

Nr 84.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 april 1935 (nr 105) om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (epizootilag); given Stockholms slott den 14 februari 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 12 april 1935 (nr 105) om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (epizootilag).

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Förslag

till

lag angående ändring av vissa delar i lagen den 12 april 1935 (nr 105) om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (epizootilag).

Härigenom förordnas, att 3 § 2 mom. samt 4, 5, 6, 8, 9 och 12 §§ lagen den 12 april 1935 om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (epizootilag) skola erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

2 mom. Veterinär skall — — — av smittspridning.

Har mellan — — — nyss sagts.

Har sjukdom, på grund varav ställe förklarats spärrat, befunnits icke förekomma, skall förklaringen omedelbart upphävas. I annat fall skall förklaringen gälla, intill dess det spärrade stället jämlikt 4 § förklarats smittat eller misstänkt för smitta.

4 §.

1 mom. Länsstyrelse skall, då sjukdom som avses i denna lag inträffar inom länet eller då det är skälig anledning till antagande att dylik sjukdom inom länet förefinnes, där Konungen så föreskrivit förklara ställe, varest sjukdomen inträffat eller misstänkes förefinnas, jämte omkringliggande område i den utsträckning som prövas erforderlig smittat eller misstänkt för smitta. I samband därmed ankommer på länsstyrelsen att enligt av medicinalstyrelsen utfärdade anvisningar och föreskrifter *dels* anbefalla isolering av det smittade eller för smitta misstänkta stället eller området ävensom meddela förbud att begagna betesmark och att till smittat eller för smitta misstänkt ställe eller område införa djur, som kunna angripas av sjukdomen, eller från sådant ställe eller område utföra djur eller mjölk eller andra produkter eller varor, som kunna bidra till spridande av smitta, *dels ock* utfärda de övriga bestämmelser, som finnas påkallade till förekommande och hämmande av sjukdomen.

Har ställe eller område förklarats smittat av sjukdom som avses i denna lag, ankommer det på länsstyrelsen att enligt av medicinalstyrelsen utfärdade anvisningar och föreskrifter *dels* förklara omkringliggande område för skyddsområde, *dels ock* i samband därmed förbjuda att, såvitt icke tillstånd i den ordning medicinalstyrelsen bestämmer meddelats, till området införas eller inom området från gård till annan förflyttas djur, som kunna angripas av

sjukdomen, eller att utan dylikt tillstånd därifrån utföras djur eller delar av slaktade djur, som medföra särskild fara för spridande av smitta, eller varor, som kunna medföra dylik fara.

2 mom. Har sjukdom, varav ställe eller område förklarats smittat, upphört och föreskriven smittrening ägt rum, skall länsstyrelsen i enlighet med bestämmelser, som utfärdats av medicinalstyrelsen, förklara området fritt från smitta, och skall, därest omkringliggande område förklarats för skyddsområde, sådan förklaring, där den ej tidigare upphävts, samtidigt upphöra att gälla.

Har å — — — för smitta.

5 §.

Inträffar sjukdom — — — därför misstänkta.

Medicinalstyrelsen må, då så anses lämpligt till förekommande eller bekämpande av i denna lag avsedd sjukdom, påbjuda, att skyddsympning av djur skall verkställas.

Medicinalstyrelsen tillkommer *dels* att meddela förbud mot införsel eller utförsel av djur, produkter och varor, som kunna bidra till spridande av smitta, att gälla mellan skilda delar av riket, *dels ock* att utfärda erforderliga föreskrifter angående smittrening i anledning av sjukdom som avses i denna lag.

6 §.

Det åligger offentligt slakthus ävensom annan under offentlig kontroll ställd slakteriinrättning att där så påkallas för nedslaktning enligt 5 § ställa lokal och personal till förfogande ävensom att vid sin verksamhet iakttaga de föreskrifter, som till undvikande av smittas spridande meddelas av medicinalstyrelsen.

8 §.

Ersättning av — — — Konungen utfärdar.

Anspraak på ersättning som förut nämnts skall vid talans förlust framställas hos medicinalstyrelsen senast inom sex månader från den dag anspråket uppkom, Konungen likväl obetaget att härifrån medgiva undantag, då så finnes påkallat.

Beträffande ersättning till veterinär gäller vad särskilt är stadgat.

9 §.

Högsta tillsynen över åtgärder till bekämpande av sjukdom som avses i denna lag tillkommer medicinalstyrelsen. Då särskilda skäl därtill föranleda, må Konungen förordna att i fråga om bekämpande av viss sjukdom de befogenheter och skyldigheter, som jämlikt denna lag och enligt densamma meddelade bestämmelser ankomma på medicinalstyrelsen, skola helt eller delvis tillkomma en av Konungen tillsatt nämnd.

Länsstyrelse skall — — — noggrant tillämpas.

Det åligger — — — och dylikt.

12 §.

Förseelse mot — — — allmän strafflag.

Dömes någon till ansvar för förseelse som avses i första stycket, må domstolen på talan av allmän åklagare förordna, att rätt till sådan ersättning av allmänna medel för kostnad eller förlust, som må utgå med stöd av denna lag, helt eller delvis skall vara förverkad.

Innefattar förseelsen olovlig införsel, utförsel eller annan förflyttning av djur, produkter eller varor som kunna bidra till spridande av smitta må domstolen tillika på talan av allmän åklagare förklara sådan egendom eller, om den icke kan tillrättaskaffas, dess värde förbrutet. Vad sålunda skall anses förbrutet tillfaller kronan.

Avskrift av utslag som här avses skall av domstolen översändas till medicinalstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1941.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1941.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, fråga om ändrade bestämmelser för bekämpandet av smittsamma husdjurssjukdomar och anför därvid:

Inledning.

Genom beslut den 3 februari 1939 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst sju sakkunniga att inom departementet verkställa utredning och avgiva förslag rörande nya bestämmelser för bekämpandet av smittsamma husdjurssjukdomar samt för den statsunderstödda försäkringsverksamheten mot förluster till följd av sådana sjukdomar.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallade jag den 11 februari 1939 såsom sakkunniga landshövdingen E. A. Beskow, tillika ordförande, generaldirektören J. A. Höjer, professorn H. G. Magnusson, hovrättsrådet B. A. Fallenius, chefveterinären S. Jerlov, sekreteraren hos Malmöhus läns hushållningssällskap B. T. Lanke samt lantbrukaren M. Hj. Nilsson i Marie-lund.

De sakkunniga, vilka antagit benämningen epizootisakkunniga, ha den 30 september 1940 avgivit betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (stat. off. utr. 1940: 26).

Över de sakkunnigas förslag ha yttranden avgivits av statskontoret, medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, riksräkenskapsverket, statens veterinär-bakteriologiska anstalt, veterinärhögskolans lärarråd, överståthållarämbetet, hälsovårdsnämnden, slakt- och saluhallsstyrelsen och förste stadsveterinären i Stockholm, samtliga länsstyrelser, hushållningssällskaps förvaltningsutskott och länsveterinärer, lantbruksakademien, Sveriges lantbruksförbund jämte ett flertal därtill anslutna organisationer, flertalet avelsförening-

ar, svenska veterinärläkarföreningen, svenska länsveterinärföreningen, svenska distriktsveterinärföreningen, föreningen Sveriges yngre veterinärer, riksförbundet landsbygdens folk samt försäkringsbolaget för smittsamma husdjursjukdomar, ömsesidigt, och Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening.

Huvuddragen av de sakkunnigas förslag m. m.

Gällande bestämmelser.

Nu gällande bestämmelser rörande bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar finnas i huvudsak upptagna i dels lagen den 12 april 1935 (nr 105) om bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar (epizootilag), dels kungörelse samma dag (nr 106) med närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar, dels ock ett flertal av medicinalstyrelsen utfärdade föreskrifter. Epizootikungörelsen har ändrats i vissa hänseenden genom kungörelserna nr 839/1937, 545/1938 och 665/1938. Härjämte ha vissa kompletterande bestämmelser i ämnet meddelats i dels kungörelsen den 31 januari 1936 (nr 22) angående tillämpning inom Norrbottens län å sjukdomen smittsam blodbrist hos häst (anaemia infectiosa equi) av vissa föreskrifter i epizootilagen och kungörelsen nr 106/1935, dels kungörelsen den 21 juli 1938 (nr 536) angående skyddsområde vid utbrott av mul- och klövsjuka m. m., vilken kungörelse ändrats genom kungörelsen nr 710/1938, dels kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 343) angående bestridande av vissa kostnader i anledning av mul- och klövsjuka, dels kungörelsen den 22 december 1939 (nr 881) angående tillämpning av epizootilagen å sjukdomen infektiös laryngotracheit hos höns m. m., dels kungörelsen den 9 februari 1940 (nr 64) angående tillämpning av epizootilagen å en svinpestliknande sjukdom, dels kungörelsen den 31 maj 1940 (nr 406) angående förbud att använda okokt avfall till svinföda m. m., dels ock kungörelsen sistnämnda dag (nr 407) med vissa bestämmelser till förhindrande av spridning av sjukdomen svinpest, vilken kungörelse ändrats genom kungörelsen nr 514/1940.

Utgifter, som åvila statsverket i anledning av bekämpandet av de smittsamma husdjursjukdomarna, bestridas från det under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Övriga utgifter. Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med ett belopp av 100,000 kronor. I 1941 års statsverksproposition har för ändamålet för budgetåret 1941/42 äskats ett förslagsanslag av 100,000 kronor.

De sakkunniga.

De sakkunniga ha i sitt betänkande främst uppehållit sig vid de ändrade bestämmelser som böra gälla i fråga om mul- och klövsjuka. Emellertid ha de sakkunniga även upptagit till behandling vissa andra sjukdomar såsom

svinpest och hönssjukdomar. De sakkunniga ha icke framlagt något förslag till helt ny epizootilag och epizootikungörelse. Förslaget innefattar endast ändringar i nämnda författningar. Därjämte har framlagts förslag till vissa följd författningar. De sakkunniga ha ansett ändamålsenligt att bibehålla den nuvarande uppdelningen av bestämmelserna rörande bekämpandet dels i en av Kungl. Maj:t och riksdagen antagen epizootilag, vilken innehåller endast huvudstadgandena i ämnet, dels ock i av Kungl. Maj:t eller vederbörande myndighet utfärdade kungörelser.

De väsentligaste nyheterna i de sakkunnigas förslag i fråga om bekämpandet av de smittsamma husdjurssjukdomarna avse organisatoriska förhållanden. De sakkunniga ha sålunda föreslagit en klarare gränsdragning mellan medicinalstyrelsen och länsstyrelserna med avseende å dessa myndigheters befogenheter och skyldigheter vid bekämpande av epizootier. Enligt de sakkunnigas förslag har avgörandet i hithörande frågor i huvudsak lagts i medicinalstyrelsens hand. För närvarande råder en viss dualism mellan medicinalstyrelsen och länsstyrelserna i det att i vissa fall länsstyrelserna äga ensamt eller efter samråd med medicinalstyrelsen besluta i frågor rörande bekämpandet, under det att i andra fall beslutanderätten tillkommer medicinalstyrelsen ensam. Det har vidare föreslagits, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att vid svårare epizootier tillsätta en särskild nämnd, som skall övertaga de medicinalstyrelsen åvilande befogenheterna och skyldigheterna i fråga om epizootis bekämpande. Enligt de sakkunnigas mening visar erfarenheten från den senaste mul- och klövsjukeepizootien 1938—39 att medicinalstyrelsen icke var i stånd att med tillgänglig arbetskraft fullgöra såväl sina ordinarie uppgifter som ock det omfattande arbete som föranleddes av epizootien. I förslaget har även ifrågasatts, att samtliga utbetalningar av ersättningar för kostnader och förluster i anledning av epizooti skall centraliseras till medicinalstyrelsen eller, i fall sådan nämnd som nyss omförmålts tillsatts, till denna.

Enligt de sakkunnigas mening bör i största möjliga utsträckning eftersträvas att förhindra, att veterinär samtidigt deltagar i epizootibekämpande och handhar annan veterinärvård. De sakkunniga förordna därför, att så snart en smittsam sjukdom vunnit någon större spridning medicinalstyrelsen bör förordna en särskild veterinär att såsom extra veterinär taga den närmaste befattningen med samtliga fall av den smittsamma sjukdomen. Härvid bör hinder icke möta att för detta speciella uppdrag anlita vederbörande distriktsveterinärer, där de äro för uppdraget lämpliga.

Beträffande ersättning till djurägare för förlust i anledning av epizooti ha de sakkunniga föreslagit, att kostnaderna för smittreningsåtgärder samt för handräckning vid gravgrävning och nedslaktning av djur, vilka kostnader jämlikt förenämnda kungörelse den 22 juni 1939 (nr 343) angående bestridande av vissa kostnader i anledning av mul- och klövsjuka vid dylik sjukdom gäldas av statsverket, framdeles även vid övriga epizootier, som avses i epizootilagen, skola ersättas av statsmedel. Bestämmelserna ha i anslutning härtill inarbetats i epizootikungörelsen.

I betänkandet ha de sakkunniga framlagt vissa förslag rörande förfarandet vid värdering av djur, som nedslaktas vid en epizooti eller som dö till följd av skyddsymponing. De sakkunniga föreslå att Kungl. Maj:t lämnas befogenhet att meddela föreskrifter, vilka skola vara vägledande för värderingens verkställande. Av praktiska skäl har det synts de sakkunniga mest ändamålsenligt att de av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifterna endast innehålla allmänna riktlinjer. På medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen skulle det få ankomma att meddela de närmare detaljanvisningar som härutinnan äro erforderliga. Jag återkommer i det följande till en närmare redogörelse för huru de sakkunniga tänkt sig värderingens verkställande. I anslutning till de ifrågasatta bestämmelserna om värderingsförfarandet ha de sakkunniga förordat, att vissa inskränkningar skulle kunna ske i värderingsmännens antal.

Frågan om förverkande av statsersättning om någon vållat kostnad eller förlust genom bristande vård om honom tillhöriga djur eller genom överträdelse av gällande föreskrifter avgöres nu av administrativ myndighet. Enligt de sakkunnigas förslag är sådant förverkande knutet till att vederbörande ådömes straff och skall beslutas av domstol.

I fråga om bekämpandet av mul- och klövsjuka ha de sakkunniga föreslagit viss utvidgning av gällande bestämmelser rörande vaccinering av djur mot sjukdomen. De sakkunniga ha även i detta sammanhang ingått på vaccinationens betydelse i kampen mot farsoten. Vaccination i större omfattning förekom första gången under epizootien 1938—39. Enligt de sakkunnigas mening bör — även om vaccineringen innefattar ett betydelsefullt medel i kampen mot mul- och klövsjukan — alltjämt de hittills eljest tillämpade bekämpningsmetoderna bibehållas. De sakkunniga anse sålunda, att nedslaktningsförfarandet liksom nu i första hand bör tillämpas vid bekämpandet. Därest detta av ekonomiska eller andra skäl bör övergivnas, bör isoleringsförfarandet tillgripas. Även vid en framtida mul- och klövsjukeepizooti hör således liksom hittills isolering av smittade gårdar äga rum. Nu gällande bestämmelser rörande isolering av smittade gårdar, vilka bestämmelser variera allteftersom nedslaktnings- eller isoleringsförfarandet tillämpas, anse de sakkunniga i huvudsak även i fortsättningen böra tillämpas. Vissa ändringar avseende bland annat persontrafiken med smittade gårdar vid nedslaktningsförfarandet föreslås dock. Enligt förslaget bör förbud för persontrafik till och från smittad gård upphöra redan i och med att den slutliga smittningen godkänts. Beträffande isoleringsförfarandet ha de sakkunniga föreslagit den lindringen i bestämmelserna, att förbud att utföra klövbärande djur och vissa produkter inskränkts från 20 till 10 dagar efter den slutliga smittningens avslutande. Däremot anse de sakkunniga, att — till förhindrande av smittspridning genom s. k. kroniska virusbärare — utförsel av livdjur från isolerad gård under en tid av fyra—åtta månader efter friförklaringen icke bör få ske utan tillstånd av medicinalstyrelsen.

Liksom nu är fallet förorda de sakkunniga, att även framdeles bör finnas

möjlighet att förklara visst område kring ett smittat ställe för skyddsområde. Enligt gällande bestämmelser innebär sådan förklaring förbud att utan medicinalstyrelsens tillstånd till området införa eller därifrån utföra djur eller delar av slaktade djur eller varor som kunna sprida smitta. De sakkunniga föreslå sådan skärpning av de åtgärder, som inom skyddsområde böra vidtagas till förhindrande av smittspridning, att förbud utfärdas mot förflyttning av djur från gård till annan (stand still). Beträffande skyddsområdes omfattning innebär förslaget en avsevärd begränsning i förhållande till nuvarande regler. De sakkunniga finna det till fyllest om skyddsområde i allmänhet inskränkes till en omkrets av två kilometer från den smittade gården. En viss begränsning av bestämmelsernas giltighetstid skall också kunna ske enligt förslaget, varigenom en ytterligare lättnad ernås för dem som beröras av åtgärderna. Tidpunkten för upphörande av områdes egenskap av skyddsområde skall sålunda under nedslaktningsförfarandet kunna sättas till 10 dagar efter smittförklaringen. Inom skyddsområde bör det vara förbjudet att hålla sammankomster av olika slag. Där isoleringsförfarandet tillämpas eller där de för skyddsområde gällande bestämmelserna kunna tänkas bli av lång varaktighet eller där eljest rådande förhållanden sådant påbjuda, bör meddelas viss lindring i bestämmelserna för skyddsområde.

Enligt de sakkunnigas uppfattning är det icke erforderligt att, såsom i viss utsträckning skedde under senaste epizooti, meddela förbud för transport mellan skilda län av den orsak, att i någotdera av länen smitta förekommit. Såsom skett vid tidigare farsoter bör det stå öppet för vederbörande myndigheter att vidtaga åtgärder till förhindrande av sammanförande av djur vid marknader och auktioner m. m.

De sakkunniga ha vidare framlagt vissa förslag rörande anskaffande av arbetskraft, transportmedel och materiel av olika slag vid epizootibekämpandet. Härjämte ha de sakkunniga utarbetat förslag till de tillämpningsföreskrifter till epizootilagen rörande bekämpandet av mul- och klövsjuka, vilka enligt de sakkunnigas mening böra utfärdas av medicinalstyrelsen.

Yttrandena.

I de över de sakkunnigas betänkande avgivna yttrandena ha de framlagda förslagen i allmänhet vunnit anslutning eller lämnats utan erinran. Endast i ett yttrande har påkallats en fullständig omarbetning av epizootilagen och epizootikungörelsen. Mot den föreslagna gränsdragningen mellan medicinalstyrelsen och länsstyrelserna ha endast från två länsstyrelser rests erinringar. Den av de sakkunniga föreslagna nämnden har, framför allt från veterinärt håll, föranlett anmärkningar. Det har härvid yrkats på mera stadigvarande anordningar i fråga om ledningen av epizootibekämpandet. Det ifrågasatta värderingsförfarandet har i en del yttranden ansetts för tungrott och omständligt. I övrigt ha endast vissa detaljerinringar framställts mot förslagen.

Departements-
chefen.

Under den svåra mul- och klövsjukeepizooti, som under åren 1938—39 härjade i landet, framträdde vissa brister i de nu gällande bestämmelserna rörande bekämpandet av denna farsot. Särskilt i fråga om organisationen av kampen mot sjukdomen voro dessa brister av allvarlig beskaffenhet. Med hänsyn härtill och då erfarenheterna från mul- och klövsjukeepizootien torde i viss mån vara tillämpliga å andra epizootier, synes erforderligt att vissa ändringar i bestämmelserna om bekämpandet av smittsamma husdjursjukdomar komma till stånd. Flertalet av de av de sakkunniga ifrågasatta organisatoriska förändringarna synas välbetänkta. Av stor betydelse lär vara att en klarare gränsdragning sker mellan medicinalstyrelsens och länsstyrelsernas skyldigheter och befogenheter. Även de sakkunnigas förslag om öppnande av möjlighet för Kungl. Maj:t att överflytta den centrala ledningen av bekämpandet av de smittsamma husdjursjukdomarna till en särskild nämnd torde böra genomföras.

Åtskilliga förenklingar och lättnader torde såsom de sakkunniga ifrågasatt kunna ske i det nu tillämpade förfarandet vid bekämpandet av mul- och klövsjuka. I likhet med de sakkunniga anser jag emellertid att de nuvarande huvudlinjerna för bekämpandet kunna i stort sett bibehållas.

Jag finner därför i anslutning till vad i de flesta yttrandena uttalats, att de sakkunnigas förslag är lämpligt att läggas till grund för nya bestämmelser i ämnet. Liksom hittills torde det vara mest ändamålsenligt, att de bestämmelser, som reglera huvuddragen av bekämpandet av de smittsamma husdjursjukdomarna samt de enskilda djurägarnas och andra av bestämmelserna berörda personers rättigheter och skyldigheter, upptagas i epizootilagen. I den av Kungl. Maj:t i administrativ väg utfärdade kungörelsen böra därefter liksom för närvarande sker upptagas sådana tillämpningsföreskrifter till lagen, som äro av mera allmängiltig eller ingripande beskaffenhet. Härutöver erforderliga detaljföreskrifter, som huvudsakligen äro av veterinär eller lokal natur, böra däremot fastställas av medicinalstyrelsen eller vederbörande länsstyrelse. Erfarenheten har givit vid handen, att denna indelning av bestämmelserna är den lämpligaste och att, då ett frånträädande av densamma skett, detta lett till svårigheter och tidsförlost vid föreskrifternas utfärdande.

Efter detta principiella uttalande om min inställning till de sakkunnigas förslag övergår jag till att lämna en mera detaljerad framställning av de av de sakkunniga förordade ändringarna i de gällande bestämmelserna samt de däröver avgivna utlåtandena och i sammanhang därmed framlägga min ståndpunkt till berörda förslag.

Förslag till ändrade bestämmelser rörande bekämpandet av mul- och klövsjuka.

De sakkunniga ha i sitt betänkande till en början lämnat en redogörelse för tidigare mul- och klövsjukeepizootier inom landet samt för denna sjukdoms kännetecken, uppkomst och förlopp. Rörande innehållet av denna redogörelse hänvisas till betänkandet (sid. 37—47).

Härefter ha de sakkunniga upptagit till behandling de olika bekämpningsmetoderna mot sjukdomen. De sakkunniga ha härvid behandlat dels de veterinärmedicinska medlen för bekämpandet av sjukdomen dels ock övriga bekämpningsmedel.

Veterinärmedicinska medel för bekämpandet av mul- och klövsjuka.

De sakkunniga.

De sakkunniga ha framhållit, att de metoder, som hittills i första hand kommit till användning, när det gällt att bekämpa mul- och klövsjuka, varit antingen att helt nedslakta smittade besättningar (nedslaktningsmetoden) eller ock att isolera dem (isoleringsmetoden), båda metoderna i samband med desinfektion. Några tillförlitliga medel mot sjukdomen i form av kemiska preparat hade man däremot ännu icke funnit. Under de senaste årtiondena hade emellertid med den kännedom, som vunnits angående mul- och klövsjukans smittämne, åstadkommit och förbättrats vissa förebyggande medel mot sjukdomen. Enligt vad erfarenheten visat bleve ett djur, som genomgått sjukdomen, immunt mot densamma under en viss tid, beroende på att i det sjuka djuret ämnen, s. k. antikroppar, bildades, vilka ägde förmågan att neutralisera verkningarna av smittämnet. Av blodet från djur, som tillfrisknat efter sjukdomen, hade man framställt veterinärmedicinska medel, *sera*, vilka visat sig vara av betydelse när det gällt såväl att mildra sjukdomens verkningar inom smittade besättningar som att förebygga nya sjukdomsutbrott. Av blåsorna på tungan hos sjuka djur hade vidare framställts ett ympmedel, vaccin, som helt eller delvis förebyggde sjukdomsutbrott.

Rörande vad de sakkunniga anfört beträffande framställningen och användningen av sera, vilka sedan länge varit i bruk vid bekämpandet av mul- och klövsjuka, hänvisas till betänkandet (sid. 47—48).

Mot slutet av epizootien under åren 1938—39 kom *vaccinering* mot mul- och klövsjuka för första gången till användning i större omfattning. Rörande vaccineringsmetoden ha de sakkunniga anfört bland annat följande.

Genom en serie upptäckter av dels den franske forskaren H. Vallée, dels doktor Sv. Schmidt vid danska statens seruminstitut i Köpenhamn dels ock den tyske forskaren professor Waldmann har under allra sista tiden kunnat framställas ett vaccin mot mul- och klövsjuka som i praktiken visat sig i viss mån effektivt. Vaccinationsmetoden skiljer sig från serumbehandlingen därigenom att själva smittämnet inympas, sedan det i förväg gjorts

ofarligt. På så sätt tvingas djuren att själva producera antikroppar. Metoden är en aktiv immunisering i motsats till serumbehandlingen, som är en passiv immunisering. Tidigare framställda vacciner voro antingen för svaga, varvid vaccinet visserligen var helt oskadligt men samtidigt för litet verksamt, eller ock för kraftiga, varigenom i en del fall ett säkert skydd inträtt men å andra sidan sjukdomsutbrott inträffat som varit förorsakade direkt av det inympade vaccinet. Under år 1938 har emellertid å de tyska forskningsanstalterna å ön Riems vid Greifswald med utnyttjande av Vallées och Schmidts upptäckter utexperimenterats ett vaccin som visat sig vara ofarligt för djuren och som ej nedsätter deras produktionsförmåga. Efter behandling med detta vaccin ha djuren i stor utsträckning undgått att bli angripna av mul- och klövsjuka och icke heller visat sig smittfarliga för andra djur. Immuniteten inträder icke omedelbart. Enligt erfarenheter från bland annat Tyskland spåras densamma efter en vecka och är fullt utvecklad efter 14 dagar. Hur länge immuniteten kvarstår efter vaccinationen är ännu icke fullt klarlagt. I Tyskland och Danmark anses att skyddsverkan kvarstår under en tid av nio månader eller än längre. Vissa erfarenheter från Sverige tyda på att immuniteten icke varar ens så lång tid. En olägenhet hos vaccinet är, att detsamma — sådant det nu framställles — icke tål att lagras längre tid än 5 månader och att det ovillkorligen måste hållas vid en temperatur av omkring plus 3—7° C. Det är sålunda ännu icke möjligt att hålla det lagrat från en epizooti till en annan.

Beträffande resultatet av vaccineringarna under 1938—39 års epizooti ha de sakkunniga uttalat:

Försöksvaccinationen påbörjades den 2 mars 1939 och avslutades omkring den 15 april 1939. Sammanlagt vaccinerades under försökstiden 147 besättningar med 2,944 nötkreatur. Inom 10 dagar efter första vaccineringen inträffade utbrott av sjukdomen i 5 besättningar. I en av dessa besättningar om 33 djur insjuknade endast en ko och trots nedsmittningsförsök blevo övriga nötkreatur oberörda. I en andra besättning insjuknade 2 nötkreatur av 24 och i en tredje angrep farsoten endast svinen. I övriga två besättningar blev förloppet godartat och endast 30 å 40 procent av djuren insjuknade. Någon olägenhet av vaccineringen å övriga försöksgårdar märktes ej.

För att kunna bedöma dess profylaktiska verkan inköptes från vaccinerade besättningar 14 kor, vilka sedan full skyddsverkan ernåtts (mer än 14 dagar efter inokulationen) insattes i nysmittade besättningar och därstädes i flertalet fall även infekterades artificiellt. Elva av dessa kor blevo icke angripna utan visade sig hela tiden de voro uppställda i den sjuka besättningen fullt friska och opåverkade.

Av försöken framgår sålunda, att vaccinet icke har ett absolut värde som skyddsmedel men att det framkallar en för praktiska förhållanden betydelsefull immunitet.

Sedan dessa försök avslutats ansåg sig medicinalstyrelsen i april månad 1939 böra påbörja en massvaccination av de djur inom Malmöhus län som hittills varit oberörda av sjukdomen. Därvid förfors så, att varje besättning ympades med en mindre dos och därefter revaccinerades tidigast 14 dagar efter den första inokulationen. På så sätt vaccinerades omkring 15,000 besättningar med cirka 100,000 djur. Efter verkställd vaccinering inträffade utbrott i 33 av de vaccinerade besättningarna.

I de flesta av dessa utbrott var förloppet lindrigt, och vaccinverkan gav sig tydligt tillkänna däri att endast en viss del av besättningen angreps. Där kortare tid förflutit efter insprutningen till sjukdomens utbrott angreps så

gott som hela besättningen. I ett stort antal fall företogs ympning å förut ej angripna djur som sedermera å bete sammanfördes med av sjukdomen drabbade men tillfrisknade djur. I detta fall inträffade ej ett enda utbrott å de talrika gemensamhetsbetena inom Malmöhus län.

Erfarenheterna från den sålunda företagna vaccineringen ha givit de sakkunniga den uppfattningen, att i mul- och klövsjukevaccinet erhållits ett gott profylaktiskt medel mot ifrågakvarande sjukdom. Ehuru för ett rätt bedömande av vaccinets skyddsverkan värdet av dess användning måste prövas jämväl vid början av en epizooti, då virus med större livskraft sannolikt torde förefinnas än vid slutet av en farsot, synes det dock ostridigt, att tillkomsten av detta medel innebär ett betydelsefullt framsteg i bekämpandet av mul- och klövsjukan.

De sakkunniga ha med hänsyn till att vaccinationen numera måste anses ha fått en större betydelse föreslagit, att viss ändring i 5 § epizootilagen måtte genomföras. I denna paragrafs första stycke stadgas, bland annat, att, därest sjukdom, som avses i epizootilagen, inträffar, medicinalstyrelsen må, där Kungl. Maj:t så föreskrivit för sjukdomens hämmande, besluta att nedslaktning eller dödande av besättning i vilken sjukdomen inkommit må ske. I andra stycket av paragrafen stadgas, att medicinalstyrelsen tillika må, då så anses lämpligt för sjukdomens bekämpande, påbjuda att skyddsympning skall verkställas.

De sakkunniga ha framhållit, att avfattningen av andra stycket i paragrafen föranlett den tolkningen, att en förutsättning för att de i lagrummet uppräknade förfaringssätten över huvud skulle få tillgripas vore att sjukdom inträffat inom landet. De sakkunniga ha därför ansett sig böra föreslå sådan ändring i detta lagrum, att dylikt påbud kunde givas även innan sjukdom inkommit i landet. Ympning med vaccin borde nämligen enligt de sakkunnigas mening icke tillgripas allenast när sjukdomen fått en viss utbredning utan även för att giva det bästa resultatet komma till stånd redan innan sjukdomen nått landet. Med stöd av det av de sakkunniga föreslagna stadgandet borde det ankomma på medicinalstyrelsen att tillse, att åtgärder till förebyggande av sjukdomen genom ympning i god tid vidtoges inom landet. Dessa åtgärder borde i främsta rummet avse ur avelsynpunkt värdefulla besättningar i hotade områden men därutöver även, om vaccin till skäligen pris kunde erhållas, ympning för åstadkommande av en spärr i avsikt att kunna skydda mot sjukdomen.

De sakkunniga ha i detta sammanhang framhållit, att i Tyskland numera under vissa förhållanden ympning med vaccin mot mul- och klövsjuka kunde påbjudas. Hur detta skulle ske vore närmare reglerat genom särskilda författningar. Kostnaderna för förfarandet gäldades av allmänna medel liksom förhållandet vore hos oss vid ympning som påbjudits av vederbörande myndighet.

Vaccineringsmetodens stora betydelse hade enligt vad de sakkunniga anfört uppmärksamrats vid det sammanträde, som under tiden den 30 maj—3 juni 1939 hölls i Paris med den internationella byrån för smittsamma husdjurssjukdomar och varvid representanter från ett 40-tal länder närvaro. I

en vid nämnda sammanträde enhälligt antagen resolution hade uttalats, att möjligheterna till skyddsåtgärder mot mul- och klövsjuka i hög grad förändrats genom användning av vaccin och att man kunde emotse att ett land framdeles skulle kunna skydda sig mot sjukdomen och till och med förkväva en redan utbruten epizooti. Därjämte hade framhållits vikten av att ett internationellt samarbete komme till stånd i syfte att praktiskt säkerställa användningen och tillverkningen av vaccin.

De sakkunniga ha även upptagit till behandling frågan om anskaffandet av vaccin. Härvid ha de sakkunniga övervägt två olika möjligheter nämligen antingen att få till stånd ett institut inom landet för vaccinframställning och forskning rörande mul- och klövsjuka eller ock att få importera vaccin från utlandet, därvid närmast Danmark varit i fråga. De sakkunniga ha med hänsyn till kostnaderna och andra orsaker ansett den sistberörda utvägen böra i första hand komma under övervägande. De sakkunniga ha ansett, att ett avtal om leverans av vaccin borde träffas med danska staten. För att preliminärt undersöka möjligheterna till samarbete med Danmark i detta hänseende hade vissa av de sakkunniga i Danmark besökt försökslaboratoriet på ön Lindholm samt danska statens seruminstitut i Köpenhamn. Därvid hade förts vissa förberedande förhandlingar med danska veterinärdirektoratet. I närvarande läge hade de sakkunniga emellertid icke ansett sig böra slutföra utredningsuppdraget i denna del utan ämnade i ett senare sammanhang därom avgiva särskilt utlåtande.

Yttrandena.

De sakkunnigas förslag ha i yttrandena i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran. *Medicinalstyrelsen* och *veterinärhögskolans lärarkollegium* ha emellertid ansett, att befogenhet borde tillerkännas medicinalstyrelsen icke endast att påbjuda utan även efter framställan såväl medgiva som förbjuda skyddsympning. Med den ringa erfarenhet, som hittills erhållits om ympningens skyddsverkan liksom om dess skadeverkan på den enskilda djurindividen ävensom på en besättning i sin helhet borde enligt medicinalstyrelsens mening stor försiktighet iakttagas vid lagstadgande om ympningen. I anslutning härtill har i båda yttrandena föreslagits, att i andra stycket av 5 § epizootilagen efter ordet »påbjuda» införas orden »medgiva eller förbjuda».

Lärarkollegiet har dessutom förordat, att i 5 § upptages ett stadgande av innehåll att ägare av besättning, som genomgått i lagen avsedd smittsam husdjursjukdom, skulle vara skyldig att, då så av medicinalstyrelsen påfordrades, tillhandahålla djur för blodtappning till beredande av skyddsämne. Ersättning härför borde utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande.

I lärarkollegiets yttrande har *statens veterinärbakteriologiska anstalt* helt instämt.

Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har framhållit följande.

Då vaccineringsförfarandet torde få sin största betydelse som profylaktisk åtgärd, bör den givetvis, såsom de sakkunniga framhålla, komma till användning redan innan mul- och klövsjuka utbrutit i landet. Det förslag till ändring i gällande epizootilag, som i anslutning därtill framlagts, synes också i princip fullt riktigt, men lagbestämmelsen bör i denna punkt antingen skärpas eller ock kompletteras med särskilda tillämpningsföreskrifter, varigenom medicinalstyrelsen klart och tydligt ålägges icke blott att påbjuda skyddssympning till förekommande av mul- och klövsjuka utan även övervaka, att den blir verkställd. När och i vilken utsträckning sådant påbud lämpligen bör utfärdas, torde få bli beroende på närmare prövning av medicinalstyrelsen. Utskottet vill emellertid understryka de sakkunnigas uttalande, att vaccineringsförfarandet i främsta hand bör avse skyddandet av ur avelsynpunkt värdefulla besättningar, och i anslutning därtill framhålla angelägenheten av att förteckningar över sådana besättningar finnas tillgängliga hos medicinalstyrelsen. Dyliga förteckningar böra årligen upprättas av sagda styrelse i samråd med lantbruksstyrelsen och efter hörande av vederbörande hushållningssällskap, i analogi med vad som gäller i fråga om förteckningar över avelsbesättningar, vilka vid utbrott av mul- och klövsjuka böra undantagas från nedslaktning.

Övriga medel för mul- och klövsjukans bekämpande.

De sakkunniga.

Även om i vaccineringsförfarandet numera erhållits ett nytt medel i kampen mot mul- och klövsjukan, torde likväl enligt vad de sakkunniga uttalat, icke ett sådant förfarande uteslutande kunna hejda kraftigare mul- och klövsjukeepizootier. De hittills tillämpade metoderna för sjukdomens bekämpande anse de sakkunniga även framdeles, åtminstone tills vidare, böra komma till användning vid sidan av vaccineringsförfarandet. De sakkunniga ha framhållit, att den åtgärd som tidigare i första hand begagnats vore nedslaktning av smittade besättningar, varjämte även påbjudits inskränkningar i samfärdseln till förhindrande av smittspridning ävensom desinfektion av smittade gårdar. Därest nedslaktningsförfarandet av ekonomiska eller andra skäl ansetts böra övergivas, hade man sökt begränsa sjukdomens vidare utbredning genom en sträng isolering av smittade gårdar (isoleringsförfarandet).

De sakkunniga ha såsom skäl för sin uppfattning att även framdeles nyssberörda åtgärder böra tillgripas för sjukdomens bekämpande anfört i huvudsak följande.

Att prohibitiva åtgärder vid sidan av vaccineringsförfarandet alltjämt måste tillgripas torde i viss mån framgå av vad de sakkunniga anfört med avseende å vaccineringsförfarandets effektivitet och mul- och klövsjukans oerhörda smittfarlighet. Vaccineringsförfarandet kan knappast omfatta alla kreatur som kunna bli smittade och torde icke med säkerhet skydda, därest djuren utsätts för ett smittämne av hög virulens. Den trygghet som vaccineringsförfarandet skänker mot sjukdomens spridning ökas uppenbarligen, därest en kvantitativ begränsning i smittämnetts produktion kan ske. Under tidigare epizootier har nedslaktningsförfarandet ansetts utgöra den enda verkligt effektiva bekämpningsmetoden mot nyalstring av mul- och klövsjuksmittämne. Ett förhål-

lande som i detta sammanhang måste beaktas är, att det understundom förekommer fall, då djur efter genomgången sjukdom under längre tid förbliva bärare av mul- och klövsjukessmitta. Under den senaste epizootien i Sverige inträffade i ett icke ringa antal fall, att sjukdomen spreds genom dylika kroniska smittbärare. Även detta förhållande giver belägg för uppfattningen, att det mest effektiva medlet för smittämnetts tillintetgörande är nedslaktning av smittade besättningar med därefter följande desinfektion av de smittade gårdarna. Härigenom förhindras dels bildandet av större mängder smittämne dels ock uppkomsten av kroniska smittbärare. Emellertid torde det ej få anses uteslutet att under vissa förhållanden (speciellt beträffande värdefulla avelsbesättningar) tillgripa isoleringsförfarandet för sjukdomens bekämpande. Med hänsyn till det i allt fall partiella skydd som kan erhållas genom vaccineringsförfarandet synes sannolikt, att isoleringsförfarandet hädanefter endast undantagsvis skall komma till användning. Utöver nu nämnda åtgärder är av utomordentlig vikt, att trafiken såväl i fråga om personer och klövbärande djur som ock med avseende å vissa produkter och varor från eller till smittade områden begränsas eller helt avstänges ävensom att en effektiv desinfektion kommer till stånd.

Full enighet synes även i utlandet råda därom, att prohibitiva åtgärder av de av de sakkunniga angivna slag alltjämt måste vidtagas för att förhindra smittans spridande. Belysande härför är, att vid det förut berörda under år 1939 hållna sammanträdet inom den internationella byrån i Paris för epizootiernas bekämpande i denna fråga gjordes bland annat följande uttalande.

Så snart ett eller flera utbrott av mul- och klövsjuka i ett förut från sjukdomen fritt land föreligger, bör genast nedslaktning av alla sjuka eller för sjukdomen misstänkta djur ske. Om man kan antaga, att sjukdomen genom dessa åtgärder icke kan utrotas, skall man samtidigt genomföra vaccination i en bestämd räjong runtomkring. Vid företagande av denna vaccination får man under inga villkor släppa efter på ett strängt genomförande av de hittills tillämpade administrativa åtgärderna i förebyggande och bekämpande syfte. Såväl ifråga om enstaka utbrott som vid större antal fall är det möjligt att bekämpa sjukdomen, endast om varje utbrott omedelbart i allra första stadiet anmäles till de veterinära myndigheterna. Dessa måste vid fall av farsotsutbrott omedelbart kunna ingripa.

Ehuru flertalet av de bestämmelser, som de sakkunniga i nu förevarande hänseenden föreslagit, äro avsedda att intagas i de av vederbörande myndighet i samband med epizootis bekämpande meddelade föreskrifter, torde likväl för att en överblick över de sakkunnigas förslag skall kunna erhållas en redogörelse även för dessa förslag böra lämnas i detta sammanhang.

Nedslaktningsförfarandet och isoleringsförfarandet.

De sakkunniga, som sålunda ansett att nedslaktningsförfarandet alltjämt bör i första rummet tillämpas för bekämpande av mul- och klövsjuka, ha därefter upptagit till behandling frågan om vilken myndighet som bör besluta härom samt huru länge förfarandet bör fortsättas innan man övergår till sjukdomens bekämpande genom isoleringsförfarandet.

Enligt gällande bestämmelser (5 § epizootilagen och 15 § 1 mom. epizootikungörelsen) ankommer det på medicinalstyrelsen att vid utbrott av mul-

och klövsjuka inom landet besluta, huruvida för bekämpandet av sjukdomen nedslaktning av smittad eller för smitta misstänkt kreatursbesättning skall äga rum eller huruvida sjukdomen skall bekämpas genom isolering av sådan besättning. Bestämmelserna äro emellertid så avfattade, att Kungl. Maj:t i sista hand kan träffa avgörande, huruvida nedslaktning skall ske eller icke. De sakkunniga ha funnit denna ordning ändamålsenlig och förordad, att densamma alltjämt bibehålles. I första hand anse de sakkunniga det böra ankomma på vederbörande centrala myndighet att besluta om förfarandets användning och under hur lång tid detsamma skall tillämpas.

Beträffande sistnämnda fråga ha de sakkunniga anfört följande.

Det är uppenbarligen förenat med synnerliga svårigheter att göra mera bestämda uttalanden i frågan, huru länge nedslaktningsförfarandet bör användas. Spörsmålet bör nämligen bedömas olika i skilda län och inom olika områden av landet med hänsyn även till sjukdomens lokala spridning. Uppenbarligen måste stort avscende fästas vid de ekonomiska konsekvenserna av förfarandet men även andra faktorer böra tagas i betraktande. Under den senaste epizootien visade det sig omöjligt att i vissa delar av Skåne tillräckligt snabbt genomföra nedslaktningen för att densamma skulle få avsedd verkan. Utbrotten av sjukdomen inträffade nämligen en tid så tätt, att värdering och nedslaktning icke kunde ske inom det närmaste dygnet efter sjukdomens konstaterande. Vid sådant förhållande övergavs metoden då det blev meningslöst att bibehålla förfarandet. Även vissa psykologiska moment hos djurägarna böra beaktas. Ett nödvändigt villkor att fasthålla vid nedslaktningsförfarandet är att detsamma åtnjuter allmänhetens stöd och förtroende. Samtliga nu berörda förhållanden måste beaktas vid bedömandet av frågan, huru länge nedslaktningen bör fortsätta. Det torde därför böra ankomma på den myndighet som omhänderhar ledningen av kampen mot sjukdomen att avgöra denna fråga från fall till fall. Med hänsyn till möjligheten att genom vaccinering skydda de värdefullaste eller mest utsatta besättningarna lär det emellertid vara av stor vikt, att nedslaktningsförfarandet icke övergives på ett för tidigt stadium. De utomordentliga ekonomiska konsekvenserna av nedslaktningsförfarandets tillämpning torde motivera att Kungl. Maj:t bibehålles vid befogenheten att förordna om upphörande av förfarandets tillämpning.

Isolering av smittade gårdar.

De sakkunniga ha ansett, att såväl då nedslaktningsförfarandet som då isoleringsförfarandet kommer till användning för bekämpande av mul- och klövsjuka vissa inskränkningar i samfärdseln torde vara nödvändiga för att förhindra smittspridning.

Enligt 4 § epizootilagen jämförd med 16 § 3 mom. epizootikungörelsen ankommer det på vederbörande länsstyrelse att, då mul- och klövsjuka inträffar inom länet eller då skälig anledning är till antagande, att dylik sjukdom inom länet förefinnes, förklara ställe, varest sjukdomen inträffat eller misstänkes förefinnas, jämte omkringliggande område i den utsträckning, som prövas erforderlig, smittat eller misstänkt för smitta. I samband därmed ankommer på länsstyrelsen, dels att enligt av medicinalstyrelsen utfärdade anvisningar och föreskrifter anbefalla isolering av det smittade eller för smitta misstänkta stället eller området ävensom meddela förbud att begagna

betesmark och att till smittat eller för smitta misstänkt ställe eller område införa djur, som kunna angripas av sjukdomen, eller från sådant ställe eller område utföra dylika djur eller mjölk eller andra produkter eller varor, som kunna bidra till spridande av smitta, dels ock att i samråd med medicinalstyrelsen utfärda de övriga bestämmelser som finnas påkallade till förekommande och hämmande av sjukdomen. Sedan smittförklaring utfärdats, må länsstyrelsen efter medicinalstyrelsens hörande förklara omkringliggande område för skyddsområde och i samband därmed förbjuda att utan medicinalstyrelsens tillstånd till området införas djur, som kunna angripas av sjukdomen, eller att utan dylikt tillstånd därifrån utföras sådana djur eller sådana delar av slaktade djur, som medföra särskild fara för spridande av smitta, eller varor, som kunna medföra dylik fara.

Genom kungörelsen den 21 juli 1938 (nr 536) angående skyddsområde vid utbrott av mul- och klövsjuka m. m. med däri genom kungörelsen den 9 december 1938 (nr 710) företagna ändringar ha lämnats närmare föreskrifter angående skyddsområdes omfattning samt om utförsel från skyddsområde. Enligt dessa bestämmelser skall skyddsområde omfatta dels den kommun, däri smittat ställe är beläget, dels ock de kommuner, som helt eller till någon del äro belägna på mindre än en mils avstånd från den smittade gården, dock att i fråga om kommun, som till övervägande del är belägen på längre avstånd än nyss nämnts, av länsstyrelsen må bestämmas, att den antingen icke alls eller endast till en del skall ingå i skyddsområdet. Vad sålunda stadgats utgör emellertid ej hinder för länsstyrelsen att, då omständigheterna det föranleda, i samråd med medicinalstyrelsen utfärda de bestämmelser om ytterligare åtgärder, som finnas erforderliga för mul- och klövsjukans bekämpande.

I epizootikungörelsen finnas upptagna ett flertal föreskrifter rörande länsstyrelsernas åligganden för upprätthållande av isolering. Därjämte ha länsstyrelserna under den senaste mul- och klövsjukeepizootien med stöd av i författningarna lämnade bemyndiganden utfärdat ett stort antal föreskrifter i samma syfte.

Såsom förut antytts äro de sakkunniga av den uppfattningen att även vid en framtida mul- och klövsjukeepizooti liksom hittills torde bliva erforderligt, att isolering av smittade gårdar och områden genomföres. De nu tillämpade bestämmelserna rörande isolering av smittade gårdar, som variera allteftersom nedslaktnings- eller isoleringsförfarandet tillämpas, anse de sakkunniga i huvudsak även i fortsättningen böra tillämpas. Vissa ändringar ha dock syntts de sakkunniga böra vidtagas.

Vid nedslaktningsförfarandet gäller för närvarande förbud mot persontrafik utan tillstånd av vederbörande veterinär till dess gården friförklarats, d. v. s. till och med tjugu dagar efter den slutliga smittningen. De sakkunniga äro av den uppfattningen, att denna inskränkning i den personliga rörelsefriheten torde kunna lindras högst väsentligt. Skedde den slutliga smittningen på ett tillfredsställande sätt, ha de sakkunniga ansett anledning icke finnas att därefter upprätthålla förbud för persontrafik med den smittade

gården. I England och Schweiz hade dylika förbud icke uppställt och någon olägenhet härav hade ej heller kunnat påvisas. Enligt de sakkunnigas förmenande borde förbud för persontrafik till och från smittad gård alltså upphöra i och med att den slutliga smittreningen godkänts.

I fråga om tillförsel av klövbärande djur till gård, där besättningen nedslaktats, ha de sakkunniga ansett alltjämt böra gälla, att nya djur under inga förhållanden borde få insättas förrän gården friförklarats, d. v. s. tjugu dagar efter smittreningens avslutande. Även efter friförklaringen borde gälla den inskränkning i tillförseln av djur att under fyra månader å gården endast finge insättas sådana djur som, om möjligheter därtill förefunnos, vaccinerats inom betryggande tid dessförinnan eller i annat fall behandlats med serum samma dag djuren insattes å gården. Under smittförklarings tiden borde enligt de sakkunnigas mening liksom hittills gälla vissa försiktighetsmått vid användning av hästar utom gårdens område.

Mjök och andra varor, som kunna medföra smitta, ha de sakkunniga föreslagit böra i enlighet med gällande regler icke intill friförklaringen få utföras från smittade gårdar.

Under isoleringsförfarandet gäller förbud mot persontrafik till och från smittad gård intill friförklaringen. Friförklaring meddelas här, så snart den slutliga smittreningen godkänts. Smittrening må ej verkställas förrän fyra dagar förflutit sedan det sist insjuknade djuret tillfrisknat och minst fjorton dagar förflutit sedan sjukdomen första gången konstaterades å gården. De sakkunniga ha ej funnit anledning att härutinnan föreslå någon ändring.

Utförsel av klövbärande djur från smittade gårdar är vid isoleringsförfarandet självfallet förbjuden under smittförklarings tiden. Även efter friförklaringen gäller nu viss inskränkning härutinnan. Sålunda må under en tid av tjugu dagar efter friförklaringen klövbärande djur överhuvud taget icke utföras från gården. Under ett helt år därefter skola klövarna hos alla livdjur som föras från gården dessförinnan beskäras och behandlas med tjära eller tjärsprit. Det har syntes de sakkunniga möjligt att inskränka tiden för totalt förbud mot utförsel av klövbärande djur från smittad gård till tio i stället för tjugu dagar. Med hänsyn till förekomsten av kroniska smittbärande borde enligt de sakkunnigas uppfattning möjlighet däremot finnas för medicinalstyrelsen att ytterligare skärpa utförsel förbud beträffande livdjur, så att sådana djur under en tid av förslagsvis fyra till åtta månader från friförklaringen icke utan medicinalstyrelsens tillstånd finge utföras från gården. Djur som vore födda efter smittfallet borde dock efter 10 dagar från friförklaringen få fritt utföras från gården.

Beträffande mjök och andra varor, som kunna medföra smitta, ha de sakkunniga ansett, att vid isoleringsförfarandet liksom hittills utförsel förbud borde gälla till friförklaringen. Under vissa villkor och efter skriftligt tillstånd av veterinären borde dock smör, ägg, spannmål och hudar få utföras från smittad gård. Liksom i fråga om klövbärande djur borde utförsel förbudet beträffande hö, halm, rotfrukter och andra fodervaror enligt de sakkunnigas uppfattning utsträckas till tio dagar efter gårdens friförklaring.

Även i fortsättningen ha de sakkunniga ansett möjlighet böra stå öppen att vid misstanke om sjukdomen meddela motsvarande föreskrifter som då smitta konstaterats.

De sakkunniga ha slutligen framhållit, att det icke vore ändamålsenligt att i den av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna författningen i detalj föreskriva vilka åtgärder som i fråga om isolering av smittade och för smitta misstänkta gårdar borde vidtagas. I stället borde det ankomma på vederbörande statliga myndighet som handhade ledningen av kampen mot sjukdomen att därom besluta. I författningarna borde därför liksom hittills endast lämnas exempel på dylika åtgärder samt myndigheten givas fullmakt att vidtaga erforderliga åtgärder.

Skyddsområde m. m.

Beträffande omfattningen av dylikt område gäller såsom förut berörts för närvarande att detsamma i allmänhet skall omfatta kommun, där smittat ställe är beläget, samt därjämte angränsande kommuner eller del därav, belägna inom ett avstånd av en mil från den smittade gården. I fråga om begreppets innebörd gäller, att länsstyrelse som utfärdat förordnandet i samband därmed må förbjuda, att utan medicinalstyrelsens tillstånd till området in- eller utföras djur eller delar av slaktade djur eller varor, som kunna sprida smitta. Förordnande innefattande förbud mot att förflytta djur (s. k. stand still) inom skyddsområdet har dock icke alltid förekommit.

De sakkunniga ha föreslagit, att även framdeles möjlighet borde finnas att förordna om områdes förklarande för skyddsområde. Rörande omfattningen av dylika områden samt beträffande innebörden av ett förordnande om skyddsområde ha de sakkunniga anfört följande.

De sakkunniga äro av den uppfattningen, att skyddsområden under den senaste epizootien i överensstämmelse med 1938 års kungörelse understundom gavs ett alltför stort omfång. I ifrågavarande avseende är det naturligtvis förbundet med vissa svårigheter att ange några bestämda regler. Det synes dock tillfyllest, därest skyddsområde begränsas till en omkrets av i allmänhet två kilometer från den smittade gården. Givetvis måste dock i varje fall hänsyn tagas till de lokala förhållandena, så att i möjligaste mån naturliga gränser för området erhållas. Understundom torde området kunna utmärkas genom anslag å de vägar och andra förbindelseleder som föra till området eller ock beskrivas genom uppräknning av de gårdar som skola ingå i detsamma. I andra fall kan det befinnas lämpligare att ange området i förhållande till vissa befintliga vägar, vattendrag o. d.

Om de sakkunniga sålunda närmast äro av den meningen att en lindring i bestämmelserna angående skyddsområde utan större olägenhet bör kunna ske så till vida, att dylikt område i framtiden bör kunna givas mindre omfång än vad hittills varit fallet, torde å andra sidan böra tagas under övervägande, huruvida icke föreskrifterna angående vilka åtgärder som inom sådant område skola vidtagas till förhindrande av smittspridning böra skärpas. Det ligger i sakens natur att ju strängare dessa bestämmelser äro, desto större utsikter förefinnas att hindra smittans spridande. Därest dessa strängare bestämmelser tillämpas inom ett relativt litet område, böra desamma lättare kunna upprätthållas och syftet med desamma alltså bättre kunna uppnås.

Härtill kommer att föreskrifterna i sådant fall icke komma att betunga så stora delar av befolkningen. En viss begränsning av bestämmelsernas giltighetstid läser även kunna ske, varigenom en ytterligare lättnad ernås för dem som beröras av åtgärderna. De sakkunniga vilja i anslutning till det förfaringssätt, som med stor framgång kommit till användning i England, förorda en sådan komplettering av de nuvarande bestämmelserna i fråga om skyddsområde att inom dylikt område all förflyttning av klövbärande djur utanför vederbörande gårds ägor förbjödes utan medicinalstyrelsens tillstånd (stand still).

Inom skyddsområde torde det vidare böra vara förbjudet att hålla sammankomster av olika slag. Härunder bör hänföras icke blott nöjestillställningar utan även andra sammankomster, i regel jämväl allmän gudstjänst och i lag föreskrivna kommunala sammanträden. Likaså torde det böra vara förbjudet för invånare i skyddsområde att inställa sig på platser utom området för att där deltaga i nyss avsedda sammankomster. Där isoleringsmetoden tillämpas eller där de för skyddsområde gällande bestämmelserna kunna tänkas bli av lång varaktighet eller där eljest rådande förhållanden sådant påkalla, torde möjlighet böra lämnas öppen för den centrala myndighet som omhänderhar bekämpandet att medgiva lindring i bestämmelserna för skyddsområde. Såväl föreskrifter om stand still som förbud mot sammankomster inom skyddsområde synas, då isoleringsförfarandet tillämpas, icke böra upprätthållas. Överhuvud taget torde omfattningen av åtgärderna inom skyddsområde till hindrande av smittspridning överlämnas åt myndigheterna att närmare bestämma i varje särskilt fall. Att upprätthålla förbud mot sammankomster, då skyddsområde berör stad eller annat större samhälle, torde knappast låta sig göra. Tidpunkten för upphörande av områdes egenskap av skyddsområde torde under nedslaktningsförfarandet kunna sättas till 10 dagar efter den senaste smittförklaringen inom området.

De sakkunniga ha föreslagit, att i epizootilagen skulle intagas en uttrycklig bestämmelse därom att medicinalstyrelsen finge meddela förbud mot införsel eller utförsel av djur, produkter och varor, som kunde bidra till sjukdomars spridande att gälla mellan skilda delar av riket. De sakkunniga ha härvid erinrat om att under den sista epizootien meddelades i syfte att förhindra sjukdomens spridning utanför Skåne och södra Halland förbud mot transport av klövbärande djur eller delar av sådana djur ävensom hästar, fodermedel m. m. från de mest smittade områdena. Gränsen för ifrågavarande transportförbud gick efter en linje utmed Kristianstads läns länsgräns mot Blekinge och Kronobergs län, följde därefter Hallands läns ostgräns till sjön Lyngern och gick därifrån genom Fjärås socken fram till Kattegatt. De sakkunniga ha ansett det kunna vara av vikt att jämväl vid framtida epizootier dylikt förbud för transport från större områden av landet, där smittan fått en mycket betydande omfattning, genomfördes på ett effektivt sätt. Däremot ha de sakkunniga icke ansett erforderligt att, såsom i viss utsträckning skedde under senaste epizooti, meddela transportförbud mellan skilda län av den orsak, att i någotdera av länen smitta förekommit.

Förbud av olika slag.

De sakkunniga ha även i sitt betänkande något berört frågan om utfärdande av förbud mot dels auktioner, marknader och dylikt samt dels ock

nöjestillställningar eller andra sammankomster. De sakkunniga ha framhållit att erfarenheten visat, att sjukdomens utbredning i en del fall kunde tillskrivas sammanförandet av djur vid marknader, auktioner och dylikt. Såsom skett vid senaste epizootien borde därför även i framtiden stå öppet för vederbörande myndigheter att vidtaga åtgärder till förhindrande av dylikt sammanförande av djur. Vederbörande myndighet som ledde kampen mot sjukdomen borde alltså ha skyldighet att meddela förbud mot eller villkor för auktioner, marknader eller dylikt i trakter, varest risk för smittans spridning på denna väg kunde anses föreligga. Där sammanförandet av djur kunde medgivas, borde föreskrivas, att betryggande vaccinering av djuren dessförinnan skett. De sakkunniga ha däremot ställt sig tveksamma till möjligheten att inom större områden upprätthålla rigorösa bestämmelser mot folksamlingar vare sig i form av nöjesförbud eller förbud mot sammankomster av olika slag. Förbud av sådan beskaffenhet borde i allmänhet inskränkas till skyddsområde eller — där sammankomsten vore förlagd till plats utanför skyddsområde — till personer som vore bosatta inom skyddsområde.

Smittreningsåtgärder.

De sakkunniga ha ansett, att även framdeles smittrening å de smittade gårdarna samt å mejerierna måste äga rum. Vissa förenklingar i förfarandet ha de sakkunniga emellertid ansett möjliga att genomföra utan att effektiviteten av åtgärderna därigenom äventyras. Härigenom skulle icke oväsentliga besparingar å kostnaderna kunna ske. De sakkunniga ha härutinnan i betänkandet anført i huvudsak följande.

På sina håll har ifrågasatts nödvändigheten av smittreningsförfarandets upprätthållande i framtiden. Virus synes efter viss kortare tid förlora sin smittkraft och dö. Medicinalstyrelsen har i anledning härav under den senaste epizootien, liksom även skedde under epizootien 1924—27, företagit vissa försök med en ännu mera förenklad smittrening än den senast tillämpade. Endast mekanisk rengöring av ladugården förekom härvid. Av dessa försök synes framgå att man icke kan lita till självrening inom ladugården. Ett frångående av föreskriften om smittrening av smittade gårdar torde med hänsyn härtill icke kunna ifrågakomma.

En viss förenkling av smittreningsförfarandet torde emellertid kunna genomföras. Härigenom skulle icke blott en avsevärd kostnadsminskning uppkomma utan även djurägarna besparas mycken tidspillan och obehag. Förenklingen får dock icke drivas så långt, att säkerheten av åtgärderna i alltför hög grad minskas. Ett rätt avvägande av de olika intressen som här framträda, nämligen å ena sidan intresset att kostnaderna hållas nere och desinfektionen snabbt slutföres och å andra sidan intresset att en tillräcklig säkerhet mot smittspridning vinnes, är av största vikt. I huvudsak torde smittreningen kunna bedrivas efter de linjer som tillämpats under det senare skedet av 1938—39 års epizooti.

Under detta skede av epizootien medgåvos väsentliga lättnader och förenklingar i smittreningsförfarandet, varigenom kostnaderna kunde icke betydligt nedbringas. De härvid tillämpade smittreningsbestämmelserna innebära i korthet, att mekanisk rengöring av ladugården jämte sodalutskurning

av inredningen utföres, varefter foderbord, båsplatser och gångar samt inredning och väggar upp till manshöjd genomdränkas med enprocentig natronlutlösning. I boningshus skall formalinrökning ske, varjämte använda tvättbara kläder tvättas. Persondesinfektionen omfattar badning eller tvagning på sätt omständigheterna medgiva. Den tidigare praktiserade minutiösa skrapningen av inredningen samt den därefter följande kalksprutningen inne i ladugården torde sålunda kunna underlåtas.

Även föreskrifterna rörande kompostering av gödsel torde böra i viss mån förenklas. Kompostering av gödsel torde sålunda kunna ske i gödselstaden i stället för, såsom tidigare föreskrivits, ute på gårdens ägor. Någon lättnad i fråga om lagringstiden i kompost läser även kunna genomföras, då virus synes dö inom relativt kort tid i den förbränningstemperatur som uppstår i en omsorgsfullt upplagd kompost.

En viss skillnad torde emellertid böra göras mellan den smittrening som företages, då nedslaktningsförfarandet tillämpas, och den som sker i fall då den smittade gården isoleras utan nedslaktning av besättningen. En grundligare smittrening bör verkställas i det förra fallet, med hänsyn till att därefter inom en icke alltför lång tidrymd i ladugården en ny besättning insättes, vilken vanligen icke genomgått sjukdomen och trots vaccination eller serumbehandling måhända icke är immun mot densamma.

Iakttages vid smittreningen de förenklingar som här antytts, torde kostnaderna därför kunna nedbringas till under 15 kronor för nötkreatursenhet. Under den tid de strängare bestämmelserna tillämpades under den senaste epizootien uppgingo kostnaderna för smittreningen på vissa gårdar där nedslaktningsförfarandet tillämpades till 37 kronor för nötkreatursenhet. I medeltal torde kostnaderna ha stannat vid 19 kronor för nötkreatur. Smittreningens effektivitet bör emellertid enligt de sakkunnigas mening icke äventyras genom att utgifterna för kreatursenhet maximeras.

Yttrandena.

De av de sakkunniga framlagda förslagen ha i stort sett tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I vissa yttranden ha emellertid erinringar framställts mot de av de sakkunniga föreslagna tiderna i fråga om gårdars isolering samt mot de sakkunnigas förslag till bestämmelser angående skyddsområden.

Svenska länsveterinärläkareföreningen har i nu förevarande hänseende framhållit i huvudsak följande.

Mot de sakkunnigas förslag till ändrade bestämmelser för skyddsområde hyser styrelsen stora betänkligheter på grund av att klara administrativa gränser enligt detsamma skulle vara omöjliga eller svåra att uppdraga, och synes en exakt gränsdragning vara en nödvändig förutsättning för skyddsområdesbestämmelsers efterlevnad.

De sakkunniga ha föreslagit, att utförande av livdjur från gård, som smittats av mul- och klövsjuka, icke utan medicinalstyrelsens tillstånd skulle få äga rum förrän 8 månader förflutit efter gårdens friförklaring. Bestämmelsen synes lämplig för sådan gård, som isolerats under nedslaktningsförfarande i övrigt, då sådana gårdars antal är relativt litet. Bestämmelsen bör kompletteras med förbud att med gårdens besättning under samma tidrymd införliva nötkreatur, som ej genomgått mul- och klövsjuka, såvida icke medicinalstyrelsen därtill givit sitt bifall. Vid allmänt isoleringsförfarande torde bestämmelsen ej kunna genomföras.

Svenska distriktsveterinärläkareföreningen har yttrat bland annat:

Persontrafiken från smittad gård föreslås helt fri efter desinfektionens godkännande. Med rådande uppfattning i fråga om människans roll såsom smittospridare kan det icke vara försvarligt att så tidigt tillåta fri personsamfärdsel vid smittad gård inom nedslaktningsområde. Detta skulle bland annat kunna leda till, att personer, som varit i kontakt med insjuknade djur vid gård där nedslaktning ägt rum, redan efter en eller annan dag åter skulle få röra sig fritt. En personspärr på åtminstone 10 dagar torde här vara välbetänkt.

Liknande synpunkter ha framförts av *länsveterinären i Malmöhus län*.

Länsveterinären i Kristianstads län har anfört bland annat:

De sakkunnigas förslag angående skyddsområde innebär en betydande inskränkning i sådant områdes storlek men å andra sidan en skärpning av bestämmelserna inom detsamma. Värdet av den föreslagna förändringen synes mig vara i hög grad tvivelaktigt på den grund, att enligt min mening mul- och klövsjukans spridning beror på beröringsmekanismen och endast i mindre grad på avståndet, och att sekundärfallen vid nedslaktningsförfarandet, då skyddsområden kunna ha betydelse, sällan falla inom ett område med 2 kilometers radie från det smittade stället. En nödvändig förutsättning för efterkommande av bestämmelserna inom ett skyddsområde är, att detsamma gränser kunna exakt angivas. De sakkunnigas förslag skulle i detta hänseende säkerligen erbjuda mycket stora svårigheter. Än vidare synas de strängare bestämmelserna vara svåra att upprätthålla, då till skyddsområde komme att höra stad eller större samhälle, vilket även de sakkunniga framhållit. Slutligen synes i alla fall persontrafiken inom detta mindre skyddsområde vad angår den farligaste kontakten mellan gårdarnas djurskötare icke förhindras. Misstänktförklaring av ställen med ur smittrisksynpunkt farligt läge synes därför kunna ersätta det föreslagna »stand still». Skall »stand still» få större betydelse vid bekämpandet av mul- och klövsjukan, måste det föreskrivas i ett betydligt större område, såsom fallet är i England, men torde då en mångfald praktiska olägenheter medfölja, som i hög grad försvåra dess tillämpning. Enligt min uppfattning är skyddsområde av den storlek och de bestämmelser, som tidigare gällt, mera lämpligt för våra förhållanden, då detsamma förhindrar djurtransport från den verkliga farozonen till ännu intakta områden. Dylika skyddsområden synas emellertid ha störst betydelse i början av en epizooti och bliva, sedan sjukdomen nått större utbredning, av mindre betydelse, icke minst på den grund, att givna bestämmelser då ofta icke åtlydas.

De sakkunniga ha föreslagit, att persontrafiken från smittad gård skall lämnas fri, så fort desinfektionen blivit verkställd. Ett dylikt förfarande måste bidra till risk för smittspridning. Förfarandet kan möjligen vara försvarligt, då isoleringsmetoden tillämpas, och svårigheter förefinnas att isolera människor under så lång tid på sådan mångfald ställen. Under nedslaktningsförfarande verkställes desinfektionen på någon eller några dagar, och hur noga den än sker, kan icke med säkerhet allt smittämne vara oskadliggjort. Det synes därför vara ett krav av betydelse att persontrafiken från desinfikerad gård bindes under minst 10 dagar, ty tiden är en mäktig bundsförvant, då det gäller förstörandet av detta labila smittämne. Samma tidsbestämning för persontrafikens frigörande bör givas för isolerad gård, då nedslaktningsförfarande i övrigt är gällande.

De sakkunniga ha föreslagit, att utförande av livdjur från gård, som smittats av mul- och klövsjuka, icke utan medicinalstyrelsens tillstånd skulle

få ske, förrän 8 månader förflutit efter gårdens friförklaring. Bestämmelsen synes vara lämplig för gård, som isolerats under nedslaktningsförfarande i övrigt, då sådana gårdars antal är relativt litet. Den bör för sådan gårds vidkommande vara kompletterad med förbud, att med gårdens besättning under samma tidrymd införliva nötkreatur, som icke genomgått mul- och klövsjuka, såvida icke medicinalstyrelsen därtill givit sitt bifall. Vid allmänt isoleringsförfarande torde bestämmelsen vara svår att genomföra. Den torde inom sådant område lämpligen kunna ersättas med upplysningsverksamhet angående vådan av sammanförande av djur, som genomgått mul- och klövsjuka, med sådana, som icke varit smittade.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har yttrat:

De sakkunniga synas förutsätta, att skyddsområdet icke blott skall angivas såsom beläget inom viss radie i förhållande till det smittade stället utan helst även beskrivas till sina gränser. Härigenom skulle säkerligen länsstyrelserna komma att ställas inför betydande svårigheter. Det är nämligen ingalunda säkert, att naturliga gränser kunna uppdragas för varje skyddsområde. Det blir då nödvändigt att utan närmare beskrivning såsom skyddsområde angiva ett område inom en viss radie i förhållande till det smittade stället. Med ett dylikt angivande av skyddsområdet följer emellertid den olägenheten, att det för de kringboende ställer sig svårt att avgöra, om de bo inom eller utom skyddsområdet. Från denna synpunkt äger den nuvarande bestämmningen av begreppet skyddsområde såsom i regel omfattande administrativ enhet företräde. Fasthållas bör i allt fall att en beskrivning av skyddsområdena, sådan de sakkunniga tänkt sig, i de flesta fall icke är möjlig att genomföra och vid en häftigare epizooti endast undantagsvis kommer att medhinnas. Förbises böra icke heller de i hög grad ökade kungörelsekostnaderna, som bli en följd av områdesbeskrivningens intagande.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har ifrågasatt lämpligheten av alltför små skyddsområden.

Genom den upptäckt av vaccin mot mul- och klövsjuka, som gjorts i Danmark och Tyskland, synes ett medel ha erhållits, som torde betydligt öka möjligheterna att i framtiden effektivare än hittills kunna bekämpa sjukdomen. De resultat, som uppnåddes under senaste mul- och klövsvjukeepizootien under åren 1938—39, varvid vaccinering i större skala för första gången förekom i landet, ingåvo goda förhoppningar i sådan riktning. Såsom de sakkunniga framhållit torde några bestämda slutsatser emellertid icke kunna dragas av dessa försök med hänsyn till att desamma igångsattes i ganska sent skede av epizootien, då smittämnet torde ha förlorat mycket av sin virulens. Jag delar därför de sakkunnigas uppfattning, att man även i framtiden torde få räkna med sjukdomens bekämpande jämväl efter de nu tillämpade linjerna med nedslaktning och isolering. Givet är dock att vaccinering bör genomföras i den utsträckning, som för ett effektivt bekämpande av sjukdomen befinnes erforderligt.

De sakkunniga ha berört frågan om på vad sätt vaccin skall anskaffas vid en kommande epizooti. I likhet med de sakkunniga håller jag före att lämpligast vore om en överenskommelse om leverans av erforderliga kvantiteter vaccin från Danmark kunde komma till stånd. Jag förutsätter att

*Departements-
chefen.*

de sakkunniga ha sin uppmärksamhet riktad på detta spörsmål och så snart ske kan upptaga överläggningar med vederbörande myndigheter i Danmark.

Den av de sakkunniga föreslagna ändringen av 5 § i epizootilagen, varigenom möjlighet skulle öppnas för medicinalstyrelsen att förordna om skyddssympning även då sjukdomsfall ännu ej inträffat i landet, kan jag biträda. Uppenbarligen är det till gagn att genom ett så tidigt ingripande som möjligt sjukdomens inträngande i landet och spridning där förhindras. I vissa yttranden har i anslutning till detta ändringsförslag yrkats på att medicinalstyrelsen även skulle äga medgiva eller förbjuda skyddssympning. Förbud mot användning av skyddsmedel mot sjukdomar torde icke ha sin plats i epizootilagstiftningen i vidare mån än förbudet motiveras av att skyddsmedlet i fråga innefattar en fara för sjukdoms spridande. Skulle så vara fallet, lär medicinalstyrelsen utan att uttryckligt stadgande därom upptages i epizootilagen på grund av den allmänna befogenhet medicinalstyrelsen har äga förordna att medlet icke må användas. I den mån förbud mot användande av skyddsmedel avsetts av annan anledning än nyss berörts, synes förbud av dylik art böra upptagas i en särskild lagstiftning. Denna fråga torde emellertid icke böra behandlas i detta sammanhang. Spörsmålet lär tarva en ingående utredning.

Jag anser icke heller påkallat att i epizootilagen upptaga något stadgande av den innebörd veterinärhögskolans lärarkollegium förordat rörande skyldighet att ställa djur till förfogande för blodtappning. Något behov av ett dylikt stadgande har icke under tidigare epizootier visat sig vara för handen. Tidigare ha djurägare så gott som undantagslöst lämnat sitt medgivande till blodtappning.

Vad Skaraborgs läns hushållningssälls-kaps förvaltningsutskott anført i fråga om särskilda tillämpningsföreskrifter beträffande vaccineringsförfarandet finner jag förtjäna beaktande. Det torde emellertid böra ankomma på medicinalstyrelsen att meddela dylika bestämmelser, och jag förutsätter att styrelsen har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga.

Såsom jag förut antytt torde även en kommande epizooti av mul- och klövsjuka böra bekämpas jämväl enligt de hittills använda bekämpningsmetoderna. I första hand synes sålunda sjukdomen böra bekämpas genom nedslaktning av smittade besättningar. Därjämte torde även böra påbjudas inskränkningar i samfärdseln samt desinfektion av smittade gårdar. De skäl de sakkunniga anført för nedslaktningsförfarandets bibehållande även i nuvarande läge sedan vaccineringsmöjligheterna förbättrats synas övertygande.

I likhet med de sakkunniga anser jag, att de nu gällande bestämmelserna i 5 § epizootilagen och 15 § 1 mom. epizootikungörelsen rörande beslutandet om nedslaktningen torde oförändrade kunna bibehållas. Såsom de sakkunniga påpekat medgiver den utformning bestämmelserna fått, att frågan, huruvida och i vilken omfattning nedslaktning skall ske, i sista hand avgöres av Kungl. Maj:t. Rörande frågan huru länge nedslaktningsförfarandet bör vidmakthållas kan såsom de sakkunniga framhållit icke göras något bestämt uttalande. Denna fråga måste avgöras dels med hänsyn till epizootiens ut-

veckling och de möjligheter som kunna anses föreligga att hejda densamma, dels ock under beaktande av de konsekvenser, som nedslaktningen medför för landet och de enskilda djurägarna.

De sakkunniga ha framlagt förslag om ett flertal ändringar i de hittills tillämpade reglerna rörande isolering av de av mul- och klövsjuka smittade gårdarna samt angående skyddsområdenas omfattning och samfärdseln inom dessa. Även i fråga om smittreningsförfarandet ha de sakkunniga föreslagit ett flertal nya föreskrifter. De av de sakkunniga upprättade förslagen synas mig i huvudsak välbetänkta. Enligt de sakkunnigas förslag bör i 5 § epizootilagen intagas en bestämmelse, som möjliggör för medicinalstyrelsen att anordna spärrar mellan skilda delar av riket i syfte att förhindra smittans spridande. Under senaste epizooti åren 1938—39 anordnades en dylik spärr mellan Skåne och vissa delar av Halland samt landet i övrigt. Att möjligheter för medicinalstyrelsen att föranstalta om dylik anordning finnas torde understundom vara av behovet påkallat. Förslaget föranleder därför ingen erinran från min sida. Jag anser mig emellertid i övrigt icke böra närmare ingå på detaljerna i de föreslagna föreskrifterna. Det bör ankomma på vederbörande myndigheter, som handha bekämpandet av sjukdomen, att meddela de i nu förevarande hänseenden erforderliga bestämmelserna. Såsom allmän princip vid utformande av dessa föreskrifter synes emellertid böra gälla att strängare ingrepp i den allmänna samfärdseln än som oundgängligen kräves för sjukdomens bekämpande icke bör ifrågakomma. Enligt min uppfattning synas de av de sakkunniga föreslagna föreskrifterna i stort sett innebära en tillfredsställande avvägning mellan å ena sidan de veterinära kraven på att effektiva åtgärder mot sjukdomen företagas och å andra sidan djurägarens och allmänhetens intresse att icke i anledning härav onödigt betungas i den dagliga samfärdseln. I vissa avseenden lärer dock bestämmelserna av vederbörande myndigheter böra underkastas förnyat övervägande. Särskilt torde böra prövas frågan om skyddsområdenas omfattning samt spørsmålet huruvida icke ytterligare förenklingar i fråga om desinfektionsförfarandet såväl å smittade gårdar som i fråga om mejerierna kan ske utan att effektiviteten av åtgärderna eftersättes.

Andra smittsamma husdjurssjukdomar än mul- och klövsjuka.

Såsom framgår av vad inledningsvis anförts ha de sakkunniga även till övervägande upptagit frågan om ändrade bestämmelser rörande bekämpande av svinpest och vissa hönssjukdomar.

Svinpest.

Gällande bestämmelser m. m.

Innan jag ingår på de sakkunnigas förslag till ändrade bestämmelser rörande svinpestens bekämpande, torde jag få lämna en redogörelse för gällande bestämmelser i ämnet.

Särskilda regler för bekämpande av sjukdomen svinpest finnas intagna i epizootikungörelsen 25—28 §§. Enligt dessa bestämmelser gäller i huvudsak följande.

Då anmälan att svinpest utbrutit inom landet inkommit till medicinalstyrelsen, skall styrelsen skyndsamt besluta, huruvida för bekämpande av sjukdomen nedslaktning av smittade eller för smitta misstänkt djurbesättning skall äga rum eller huruvida sjukdomen skall bekämpas genom isoleering av sådan besättning.

Enligt 28 § epizootikungörelsen må länsstyrelse, därest ett flertal fall av svinpest under kortare tidrymd inträffat inom länet, om så prövas erforderligt för bekämpande av sjukdomen, efter medicinalstyrelsens hörande förbjuda utförsel av levande svin från länet. Finnes anledning antaga att genom användande av köksavfall (s. k. svinmat) eller slaktavfall eller dylikt för utfodring av svin kan befaras utbrott eller spridning av svinpest, må länsstyrelse, i den utsträckning så prövas erforderligt, föreskriva, att sådant avfall skall fullständigt genomkokas, innan det användes till utfodring.

Till komplettering av de nu angivna bestämmelserna har Kungl. Maj:t den 31 maj 1940 utfärdat två särskilda kungörelser i ämnet, nämligen dels nr 406 angående förbud att använda okokt avfall till svinföda, m. m., dels ock nr 407 med vissa bestämmelser till förhindrande av spridning av sjukdomen svinpest. I förstnämnda kungörelse har bland annat stadgats förbud för användning av slaktavfall, köksavfall och annat till svinföda avsett avfall, med mindre det fullständigt genomkokats under minst 60 minuter. Kokning av avfall må icke äga rum i svinstall eller i omedelbar närhet av sådant stall. Från anläggning, varest till svinföda avsett avfall yrkesmässigt underkastas behandling som nyss sagts, må icke utlämnas därstädes behandlat avfall, förrän anläggningen (kokningsapparat och lokal) efter avsyning blivit godkänd av vederbörande länsveterinär eller av annan tjänsteveterinär, som därtill utsetts av länsveterinären. Enligt kungörelsen nr 407/1940 är det förbjudet att bortföra svin från besättning, om under de senaste 20 dyggen svin från annan besättning införlivats med besättningen eller om under samma tid inom besättningen inträffat sjukdoms- eller dödsfall. Sjukdoms- eller dödsfall utgör dock icke hinder för bortförandet, om detsamma uppenbarligen orsakats av olycksfall eller sjukdom, som icke börjat med feber, eller veterinär intygar, att det ej föranletts av svinpest. Det åligger den som utlämnar svin ur sin besättning att tillhandahålla mottagaren av djuret skriftlig, bevittnad försäkran, att sådant hinder mot bortförandet som nyss sagts icke föreligger. Vid transport av svin från ort till annan skola iakttagas de föreskrifter som medicinalstyrelsen meddelar. Genom kungörelsen nr 514/1940 har medicinalstyrelsen tillerkänts rätt att meddela de närmare föreskrifter, som befinnas erforderliga för tillämpning av kungörelsen nr 407/1940, så ock meddela allmänna undantag från de i samma kungörelse givna bestämmelserna.

Medicinalstyrelsen har i särskild kungörelse meddelat bestämmelser rörande transport av svin, m. m. samt till ledning för överståthållarämbetet

och länsstyrelserna utarbetat förslag till föreskrifter i olika hänseenden, bland annat angående förbud mot tillträde till svininstall, rörande gård misstänkt för och smittad av svinpest samt angående slutlig desinfektion av ställe smittat av svinpest.

De sakkunniga ha i betänkandet lämnat en redogörelse för ifrågavarande sjukdoms kännetecken och smittvägarna för densamma ävensom för tidigare epizootier. Beträffande innehållet i denna redogörelse hänvisas till betänkandet (sid. 62—64).

De sakkunniga.

De sakkunniga ha ansett att nu gällande bestämmelser äro i stort sett tillfredsställande. Emellertid ha de sakkunniga föreslagit, att i 28 § epizootikungörelsen göres den ändring att det bör ankomma på länsstyrelsen att efter medicinalstyrelsens anvisningar förbjuda utförsel av levande svin från länet. I samma paragraf föreslås tillika den ändringen att det skall ankomma på medicinalstyrelsen att utfärda föreskrift om kokning av köks- eller slaktavfall, som användes för utfodring av svin. Härjämte ha de sakkunniga förordat upphävande av kungörelserna den 31 maj 1940 nr 406 och 407.

Ur de sakkunnigas motivering må här återgivas följande.

Nu gällande regler i epizootilagen och epizootikungörelsen rörande bekämpande av sjukdomen svinpest torde i stort sett vara så avfattade att de möjliggöra för medicinalstyrelsen och länsstyrelserna att föreskriva ändamålsenliga åtgärder till förhindrande av smittspridning. De sakkunniga ha alltså icke funnit anledning att härutinnan föreslå ändringar i bestämmelserna av mera ingripande beskaffenhet.

En av de viktigaste åtgärderna mot sjukdomen svinpest är att tillse att icke okokt köks- och slaktavfall kommer till användning vid utfodring av svin. Enligt gällande bestämmelser må länsstyrelse, om det finnes anledning antaga att genom användande av sådant avfall för utfodring av svin kan befaras utbrott eller spridning av svinpest, i den utsträckning så prövas erforderligt föreskriva, att avfallet fullständigt genomkokas, innan det användes till utfodring. Under pågående epizooti har dylik bestämmelse utfärdats av vissa länsstyrelser, under det att andra länsstyrelser, ehuru sjukdomsfall inträffat i länen, icke ansett sig böra meddela sådant påbud. Denna omständighet föranledde Kungl. Maj:t att, på framställning av medicinalstyrelsen, från och med den 2 juni 1940 utfärda förbud för hela landet mot användande av okokt avfall såsom svinföda.

Av flera orsaker torde det emellertid icke vara ändamålsenligt, att Kungl. Maj:t under en pågående epizooti utfärdar detaljbestämmelser rörande sjukdomsbekämpandet, helst som sådana bestämmelser regelmässigt endast skola gälla för en begränsad tid. Det torde vidare ligga i sakens natur att regler av denna art kunna behöva ändras med hänsyn till epizootiens förlopp och spridning. Ett förfarande som nödvändiggör Kungl. Maj:ts medverkan blir då onödigt omständligt och kan lätteligen föranleda dröjsmål, som äventyra åtgärdernas effektivitet. Gällande epizootilagstiftning utgår också från att nu omnämnda bestämmelser skola utfärdas av medicinalstyrelsen eller länsstyrelserna. För att de olika länsstyrelserna skola kunna handla efter enhetliga principer och vidtagna erforderliga åtgärder under hänsynstagande jämväl till veterinärmedicinska synpunkter ankommer det redan nu enligt 2 § epizootikungörelsen på medicinalstyrelsen att till ledning för länssty-

relserna angiva riktlinjer för bestämmelser angående sjukdomarnas bekämpande. Då en åtgärd som nu ifrågavarande att utfärda förbud mot användande av okokt avfall som svinföda är av avgörande betydelse för sjukdomsbekämpandet, synes det emellertid de sakkunniga lämpligt att i epizootikungörelsen (28 § 2 mom.) vidtaga den ändringen, att förbudet skall utfärdas icke av vederbörande länsstyrelse utan av medicinalstyrelsen. Härjämte bör förbud mot utförsel av levande svin från ett län böra efter medicinalstyrelsens anvisningar utfärdas av länsstyrelsen.

I detta sammanhang ha de sakkunniga jämväl övervägt spørsmålet, om icke bestämmelser rörande obligatorisk kokning av köks- och slaktavfall, som skall användas till utfodring av svin, borde gälla oberoende av epizooti, i varje fall kring våra större städer. Härför talar det skälet att ett flertal smittsamma svinsjukdomar, även sådana som icke avses med epizootilagen, kunna spridas genom köksavfall och slaktavfall. Ett generellt förbud mot användning av okokt avfall som svinmat torde knappast kunna effektivt övervakas. Det läser därför vara mindre lämpligt att i en författning som skall äga generell giltighet införa bestämmelser av denna art. Då pågående svinpestepizooti tvingar vederbörande att koka allt avfall som går till svinföda, är det ej orimligt att tänka sig, att åtminstone de som för dylikt ändamål anskaffat särskild apparatur frivilligt komma att fortsätta med kokningen, även om föreskrifterna härom komma att upphävas. I varje fall kan man förvänta att jordbrukarnas egna organisationer (närmast slakteriförbundet) ägnar spørsmålet erforderlig uppmärksamhet.

Yttrandena.

I *vissa yttranden* ha påkallats mera omfattande ändringar av 28 § i epizootikungörelsen än de sakkunniga föreslagit.

Medicinalstyrelsen har sålunda anfört:

Då det är önskvärt att länsstyrelsens ingripande sker snabbt och effektivt och således, om möjligt, innan ett större antal fall av svinpest hunnit inträffa, anser medicinalstyrelsen att orden »ett flertal fall av» böra utgå. Uttrycket »under kortare tidrymd» torde såsom överflödigt böra bortfalla.

Härjämte får styrelsen anmärka, att likaväl som utförsel av levande svin från smittat län i hög grad kan bidra till smittspridning, så finner styrelsen detta i lika hög grad vara fallet med kringföringshandel inom smittat län.

Med åberopande av det anförda föreslår medicinalstyrelsen att i första momentet av 28 § stadgas, att länsstyrelse må, därest svinpest inträffat inom länet eller angränsande län och när så prövas erforderligt till förekommande eller bekämpande av sjukdomen, efter medicinalstyrelsens anvisningar förbjuda såväl in- som utförsel av levande svin ävensom kringföringshandel inom länet.

Då vid varje fall av svinpest stor sannolikhet föreligger för spridning av sjukdomen genom användande av köksavfall och slaktavfall, torde stadgandet härom i andra momentet av 28 § böra erhålla en med hänsyn härtill ändrad avfattning. Därjämte synes tiden för genomkokningen böra bestämmas till minst 60 minuter för att säkerhet mot smittspridning skall vinnas. Yttermera finner styrelsen nödigt att föreskrifter meddelas rörande kokningsanordningar m. m.

Styrelsen föreslår därför, att följande stadgande upptages i andra momentet: Vid inträffat fall av svinpest må medicinalstyrelsen i den utsträckning så prövas erforderligt föreskriva, att slaktavfall, köksavfall och annat till svin-

föda avsett avfall (s. k. svinmat) icke må användas till utfodring av svin med mindre det fullständigt genomkokats under minst 60 minuter, varjämte i samband därmed erforderliga föreskrifter (lämpliga och godkända kokningsanordningar, rengöring och desinfektion av svinmatskärl m. m.) skola utfärdas.

Vissa av de i medicinalstyrelsens utlåtande framförda förslagen ha även framkommit i *andra yttranden*.

Länsveterinären i Västernorrlands län har med instämmande av *länsstyrelsen i länet* framhållit bland annat följande.

I 27 § första momentet epizootikungörelsen stadgas, att, då ställe förklarats smittat av svinpest, veterinär skall förordnas att utöva tillsyn över svinbesättningen å stället, med besök visst antal gånger per månad. Bestämmelsen avser givetvis isoleringsförfarandet, men detta har ej angivits, varför momentet verkar vilseledande. Hela momentet torde utan större olägenhet kunna avlägsnas, då sannolikheten talar för att isoleringsförfarandet beträffande svinpest ej kommer att tillämpas inom vårt land, bland annat med hänsyn till risken för kroniska virusbärare.

Uti samma paragraf andra momentet stadgas, att veterinär skall vid dödsfall inom för svinpest misstänkt besättning företaga obduktion. Då obduktion i dylikt fall numera, enligt medicinalstyrelsens cirkulär den 4 september 1940, är förbjuden, bör passusen om obduktion utgå ur momentet. Av samma anledning torde en viss justering böra ske av andra stycket i 26 §.

Föreskrifterna om svinpest äro synnerligen knapphändiga uti den nuvarande epizootiförordningen, och erfarenheterna från 1940 års epizooti ha också givit vid handen, att dessa föreskrifter i och för sig giva mycket liten ledning vid bekämpandet av denna viktiga och för folkhushållningen så förlustbringande sjukdom. Även om numera de värsta luckorna i föreskrifterna blivit fyllda genom en rad av detaljföreskrifter borde det icke nu vara ur vägen att fordra en mera fyllig framställning i epizootiförordningen än vad dessa fyra paragrafer förmå giva.

Länsstyrelserna i Stockholms och Jönköpings län ha ansett, att medicinalstyrelsen borde meddela förbud mot in- och utförsel av svin.

Sveriges lantbruksförbund har framhållit, att skyldigheten att tillse att endast kokt slaktavfall användes till svinföda borde åligga svinägaren och ej slakterierna, då dessa icke kunde kontrollera hur avfallet användes.

Länsstyrelsen och hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Uppsala län ha framhållit följande.

Vad svinpesten angår har helt nyligen utbrutit en visserligen för närvarande tämligen begränsad epizooti. Det synes med stor sannolikhet kunna antagas, att denna vunnit spridning genom smitta från slaktavfall eller matrester, som utfodrats i okokt tillstånd. Kungörelsen den 31 maj 1940 synes således icke ha varit tillräckligt effektiv. Det hade varit önskvärt, om de sakkunniga upptagit frågan om anordnande på större platser av central desinfektion av dylik svinföda. Det torde ha visat sig, att kokningen av svinföda på den gård, där svinen utfodras, ingalunda alltid blir tillräcklig och i varje fall är svår att övervaka. En central upphettning, exempelvis genom övertrycksånga i samband med någon större anläggning, skulle sannolikt visa sig mera effektiv.

I *några yttranden* har man motsatt sig upphävandet av kungörelserna nr 406 och 407/1940.

Vissa smittsamma hönssjukdomar.

Gällande bestämmelser.

Epizootilagen upptager av smittsamma hönssjukdomar endast hönsppest och hönskolera. En annan smittsam sjukdom, nämligen hönstyfus, finnes däremot behandlad i en kungörelse av den 20 november 1931 (nr 402). Trots att denna sjukdom icke är upptagen i epizootilagen gäller för densamma synnerligen stränga bestämmelser liknande dem vid elakartade smittsamma husdjurssjukdomar med smittförklaring, spärr och under vissa villkor nedslaktning. Slutligen har en ny smittsam sjukdom, infektiös laryngotracheit hos höns, som uppträdde i december 1939, genom kungörelsen den 22 december 1939 (nr 881) jämförts med de i epizootilagen upptagna sjukdomarna.

Beträffande hönsppest och hönskolera gäller enligt epizootikungörelsen 34 §, att veterinär som efter undersökning konstaterat förekomst av hönsppest eller hönskolera har att därom ofördröjligen underrätta länsstyrelsen, som skall utfärda smittförklaring. Vid misstanke om sådan sjukdom utfärdas misstänktförklaring.

Enligt kungörelsen nr 402/1931 är stadgat anmälningsplikt för hönstyfus i likhet med vad som gäller för övriga smittsamma husdjurssjukdomar. Djurägaren är, då sjukdom utbrutit eller misstänkes, skyldig att inom 24 timmar underrätta ordföranden i hälsovårdsnämnden, och besättningen skall hållas avskild till dess att veterinär lämnat närmare föreskrifter. Hälsovårdsnämndens ordförande skall rapportera förhållandet till länsstyrelsen, som har att pröva huruvida veterinär bör förordnas att närmare utforska sjukdomens beskaffenhet. Veterinären har i sådant fall att avlägga rapport till länsstyrelsen. Har hönstyfus konstaterats, kan medicinalstyrelsen förklara området smittat eller misstänkt för smitta och i erforderliga fall även förordna om nedslaktning av djur. Av hönstyfus smittat ställe kan förklaras fritt 30 dagar efter upphörandet av sista sjukdomsfallet eller sista dödsfallet under förutsättning att smittrening under uppsikt av veterinär ägt rum. Har hela besättningen dött eller nedslaktats, kan stället friförklaras 10 dagar efter avslutad desinfektion. Under tid då smittförklaring gäller få mottagliga fjäderfän, levande höns och hönsägg icke utföras från stället.

Medicinalstyrelsen utfärdade år 1933 råd och anvisningar rörande hönstyfus.

De sakkunniga.

I fråga om *hönsppest* och *hönskolera* ha de sakkunniga icke ansett påkallat att föreslå några ändringar i gällande regler i epizootikungörelsen.

De sakkunniga ha icke ansett lämpligt att upptaga *hönstyfus* bland de sjukdomar som skola behandlas enligt epizootibestämmelserna. Beträffande denna sjukdom ha de sakkunniga anfört bland annat följande.

De nu enligt kungörelsen nr 402/1931 gällande bestämmelserna angående hönstyfus ha i praktiken icke i alla delar tillämpats. Smittförklaring av ställe offentliggöres icke. Skäl torde alltså tala för en viss omläggning av bestämmelserna angående bekämpandet av denna sjukdom. Den intensifiering av hönsskötseln som under senaste åren ägt rum talar särskilt härför. Framkläckningen av kycklingar har sålunda centraliserats till avelsgårdar. Sjukdomen har också på senare år avtagit i landet. Det enda veterinärmedicinska kampmedlet mot hönstyfus är förebyggande åtgärder. Ehuru större äggkläckningscentraler ännu förekomma endast sparsamt i landet, finnes det redan exempel på att sådana centraler utvecklats till svåra smittgårdar. Det torde icke vara lämpligt att bekämpa hönstyfus genom tvångsåtgärder. Fasthellre bör ett frivilligt förfarande härvid komma till stånd. Epizootilagens bestämmelser bleve i så fall icke tillämpliga för sjukdomens bekämpande, varför frågan knappast har direkt samband med de sakkunnigas utredningsuppdrag. Innan någon ändring vidtages i gällande bestämmelser torde jämväl viss ytterligare utredning vara erforderlig.

De sakkunniga ha även behandlat sjukdomen *infektiös laryngotracheit*. Rörande denna sjukdom ha de sakkunniga i betänkandet anfört i huvudsak följande.

Infektiös laryngotracheit är en mycket smittsam sjukdom, som endast angriper höns, möjligen även fasaner. Den kännetecknas genom katarr i de övre andningsvägarna, framförallt i luftstrupen. Den förekommer mest hos unghöns och kycklingar i åldern från 6 månader till 1 år. Liksom hönsspesten förorsakas laryngotracheit av ett ultravirus. Sjukdomen är icke känd mer än i ett fall i vårt land men torde lätt kunna uppträda i samband med införseln av höns.

De i laryngotracheit sjuka djuren visa andningssvårighet och kasta med huvudet under ansträngningar att frigöra sig från ansamling av slem och dylikt från näshålan och halsorganen. Ett flertal av djuren dö under symtom av kvävning. Sjukdomen brukar räcka 1—2 veckor, ofta t. o. m. i månader. Dödligheten kan variera från 5—70 procent. Djur som överleva sjukdomen tillfriskna så småningom helt. Många av dem fortsätta emellertid att utsöndra smittämnet från andningsorganen och kunna därför i egenkap av virusbärare under lång tid smitta ner mottagliga höns i omgivningen. Enär sjukdomen kan förväxlas med hönssnuva och andra mindre allvarliga lidanden, måste densamma art fastställas genom bakteriologisk undersökning och ympning. Undersökningsmaterial, minst två döda eller slaktade höns, bör insändas till av medicinalstyrelsen godkänt veterinärbakteriologiskt laboratorium.

Sjukdomen sprides till synes genom smittbärare, om dylika införs i en frisk besättning. Olika föremål såsom fodersäckar, redskap, vilka använts i den smittade hönsgården, liksom även personer, som fått skodon och överdragskläder förorenade, kunna bidraga vid smittspridandet. Risken för smittans överförande genom ägg synes ringa.

Nedslaktning och oskadliggörande av alla höns, som blivit infekterade eller varit utsatta för infektion, bör ske snarast möjligt. Därefter verkställs rengöring och noggrann smittrening av äggkläckningsmaskiner och andra apparater, som användas för kycklinguppfödning. Endast sådana kycklingar, som blivit uppfödda fullständigt avskilda från den smittade avdelningen i hönsgården, må undantagas från nedslaktningen.

Efter nedslaktning av smittad besättning utrymmas samtliga höns hus, vilka därefter rengöras och desinfekteras. Varken höns hus eller rastgårdar böra få tagas i bruk förrän två månader efter smittningen. Under denna tid skola höns husen hållas öppna för luftning med såvitt möjligt tillgång för solljus. Personalens överdragskläder och skodon, som varit i användning vid djurens skötsel, smittrenas genom bykning eller på annat lämpligt sätt. Likaledes desinfekteras noggrant alla redskap, som använts i den smittade besättningen. Djurägaren bör tillhållas att iakttaga största försiktighet vid inköp av nya höns och att om möjligt bygga upp den nya besättningen genom hemmakläckning av ägg från säkert friska höns gårdar.

Tillämpningsföreskrifterna för infektiös laryngotracheit äro enahanda som i fråga om höns pest och höns kolera. Vissa mindre jämkningar torde härutinnan kunna överbågas. I samband med utredningen rörande höns tyfus synes denna fråga böra upptagas till närmare undersökning.

Yttrandena.

Vad de sakkunniga anfört rörande nu ifrågavarande höns sjukdomar har i de avgivna yttrandena i allmänhet icke föranlett någon erinran. *Länsstyrelsen i Matmöhus län* har förordat, att sjukdomen infektiös laryngotracheit upptoges i epizootilagen.

I ett *flertal yttranden* har hemställts att sjukdomen i n f e k t i ö s a n a e m i h o s h ä s t måtte behandlas enligt epizootilagens bestämmelser.

*Departements-
chefen.*

I likhet med de sakkunniga anser jag att de nu gällande bestämmelserna i epizootikungörelsen rörande svin pesten i huvudsak kunna bibehållas oförändrade. Såsom de sakkunniga förordat synes dock mera ändamålsenligt att medicinalstyrelsen i stället för länsstyrelsen skall äga utfärda påbud om kokning av köks- eller slaktavfall som användes för utfodring av svin. Ett dylikt påbud kommer vanligen att gälla större områden eller ock hela riket. Att såsom hittills låta det ankomma på länsstyrelserna att för varje län meddela förbud av ifrågavarande slag kan icke anses lämpligt. I fråga om förbud för utförsel av svin från ett län till andra delar av riket synes däremot förbudet såsom av mera lokal omfattning böra meddelas av länsstyrelsen. Jag vill emellertid i anledning av vad i yttrandena från länsstyrelserna i Stockholms och Jönköpings län anförts framhålla att länsstyrelserna böra ha skyldighet att följa av medicinalstyrelsen lämnade anvisningar rörande meddelande av dylika förbud. Har alltså medicinalstyrelsen funnit förbud för införsel av svin i fråga om visst län påkallat, har länsstyrelsen att utfärda förbudet. I det följande återkommer jag mera ingående till frågan om vilken myndighet, medicinalstyrelsen eller länsstyrelserna, som bör ha högsta ledningen av kampen mot epizootierna, och dessa myndigheters inbördes ställning i detta hänseende.

I anslutning till vad medicinalstyrelsen yttrat torde vara ändamålsenligt att i kungörelsen kommer till klart uttryck att länsstyrelsen må förbjuda även kringföringshandel med smågrisar inom länet. De av medicinalstyrelsen föreslagna ändringarna i 28 § 2 mom. om kokningstider anser jag däremot icke erforderliga. Att i epizootikungörelsen upptaga föreskrift härom torde

icke vara lämpligt. Dylika detaljbestämmelser ha sin plats i de tillämpningsföreskrifter som medicinalstyrelsen har att utfärda rörande sjukdomens bekämpande. Av samma anledning kan jag icke biträda länsstyrelsens och länsveterinärens i Västernorrlands län hemställan om upptagande av vidlyftigare föreskrifter i ämnet i epizootikungörelsen. Icke heller i övrigt anser jag vad i sistnämnda yttrande anförts påkalla ändring i de nuvarande bestämmelserna. I 27 § 2 mom. epizootikungörelsen stadgas endast att länsstyrelsen skall då ställe förklarar misstänkt förordna tjänsteveterinär att, intill dess visshet vunnits i fråga om sjukdomens förekomst, vid förnyat sjukdoms- eller dödsfall inom svinbesättningen företaga erforderlig undersökning eller obduktion. Givet är att veterinär har att ställa sig till efterrättelse de anvisningar rörande undersökningen eller obduktionen som medicinalstyrelsen meddelar.

I likhet med de sakkunniga anser jag att kungörelserna nr 406 och 407/1940 böra upphävas. Det torde därefter böra ankomma på medicinalstyrelsen att med stöd av epizootilagens och epizootikungörelsens bestämmelser utfärda de föreskrifter som kunna finnas påkallade.

Vad de sakkunniga anfört angående hönssjukdomarna föranleder ingen erinran från min sida.

Såsom i vissa yttranden påpekats synas skäl tala för att i epizootilagen upptaga infektiös anaemi hos häst. Detta spørsmål torde emellertid böra underkastas en grundligare undersökning, innan ett definitivt ståndpunkts-tagande kan ske. Jag förutsätter, att medicinalstyrelsen upptar denna fråga till utredning och därefter framlägger de förslag, som kunna finnas påkallade.

Ledningen av bekämpandet av smittsamma husdjursjukdomar.

Medicinalstyrelsen och länsstyrelserna m. m.

Gällande bestämmelser.

Ledningen av arbetet med bekämpandet av de smittsamma husdjursjukdomarna tillkommer enligt nu gällande bestämmelser medicinalstyrelsen och länsstyrelserna. De olika myndigheternas åligganden och befogenheter finnas närmare och ganska detaljerat angivna i epizootilagen och tillämpningskungörelsen till densamma. Jämlikt dessa författningar tillkommer den centrala ledningen medicinalstyrelsen under det att den lokala påvilar länsstyrelserna. Medicinalstyrelsen skall sålunda utöva högsta tillsynen över åtgärderna till epizootiernas bekämpande och till ledning för länsstyrelserna angiva riktlinjerna för bekämpandet. Medicinalstyrelsen skall utfärda anvisningar och föreskrifter i fråga om isolering av smittat eller för smitta misstänkt ställe, beträffande förbud att från sådant ställe bortföra djur, som kunna angripas av sjukdomen, eller mjölk ävensom beträffande övriga nödiga åtgärder till förhindrande av smittspridning. Styrelsen skall även utfärda anvisningar och föreskrifter i fråga om isolering av skyddsområde samt i

fråga om förbud att begagna betesmark och till sådant ställe eller område införa djur, som kunna angripas av sjukdomen eller därifrån utföra dylika djur, mjölk eller andra produkter, som kunna bidra till spridande av smitta. Bestämmelser rörande desinfektion samt friförklaring av smittad egendom skola även meddelas av styrelsen. En av de viktigaste åtgärderna, som ankommer på medicinalstyrelsen, är att meddela beslut om nedslaktningsförfarandet skall tillgripas för epizootis bekämpande. På styrelsen ankommer jämväl att påbjuda skyddsymponing av djur, då så anses lämpligt.

Enligt epizootilagen har länsstyrelse vid bekämpandet av smittsamma husdjurssjukdomar i huvudsak följande uppgifter. Då smittsam husdjurssjukdom inträffar eller skäligen anledning förefinnes till antagande att sjukdomen finnes inom länet, har länsstyrelse att förklara ställe, varest sjukdomen inträffat eller misstänkes förefinnas, jämte kringliggande område i den utsträckning så prövas erforderligt smittat eller misstänkt för smitta. I enlighet med medicinalstyrelsens föreskrifter och anvisningar skall länsstyrelse därjämte anbefalla erforderliga isoleringsåtgärder samt meddela förbud att begagna betesmark och att till isolerat ställe eller område införa djur, som kunna angripas av sjukdomen, eller därifrån utföra sådana djur eller mjölk eller andra produkter eller varor, som kunna bidra till spridande av smitta. Länsstyrelse må därjämte i samråd med medicinalstyrelsen utfärda övriga bestämmelser som finnas påkallade till förekommande och hämmande av sjukdomen. Härutinnan torde sålunda länsstyrelse äga en mera självständig befogenhet. I epizootikungörelsen upptagas ytterligare åtgärder som ankomma på länsstyrelse att mera självständigt besluta. Länsstyrelse må sålunda meddela nöjesförbud, sörja för ändrad tid och ort för olika offentliga sammanträden samt hos vederbörande myndighet utverka inställande av gudstjänst, skol- och konfirmationsundervisning. I samråd med medicinalstyrelsen skall länsstyrelse meddela föreskrifter till förebyggande av smittspridning vid djurutställningar, marknader, auktioner m. m. ävensom angående försiktighetsmått vid transport av djur, varor och redskap. Länsstyrelse skall vidare utfärda erforderliga föreskrifter för mejerier, kontrollassistenter, jordbrukskonsulenter och dylika personer ävensom för polismyndigheterna beträffande deras åligganden med avseende å epizootis bekämpande. På länsstyrelse skall enligt epizootilagen slutligen ankomma att efter medicinalstyrelsens hörande besluta om skyddsområdes omfattning m. m. Sedan sjukdomen upphört och smittrening verkställt i enlighet med medicinalstyrelsens bestämmelser, skall länsstyrelse förklara område fritt från smitta. Länsstyrelse påviljar slutligen även utbetalningar av olika ersättningar till djurägare och veterinärer.

De sakkunniga.

Den nuvarande organisationen i fråga om ledningen av bekämpandet av de smittsamma husdjurssjukdomarna ha de sakkunniga funnit i flera avseenden bristfällig. De sakkunniga ha rörande bristerna i det nu tillämpade systemet anfört i huvudsak följande.

Enligt gällande bestämmelser förefinnes icke någon enhetlig ledning av kampen mot epizootierna. Ledningen har i viss mån delats mellan medicinalstyrelsen och länsstyrelserna. I vissa frågor skall ledningen utövas av länsstyrelsen efter de anvisningar som medicinalstyrelsen lämnar. I andra avseenden ankommer det på länsstyrelsen att efter samråd med medicinalstyrelsen vidtaga åtgärder till epizootis bekämpande. Denna dualism i ledningen för bekämpandet har otvivelaktigt, enligt vad erfarenheterna från den senaste mul- och klövsjukeepizootien visat, medfört icke obetydliga olägenheter. Även beträffande sådana för sjukdomens bekämpande viktiga och i näringslivet ingripande åtgärder såsom transportförbud mellan län ha olika bestämmelser kommit till stånd. Särskild svårighet har vidare vållats av att t. ex. nöjesförbud av skiftande innehåll och omfattning utfärdats. Allt detta har medfört en minskad effektivitet i kampen mot sjukdomen jämte en viss osäkerhet angående vad som lämpligen borde iakttagas. Understundom har den bristande enhetligheten medfört, att den ena myndigheten utfärdat mera vittgående bestämmelser än den andra ansett lämpligt och erforderligt. Frågan om bestämmelses ändamålsenlighet har därför understundom måst underställas Kungl. Maj:ts avgörande. Dessa förhållanden ha icke kunnat undgå att i viss mån rubba det allmänna förtroendet till de åtgärder som vidtagits till förhindrande av epizootiens spridning.

Vid en epizooti av den häftighet som den senaste mul- och klövsjukeepizootien visade det sig att medicinalstyrelsen och länsstyrelserna icke helt och hållet med den ordinarie arbetskraften voro i stånd att bemästra situationen. Extraordinära åtgärder av olika slag måste tillgripas. Veterinärbyrån inom medicinalstyrelsen förflyttades sålunda delvis till Malmö för att vara i närmare kontakt med de trakter som svårast hemsöktes av epizootien. Chefen för byrån tillades därvid i stor utsträckning de befogenheter som under vanliga förhållanden tillkomma styrelsens chef. Slutligen såg man sig nödsakad att i viss utsträckning dubblera tjänsterna å byrån. Även inom vissa länsstyrelser måste extra arbetskrafter anskaffas. Oaktat det förtjänstfulla arbete som nedlagts uppstod, innan den nya organisationen hann genomföras och de nya befattningshavarna erhållit en klar uppfattning om sina åligganden, vissa olägenheter för arbetets ändamålsenliga bedrivande, vilka jämväl kommo att beröra allmänheten.

Vad nu anförts synes giva vid handen, att åtgärder böra vidtagas för erhållande av en bättre organisation för handhavande av den mera centrala ledningen av kampen mot epizootierna. Härvid synes erforderligt, att en klarare gränsdragning sker i fråga om myndigheternas befogenhet i olika avseenden. Därjämte synes böra övervägas, huruvida icke vid fara för eller utbrott av häftigare epizootier möjlighet bör öppnas att tillsätta ett särskilt organ, som kan övertaga den centrala ledningen av sjukdomens bekämpande.

Såsom framgår av vad de sakkunniga anfört ha dessa i huvudsak i två hänseenden förordat ändring i den nuvarande organisationen av bekämpandet. *De sakkunnigas förslag* innebär i första hand, att ledningen av kampen mot epizootier skulle åvila medicinalstyrelsen. Enligt de sakkunnigas förslag borde sålunda medicinalstyrelsen principiellt tilläggas beslutanderätten i frågor rörande vilka åtgärder som skulle vidtagas för epizootiers bekämpande ävensom beträffande den omfattning åtgärderna borde erhålla. Denna de sakkunnigas uppfattning uteslöte dock icke att länsstyrelserna borde äga rätt att liksom hittills besluta i frågor av mera lokal natur eller med begrän-

sad räckvidd. Dock skulle de härvid alltid vara skyldiga att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter eller anvisningar som medicinalstyrelsen kunde finna anledning meddela. Spörsmål av större vikt borde alltid underställas medicinalstyrelsens prövning. De sakkunniga ha emellertid betonat att vad de sakkunniga föreslagit icke finge betaga länsstyrelserna möjlighet och skyldighet att taga initiativ till vidtagande av de åtgärder som styrelserna ansåge nödiga eller nyttiga.

De sakkunniga ha i detta sammanhang även förordat en centralisering till medicinalstyrelsen av alla utbetalningar av ersättningar för kostnader eller förlust i anledning av epizootier. Anspråk på sådan ersättning borde framställas inom sex månader. Denna preklusionstid ha de sakkunniga icke ansett böra gälla i fråga om veterinärernas resekostnader och andra ersättningar. Beträffande dessa borde gälla de bestämmelser som funnes upptagna i veterinärtaxan och allmänna resereglementet.

Såsom inledningsvis berörts ha de sakkunniga föreslagit att, då särskilda skäl därtill föranledde, Kungl. Maj:t skulle äga befogenhet förordna att i fråga om bekämpande av viss sjukdom de befogenheter och skyldigheter, som jämlikt epizootilagen och enligt densamma meddelade bestämmelser åvilade medicinalstyrelsen, skulle fullgöras av en av Kungl. Maj:t tillsatt nämnd (medicinalstyrelsens epizootinämnd). Enligt de sakkunnigas förslag skulle nämnden bestå av tre ledamöter nämligen en veterinär, en administrativt erfaren jurist och en praktisk jordbrukare eller en merkantilt sakkunnig person. Nämnden skulle dessutom erhålla i övrigt erforderlig personal för att kunna fullgöra sin uppgift.

De sakkunniga ha såsom *motivering* för sitt förslag rörande gränsdragningen mellan medicinalstyrelsen och länsstyrelserna anfört:

Flera vägande skäl torde tala för att avgörandet rörande olika åtgärder som skola vidtagas i fråga om bekämpandet i högre grad än för närvarande läggas i medicinalstyrelsens hand. Det övervägande flertalet av dessa åtgärder torde vara mer eller mindre betingade av veterinär-hygieniska skäl. Såsom central myndighet äger medicinalstyrelsen bättre möjligheter än länsstyrelserna att överblicka läget samt ur en större synvinkel bedöma detsamma och de åtgärder som äro erforderliga. Medicinalstyrelsen besitter därjämte på grund av sin ställning större möjlighet att i tid vidtaga åtgärder och upplägga en plan mot epizootierna samt därvid utnyttja senare rön och erfarenheter i fråga om den sjukdom det i varje särskilt fall gäller att bekämpa.

Med hänsyn till det anförda anse de sakkunniga, att de nu gällande bestämmelserna böra såvitt angår ledningen av arbetet mot epizootierna ändras sålunda att medicinalstyrelsen principiellt tillägges beslutanderätten i frågor rörande vilka åtgärder som skola vidtagas för epizootiernas bekämpande ävensom beträffande den omfattning åtgärderna böra erhålla. Denna principiella uppfattning utesluter givetvis icke att länsstyrelserna böra äga rätt att fortfarande liksom hittills besluta i frågor av mera lokal natur eller med begränsad räckvidd, dock med skyldighet för dem att därvid ställa sig till efterrättelse de föreskrifter eller anvisningar som medicinalstyrelsen kan ha meddelat. Vissa frågor av större vikt böra icke avgöras av länsstyrelse utan underställas medicinalstyrelsen för godkännande. Hit äro enligt de

sakkunnigas uppfattning närmast att hänföra frågor rörande förbud mot transport mellan olika län och anordnande av bevakning men även allmänna principer för meddelande av nöjesförbud och förbud mot sammankomster, auktioner m. m., vilka sistnämnda frågor hittills avgjorts av länsstyrelse ensam. Givet är att länsstyrelserna böra äga möjlighet och skyldighet att taga initiativ till vidtagande av åtgärder som de anse nödiga och nyttiga. Vaksamhet från länsstyrelsernas sida är en värdefull tillgång som bör tillvaratagas.

I fråga om centraliseringen till medicinalstyrelsen av utbetalningar av ersättningar för kostnad eller förlust i anledning av epizooti ha de sakkunniga yttrat:

För närvarande utbetalas ifrågavarande kostnader av medicinalstyrelsen och länsstyrelserna. De ordinarie lönerna till läns- och distriktsveterinärerna gäldas sålunda av medicinalstyrelsen, medan de särskilda gottgörelserna till veterinärerna i anledning av en epizooti utbetalas av vederbörande länsstyrelse. Utbetalningar till djurägare för kostnader och förlust verkställas likaledes av länsstyrelserna. Vid nedslaktning av djur i anledning av en epizooti inflyta till statsverket vissa inkomster för slaktdjur som kunnat utnyttjas. Dessa inkomster uppbäras av medicinalstyrelsen, som därvid erlägger de slaktavgifter som komma i fråga. Erfarenheten har visat, att detta system icke helt fungerat på ett tillfredsställande sätt. Länsstyrelserna ha vanligen icke haft tillräcklig personal till sitt förfogande för att inom rimlig tid hinna avgöra de ersättningsärenden som ankomma på dem. Givet är att vid en sådan anhopning av ärenden som vid en svårare epizooti äger rum det icke heller stått i länsstyrelsens makt att ägna samtliga ärenden en allsidig och grundlig prövning. Genom att ärendena avgöras av skilda länsstyrelser kan även olika praxis komma att utbildas i fråga om avgörandet av likartade ärenden. Olägenheten härav ligger i öppen dag. Med hänsyn till det anförda vilja de sakkunniga föreslå, att utbetalningsfrågorna handläggas centralt, och torde därvid behandling av dessa frågor kunna anknytas till medicinalstyrelsen. Härigenom lär en rationalisering av ärendenas behandling kunna ske och en större snabbhet och enhetlighet i avgörandet ävensom klarare överblick över kostnaderna vinnas.

Såsom motiv för förslaget, att Kungl. Maj:t skall äga tillsätta ett särskilt organ, epizootinämnden, för ledandet av bekämpandet av epizootier ha de sakkunniga anført i huvudsak följande.

Erfarenheterna från senaste mul- och klövsjukeepizooti synas tala för att ett särskilt organ inrättas för att övertaga de åligganden i fråga om ledningen av sjukdomsbekämpandet som normalt tillkomma medicinalstyrelsen. Det har nämligen uppstått vissa svårigheter för medicinalstyrelsen att med det löpande arbetet även förena uppgiften att leda kampen mot en häftigare epizooti. Till en början torde de ordinarie arbetskrafterna icke vara tillräckliga härför. Vidare lär det som regel bliva nödvändigt att förlägga ledningen av bekämpandet till de delar av landet, som i främsta rummet äro utsatta för epizootiens härjningar. Med de ökade uppgifter, som enligt de sakkunnigas förslag i dessa hänseenden skulle tillkomma medicinalstyrelsen, torde det bliva än mera nödvändigt att vid en svårare epizooti den centrala ledningen erhåller närmaste kontakt med det egentliga bekämpandet.

Olika vägar att lösa detta organisationsproblem torde stå öppna. Vilket förfarande som härvid bör väljas beror givetvis på epizootiens beskaffenhet ävensom på andra omständigheter, som kunna inverka på ett praktiskt ordnande av ledningen utav sjukdomsbekämpandet. Under vissa förhållanden

kan det måhända vara tillräckligt att låta ett liknande förfarande som tillämpades under den senaste mul- och klövsjukeepizootien komma till användning. Chefen för medicinalstyrelsens veterinärbyrå eller annan särskilt förordnad befattningshavare tillägges i så fall några av styrelsens befogenheter.

Vid en allvarligare epizooti kan det emellertid visa sig, att även ett sådant förfarande icke skulle giva tillräcklig kraft åt ledningen av sjukdomsbekämpandet. Det synes de sakkunniga därför lämpligt att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att, då så anses erforderligt, tillsätta en särskild nämnd, som övertager medicinalstyrelsens funktioner i ifrågavarande hänseenden. En sådan nämnd kan få en mera allsidig sammansättning och dess arbetsformer kunna bli smidigare och mera effektiva än som blir fallet vid anlitan av förut praktiserad utväg. Vid en allvarligare epizooti synes det också vara av ej ringa betydelse för medicinalstyrelsen och dess övriga arbetsuppgifter, att de befattningshavare, som ej direkt ha att syssla med epizootiens bekämpande, helt avkopplas från handläggningen av dessa ärenden. Genomföres detta förslag, skulle Kungl. Maj:t erhålla möjlighet att i varje särskilt fall med hänsyn till föreliggande speciella förhållanden kunna ordna ledningen av epizootibekämpandet på mest rationella sätt.

Föreslagna nämnd, som synes böra benämnas medicinalstyrelsens epizootinämnd, torde böra träda i funktion först efter särskilt beslut av Kungl. Maj:t. På medicinalstyrelsen bör ankomma att, då en husdjursjukdom tagit eller kunde väntas taga farsots karaktär, underställa Kungl. Maj:t frågan om tillsättande av epizootinämnd.

Ehuru epizootinämnden bör givas en fullt självständig ställning, synes nämnden likväl av praktiska hänsyn böra erhålla karaktären av ett medicinalstyrelsens organ. Då ledningen av sjukdomsbekämpandet i normala fall skall tillkomma medicinalstyrelsen, äro rapporter, räkningar samt ansökningar av skilda slag ställda till medicinalstyrelsen. Då ledningen av visst sjukdomsbekämpande övergår från medicinalstyrelsens ordinarie befattningshavare till nämnden, torde vissa olägenheter lätteligen kunna uppstå, om nämnden vore att betrakta såsom ett organ vid sidan av medicinalstyrelsen. Måhända skulle också i sådant fall vissa meddelanden till nämnden fördröjas. De sakkunniga förutsätta såsom självfallet, att kontakt och samarbete i behöflig omfattning uppehålls mellan medicinalstyrelsen och epizootinämnden. Det torde böra ankomma på nämnden att hålla styrelsen underrättad om viktigare beslut samt bekämpandets utveckling och övriga mera betydelsefulla förhållanden. I ett hänseende torde beslutanderätten icke böra tillkomma nämnden, nämligen i fråga om förordnande av för bekämpandet erforderlig veterinär arbetskraft. Efter framställning från nämnden torde det härvid böra åligga medicinalstyrelsen att till nämndens förfogande ställa det antal för ifrågavarande uppdrag lämpliga veterinärer, som med hänsyn till omständigheterna anses erforderliga. På nämnden skulle det sedermera få ankomma att meddela närmare direktiv och förordnanden för de enskilda veterinärerna beträffande de detaljuppgifter i bekämpandet som skola utföras av dem.

Vad de sakkunniga anfört i fråga om behovet av ett särskilt organ för den centrala ledningen av sjukdomsbekämpandet vid fara för eller utbrott av häftigare epizootier torde närmast äga giltighet med nuvarande organisation av ledningen utav landets civila veterinärväsende. Erinras må emellertid, att 1939 års lagtima riksdag på hemställan av statsutskottet (utl. nr 5 punkt 72) i anledning av väckta motioner (I: 98 och II: 169) i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 5) anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en förutsättningslös utredning rörande det civila veterinärväsendets ledning och

centrala organisation. I den av 1939 års urtima riksdag godkända propositionen nr 79 har angivits att ifrågavarande utredning tills vidare bör anstå.

Rörande epizootinämndens organisation ha de sakkunniga yttrat:

Epizootinämndens sammansättning bör bestämmas av Kungl. Maj:t med hänsyn till rådande epizootis speciella karaktär och utbredning. I allmänhet synes det tillräckligt, att nämnden består av tre ledamöter, därav en ordförande och chef. Hinder bör givetvis ej förefinnas, att ledamöterna bliva flera än tre, där så finnes lämpligt. Ordföranden och chefen i nämnden synes, liksom under normala förhållanden chefen för medicinalstyrelsen, böra äga ensam beslutanderätt i samtliga frågor. Härigenom vinnes större kraft och snabbhet — två viktiga förutsättningar för ett effektivt bekämpande av de smittsamma husdjursjukdomarna. I och med nämndens tillsättande upphör chefens för medicinalstyrelsen befattning med ifrågavarande ärenden. En av ledamöterna i nämnden bör vara veterinär med praktisk erfarenhet på epizootibekämpandets område. Såsom ledamöter i nämnden böra vidare ingå en administrativt kunnig jurist för att biträda vid författningsfrågors behandling samt en särskilt på det praktiska jordbrukets område eller på det merkantila området sakkunnig. Enligt vad erfarenheten utvisar ha ofta invecklade juridiska spørsmål förekommit, framför allt i samband med utfärdande av föreskrifter i olika hänseenden. En viss besparing för statsverket torde kunna göras genom en klok och förutseende organisation av upphandlingen av den vid bekämpandet erforderliga materielen av skilda slag. Möjligt synes vara att såsom merkantilt sakkunnig i nämnden förvärva en person som även äger erfarenhet och kunskaper på det praktiska jordbrukets område. Ledamöterna i nämnden torde, om densamma gives full organisation, i hudsak böra erhålla samma ställning som byråchefer i centrala verk, d. v. s. vara föredragande i förekommande ärenden inom sina respektive områden med reservationsrätt vid beslutens fattande. Mindre viktiga frågor böra de få avgöra på eget ansvar.

Centraliseras utbetalandet av de statliga kostnaderna och ersättningarna torde även dessa uppgifter lämpligen kunna överlåtas å epizootinämnden. På grund av dessa ärendens stora omfattning torde i sådant fall avgörandet av desamma kunna uppdragas åt den ledamot av nämnden ordföranden därtill utser. Att pålägga nämndens ordförande avgörandet i samtliga dessa ärenden synes icke möjligt med hänsyn till den stora arbetsbörda som kommer att åvila honom i samband med själva bekämpandet.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda instruktion för nämnden. Vidare synes det böra tillkomma Kungl. Maj:t att bestämma lönerna till de olika medlemmarna i nämnden och till dess befattningshavare i övrigt. För erhållande av dugliga personer torde löneförmånerna böra bestämmas utan att man är bunden till de vanligen inom statsförvaltningen tillämpade löneskalorna. På grund av de mycket betydande värden som vid en svårare epizooti stå på spel synes icke alltför stort avseende böra fästas vid lönekostnaderna. Ej heller torde nämndens ordförande och ledamöter behöva utses bland medicinalstyrelsens befattningshavare. Nämnden bör givetvis även förses med erforderliga arbetskrafter av olika slag. Speciellt synes behov föreligga av veterinära arbetskrafter för inspekterande verksamhet. Denna verksamhet bör nämligen betydligt utökas utöver den som förekom vid senaste mul- och klövsjukeepizooti för att vinna bättre enhetlighet vid veterinärernas tillämpning av olika bestämmelser och ökad effektivitet. Utgifterna för nämnden och dess befattningshavare torde böra bestridas från det under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget: Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Övriga utgifter.

Yttrandena.

Den av de sakkunniga föreslagna gränsdragningen mellan medicinalstyrelsens och länsstyrelsernas skyldigheter och befogenheter har i de avgivna yttrandena i allmänhet vunnit anslutning eller också lämnats utan erinran. Endast länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus samt Örebro län ävensom några hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt länsveterinärer ha motsatt sig de sakkunnigas förslag i nu förevarande hänseende.

Länsstyrelsen i Stockholms län har framhållit, att de mest framträdande bristerna i den gällande lagstiftningen angående epizootiers bekämpande synes vara de som beröra ledningen av kampen mot ifrågavarande sjukdomar. De sakkunniga hade också ägnat detta spörsmål en ingående uppmärksamhet. Länsstyrelsen har ansett de av de sakkunniga föreslagna ändringarna påkallade och i stort sett riktigt avvägda.

Även *länsstyrelsen och hushållningssällskapetets förvaltningsutskott i Uppsala län* ha funnit de sakkunnigas förslag rörande gränsdragningen mellan medicinalstyrelsen och länsstyrelserna välbetänkt, då genom detsammars förverkligande ett snabbare ingripande vid en farsots utbredning kunde komma till stånd.

Liknande uttalanden ha gjorts av *statskontoret, medicinalstyrelsen samt länsstyrelserna i Blekinge, Hallands, Kopparbergs och Gävleborgs län* ävensom *svenska veterinärläkarföreningen*.

Länsstyrelsen i Malmöhus län, som även förklarar sig biträda de sakkunnigas förslag i förevarande avseende, har i anledning av detsamma ytterligare anfört följande.

De åtgärder, som kunna ifrågakomma såsom led i kampen, ingripa mer eller mindre i det vanliga livet. I stort sett bör befogenheten att påbjuda dylika ingrepp kunna anförtros åt ett centralt organ såsom medicinalstyrelsen, men ingrepp finnas av den beskaffenhet, att fråga är, om icke, med avseende å vikten av de intressen det gäller, avgörandet bör ligga hos Kungl. Maj:t. Länsstyrelsen syftar härvid på en sådan åtgärd som den att avspärra samfärdseln med främmande land eller i avsevärd mån försvåra sådan samfärdsel genom påbudande av åtgärder av ett eller annat slag för resandes desinfektion m. m. Frågan om en dylik åtgärd är enligt länsstyrelsens förmenande av den vikt — icke minst med hänsyn till det avbrott som kan ske i en eljest önskvärd persontrafik — att den bör allsidigt prövas och icke bedömas blott såsom en åtgärd till förhindrande av smittas införande i landet. I förslaget till ändrad lydelse av 15 § 2 mom. i epizootikungörelsen är sagt att medicinalstyrelsen, då fara för smittas spridande till landet föreligger, skall genom framställning till Kungl. Maj:t påkalla vidtagandet av lämpliga åtgärder för att hindra smittas spridande till landet. Denna föreskrift torde emellertid icke behöva tolkas så, att förut avsedd åtgärd i fråga om samfärdseln med främmande land skulle förutsätta framställning hos Kungl. Maj:t, ty denna åtgärd kan vidtagas med stöd av 3 § andra stycket 1., d. v. s. av länsstyrelsen i enlighet med medicinalstyrelsens föreskrift eller anvisning. I betänkandet är också föreslagna bestämmelsen i 15 § 2 mom. motiverad på sådant sätt, att den ej kan antagas vara avsedd att komma till användning för genomförande av förut angiven avspärrningsåtgärd.

I fråga om överflyttningen av ledningen av smittans bekämpande helt till medicinalstyrelsen skall här icke göras något vidare uttalande än det att länsstyrelserna, som enligt de sakkunniga givetvis »böra äga skyldighet att taga initiativ till vidtagande av åtgärder som de anse nödiga och nyttiga», uppenbarligen äro både befogade och skyldiga att, för den händelse de skulle finna de av medicinalstyrelsen eller dess företrädare påbjudna åtgärder vara med hänsyn till andra intressen, vilkas tillvaratagande tillhör länsstyrelsens verksamhetsområde, alltför rigorösa, hos Kungl. Maj:ten göra den framställning, vartill fog anses föreligga.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län, som principiellt biträtt de sakkunnigas förslag, har emellertid förordnat, att ledningen i vad avsåge medicinalstyrelsens befattning med hithörande frågor borde begränsas att omfatta dels utfärdande av generella föreskrifter i kungörelseform e. d., dels ock meddelande av anvisningar till ledning för länsstyrelsens befattning med givna bestämmelsers tillämpning. Det torde få förutsättas och krävas, att medicinalstyrelsen vid en epizooti före utfärdande av åtskilliga föreskrifter — därest de icke vore av rent veterinär natur — borde finna lämpligt inhämta yttrande av och samråda med vederbörande länsstyrelse så att lokala synpunkter och intressen i mån av behov bliva beaktade.

Länsstyrelsen och länsveterinären i Västernorrlands län ha uttalat viss tvekan om den föreslagna centraliseringen till medicinalstyrelsen av ledningen av bekämpandet.

Länsstyrelsen i Örebro län har anfört, bland annat:

Mot de sakkunnigas förslag till gränsdragning mellan medicinalstyrelsens och länsstyrelsens befogenhet måste länsstyrelsen inlägga en bestämd gensaga.

Länsstyrelsen hemställer, att spörsmålet om medicinalstyrelsens och länsstyrelsens kompetens göres till föremål för förnyat och mera ingående övervägande, därvid bör uppgöras förslag ej blott till erforderliga författningsbestämmelser utan även till de allmänna anvisningar, som det givetvis åligger medicinalstyrelsen att utfärda.

Vid sådant förnyat övervägande anser länsstyrelsen att som allmän princip skall gälla att länsstyrelse har att fatta erforderliga lokala beslut, således även förbud för transport till eller inom länet, anordnande av bevakning, nöjesförbud och förbud mot sammankomster, auktioner m. m. samt att länsstyrelse därvid skall följa av medicinalstyrelsen utfärdade allmänna anvisningar.

Länsstyrelsen har visserligen uppmärksammat de sakkunnigas värdering av länsstyrelsernas vaksamhet, men denna vaksamhet blir av ingen betydelse om en anmälan till medicinalstyrelsen icke föranleder någon åtgärd. Särskilt i fråga om transportförbud och sättet för bevakning av länets gränser har länsstyrelsen icke alltid funnit det stöd hos medicinalstyrelsen, som länsstyrelsen ansett sig ha anledning förvänta.

Det ögonblickliga handlande, som för att åtgärden skall vara till nytta, kräves beträffande åtskilliga av nu avsedda beslut, gör det olämpligt att desamma skola av länsstyrelse överlämnas till central myndighet. Erfarenheten utvisar också att anmärkningsvärt dröjsmål förekommer i underställningsärenden. Därjämte torde det vara en allmän erfarenhet på länsstyrelsehåll, att medicinalstyrelsen av fruktan för eventuella skadeståndsanspråk från näringsidkare är obenägen att taga del i ansvar för åtgärder, som ifrågasättas för hindrande av folksamlingar, vilka befaras bidra till

spridande av smitta. Länsstyrelsen finner det däremot vara på sin plats att vissa beslut, särskilt sådana av mera ekonomisk räckvidd, skola av länsstyrelsen omedelbart efter det de fattats underställas medicinalstyrelsen. Finner medicinalstyrelsen beslutet onödigt må styrelsen upphäva detsamma. Den olägenhet, som må uppkomma genom att av länsstyrelse meddelat förbud i undantagsfall upphäves, finner länsstyrelsen vara vida mindre än att erforderligt förbud fördröjes genom frågans underställande central myndighet.

I detta sammanhang tillåter sig länsstyrelsen framhålla, att länsstyrelse enligt 6 § landshövdinginstruktionen har ansvar för ordnings och säkerhets upprätthållande inom länet. Att såsom de sakkunniga föreslagit betaga länsstyrelse rätt att utfärda de förbud länsstyrelse finner erforderliga till säkerhet mot spridande av förödande smitta läser icke gå för sig utan ändring av nämnda stadgande i instruktionen.

Även *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Örebro län* har uttalat i viss mån liknande synpunkter.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har yttrat i huvudsak följande.

Länsstyrelsen delar de sakkunnigas uppfattning om att ledningen av kampen mot epizootierna lämnat åtskilligt övrigt att önska. Felet härtill ligger emellertid enligt länsstyrelsens erfarenhet icke huvudsakligen hos länsstyrelserna utan hos medicinalstyrelsen. Länsstyrelsen åsyftar erfarenheterna från 1938—1939 års mul- och klövsjukeepizooti. Under denna torde länsstyrelserna ha gjort sitt bästa för att hejda den svåra sjukdomen men ha i hög grad saknat anvisningar, föreskrifter och stöd från medicinalstyrelsen. Sålunda hade de av medicinalstyrelsen år 1931 utfärdade råd och anvisningar jämte föreskrifter till bekämpande av mul- och klövsjukan med därtill hörande formulär till kungörelser och instruktioner icke bringats i överensstämmelse med 1935 års epizootiförfattningar ehuru epizootien icke började förrän sommaren 1938. Att skriftligen eller per telefon erhålla råd och anvisningar från medicinalstyrelsen visade sig ofta vanskligt, särskilt som erforderliga åtgärder måste vidtagas med största möjliga snabbhet för att effektiviteten icke skulle äventyras. Sedan medicinalstyrelsens mul- och klövsjukeavdelning flyttat till Malmö ökades svårigheterna i samarbetet. Det inträffade till och med att länsstyrelsen erhöll olika besked i samma ärende, beroende på vilken tjänsteman som svarade. Mul- och klövsjukeavdelningen lämnade skriftliga föreskrifter och råd till slakterier, slaktdjursförsäljningsföreningar, veterinärer och enskilda. Ofta hände det att varken länsstyrelsen eller länsveterinären erhöll del av dessa föreskrifter, vilket vållade svårigheter att lämna enskilda personer, tjänstemän och slakteriinrättningar önskade upplysningar och anvisningar. Länsstyrelsen tvingades till sist att i de flesta fall handla på egen hand, givetvis efter samråd med länsveterinären.

Med hänsyn till dessa erfarenheter kan länsstyrelsen icke tillstyrka, att beslutanderätten i fråga om åtgärder mot epizootierna uteslutande överlämnas till medicinalstyrelsen eller den nämnd, som skall tillsättas vid allvarigare epizooti. En sådan anordning kan rent av tänkas fördröja fattande av viktiga beslut i fall, då snabbt ingripande är av nöden. Att degradera länsstyrelserna till enbart expedierande ämbetsverk vid bekämpandet av far-soter kan bliva ödesdigert och mera kostsamt för staten än nu rådande förhållanden.

De sakkunnigas förslag rörande centralisering till medicinalstyrelsen av utbetalningar av ersättningar för kostnad och

förlust i anledning av epizootier har i flertalet yttranden tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Medicinalstyrelsen har påpekat, att de sakkunnigas förslag borde föranleda ändring av kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 243) angående granskning av rapporter och räkningar m. m. i anledning av vissa av läkare och veterinärer verkställda förrättningar. *Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Göteborgs och Bohus län* har uttalat viss tvekan om lämpligheten av de sakkunnigas förslag i förevarande del.

De sakkunnigas förslag rörande Kungl. Maj:ts befogenhet att tillsätta en epizootinämnd har i flertalet avgivna yttranden tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I åtskilliga yttranden — särskilt sådana från veterinära myndigheter och korporationer — har förslaget emellertid givit anledning till erinringar och önskemål. I några yttranden har påkallats inrättande av ett nytt ämbetsverk för veterinära frågor, veterinäröverstyrelse. I andra yttranden har förordats en mera permanent anordning än den av de sakkunniga föreslagna nämnden, vilken avses skola tillsättas i samband med fara för epizooti. Från vissa håll har påpekats att särskilda befattningshavare borde tillsättas inom medicinalstyrelsen för att handha kampen mot epizootier av olika slag.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har anfört i huvudsak följande.

Med hänsyn till vikten av att kampen mot epizootierna planlägges och förberedes i god tid vill länsstyrelsen ifrågasätta lämpligheten av att tillsätta en epizootinämnd vid allvarligare farsot. Arbetet i en sådan nämnd måste från början bli improviserat. Om icke administrativt skolade arbetskrafter ställas till nämndens förfogande, torde densamma bli föga ägnad att lämna länsstyrelserna den ledning som kräves.

Länsstyrelsen vill därför föreslå inrättande av en veterinäröverstyrelse för veterinärväsendet, vilken bör handha den centrala ledningen. Försedd med väl skolade och erfarna tjänstemän bör en sådan myndighet bättre än någon annan vara ägnad att planlägga, förbereda och sedan leda kampen mot epizootierna. Vid svårare epizooti bör det vanliga löpande arbetet hos överstyrelsen omhänderhavas av vikarierande tjänstemän, så att de mera erfarna kunna utslutande ägna sig åt kampen.

Svenska distriktsveterinärläkareföreningen har yttrat:

Föreningen anser att så länge man är i avsaknad av ett särskilt förvaltningsorgan för det civila veterinärväsendet, nämligen en egen veterinärstyrelse, bör en dylik nämnd göras till ett permanent självständigt organ (epizootistyreelse), vars chef skall vara veterinär. I epizootistyrelsen skola dessutom ingå två på sitt respektive område (mul- och klövsjuka och svinpest) erfarna veterinärer. Övriga smittsamma husdjursjukdomar torde vara av så pass underordnad storleksordning att särskilda krafter för deras bekämpande ej behövas. Dessa två befattningar kunna uppehållas av veterinärer med ordinarie tjänster på annat håll. På var sitt område skulle de hålla sig à jour med respektive sjukdomars förekomst i utlandet, framför allt i grannländerna, vidare organisera och förbereda sjukdomens bekämpande i alla detaljer vid händelse av att landet bleve hotat eller hemsökt. I den mån någon av dessa sjukdomar närmar sig eller börjar uppträda inom landet, avkopplas den för sjukdomens bekämpande utsedde veterinäre ledamoten

i epizootistyrelsen från sitt ordinarie arbete och inträder såsom ledare av kampen mot ifrågavarande sjukdom.

I epizootistyrelsen skulle dessutom ingå en i medicinala veterinärfrågor erfaren sekreterare samt i mån av behov nödig kanslipersonal.

Vid chefens för epizootistyrelsen sida skulle ställas ett råd av på olika områden kunniga medlemmar (rådgivande nämnd). Däri böra representeras sådana områden som jordbruk, mejerier, slakterier, det merkantila området och den vetenskapliga forskningen.

I huvudsak samma synpunkter ha kommit till uttryck i yttrandet från *länsveterinären i Malmöhus län*.

Sveriges yngre veterinärers förening har uttalat det önskemålet, att därest en epizootinämnd inrättades denna gjordes permanent och även då epizooti icke förelåge inom landet sammanträdde minst en gång årligen för uppgörande av plan för bekämpandet, särskilt disponerandet av tillgänglig veterinärpersonal.

Svenska länsveterinärföreningen har framhållit följande.

Förslaget att ledningen av bekämpandet skulle övertagas av en nämnd, sammansatt på sätt i betänkandet föreslagits, synes styrelsen vara olyckligt. Nämndens organisation innebär ej någon garanti för att sakkunskapen får ett avgörande inflytande på sjukdomsbekämpandet. Styrelsen håller före att en organisationsform med en mul- och klövsjukebyrå ansluten till medicinalstyrelsen, där en av Kungl. Maj:t utsedd självständigt arbetande veterinärbyråchef har högsta ledningen, är att föredraga. Till byråchefens förfogande bör ställas en rådgivande nämnd, sammansatt av personer representerande olika intressen och väl förtrogna med förhållandena under en mul- och klövsjukeepizooti.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har i huvudsak anfört följande.

Länsstyrelsen vill till en början understryka vad de sakkunniga anfört i fråga om nödvändigheten av en bättre organisation för handhavande av den centrala ledningen i kampen mot epizootierna, varvid länsstyrelsen i främsta rummet avser mul- och klövsjukan. Det torde nämligen icke kunna förnekas, att vid sistförflutna mul- och klövsjukeepizooti och särskilt i dess början kampen mot sjukdomen icke insattes med den planmässighet och slagkraft, som varit önskvärd. En av huvudorsakerna härtill utgjorde säkerligen den bristande beredskap, som förefanns i fråga om den centrala ledningen. Länsstyrelsen håller för sin del före, att det är av största vikt, att den organisation, som skall handha ledningen av bekämpandet, är fastslagen redan från början, så att den redan före inträdande epizooti kan vidtaga alla förberedande åtgärder och omedelbart vid inträdande epizooti utan föregående provisorier kan träda i funktion. Länsstyrelsen anser därför, att högsta ledningen bör utövas av en särskild byrå, ansluten till medicinalstyrelsen med en av Kungl. Maj:t förordnad veterinär som chef. Denne bör i sitt handlande vara helt oberoende av medicinalstyrelsen och bör ansvara för att före utbrytande epizooti alla förberedande åtgärder äro träffade. Å denna byrå bör under rådande epizooti personal ständigt finnas tillgänglig, som kan på begäran telefonledes informera de lokala myndigheterna om de åtgärder, som i föreliggande fall kunna anses erforderliga. Länsstyrelsen anser en dylik till medicinalstyrelsen anknuten byrå vida lämpligare än den av de sakkunniga ifrågasatta epizootinämnden. Då denna sistnämnda enligt förslaget skulle tillsättas först »då en husdjurssjukdom tagit eller kunde vän-

tas taga farsots karaktär» och följaktligen icke kan inverka på det viktiga organisationsarbete, som bör utföras innan farsot står för dörren och följaktligen icke heller bär ansvaret för de åtgärder, som vidtagits eller försumrats innan sjukdomen vunnit allmän spridning, kan länsstyrelsen icke tillstyrka förslaget i denna del. Härtill kommer, att en till medicinalstyrelsen anknuten epizootibyrå, trots sin i fråga om verksamheten fullt självständiga ställning, just genom sitt organisatoriska samband med medicinalstyrelsen har möjlighet att förfoga över dess veterinära organisation och resurser i övrigt på ett naturligare och smidigare sätt än en nytillskapad nämnd. Chefen för denna byrå bör vid behov kunna samråda med en sakkunnig nämnd som lämpligen bör bestå av ett antal med mul- och klövsjukeepizooti förtrogna personer, som böra utses av Kungl. Maj:t eller medicinalstyrelsen. Denna rådgivande nämnd bör vara utsedd i förväg för att vid behov omedelbart träda i verksamhet.

Länsveterinären i länet har framfört liknande synpunkter.

Även *svenska veterinärläkareföreningen* har uttalat sig för en lösning av frågan om den centrala ledningen av kampen mot epizootierna efter liknande linje.

Medicinalstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

De sakkunniga torde med sitt förslag om tillsättande av en »medicinalstyrelsens epizootinämnd» ha avsett i främsta rummet ett snabbare och effektivare epizootibekämpande ävensom att för medicinalstyrelsen minska den arbetsbörda, som givetvis följer då en epizooti av större omfattning uppträder inom landet. Dessutom skulle genom de sakkunnigas förslag möjligheter skapas för förläggandet av den centrala ledningen vid nedkämpandet av en epizooti till den trakt där denna har sin största frekvens och utbredning.

Styrelsen får med anledning av förslaget till en början framhålla, att styrelsen är fullt ense med de sakkunniga om att ett särskilt organ bör inrättas till bekämpande av sådana smittsamma sjukdomar, som lätt antaga farsots karaktär.

Då emellertid medicinalstyrelsen har en från de sakkunnigas i flera avseenden avvikande mening i fråga om såväl nämndens tillsättande som dess funktion m. m., får styrelsen härmed föreslå följande:

Ordföranden i nämnden skall vara veterinär och tillsättas av Kungl. Maj:t efter förslag av medicinalstyrelsen. För att tillförsäkra ledningen för epizootibekämpandet nödig kontinuitet anser styrelsen att ordföranden bör utses för tre år i sänder med rätt för honom till ersättning endast under de tider han är förordnad och tjänstgör såsom ordförande i epizootinämnd eller enligt vad i det följande sägs såsom extra byråchef.

Styrelsen får i detta sammanhang anföra, att styrelsen icke har något att erinra mot de sakkunnigas förslag rörande de övriga nämndledamöternas tillsättande och kvalifikationer.

De sakkunniga synas icke tillräckligt ha beaktat att inom landet samtidigt kunna uppträda flera epizootier av olika slag. Medicinalstyrelsen får med tanke på nämnda eventualitet ifrågasätta om icke redan från början två för respektive uppgifter skickade veterinärer av Kungl. Maj:t, efter medicinalstyrelsens förslag, borde utses för att leda kampen mot de vanligaste och mest förlustbringande kreatursfarsoterna, nämligen mul- och klövsjuka samt svinpest. Skulle annan kreaturssjukdom antaga farsots karaktär, bör på enahanda sätt särskild, för sistnämnda sjukdoms nedkämpande mest kvalificerad veterinär utses.

Samtidigt med nyssnämnda åtgärder böra personliga suppleanter för en var ordförande-veterinär efter förslag av medicinalstyrelsen utses för en tid av tre år.

Vidare anser styrelsen ordförandena och deras suppleanter böra utses omedelbart efter det de sakkunnigas förslag trätt i kraft. Ordföranden torde därefter, efter framställning av medicinalstyrelsen, av Kungl. Maj:t förordnas att i egenskap av extra byråchef i styrelsen eller, därest till ordförande utsetts byråchefen å styrelsens veterinärbyrå, att i sin ordinarie byråchefsbefattning med befrielse från övriga honom åliggande tjänstegöromål i samarbete med medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, länsstyrelserna och andra för ändamålet lämpliga organisationer, till exempel slakteri- och mejeriorganisationer, vägstyrelser med flera utarbeta detaljerad beredskapsplan för bekämpande av det slag av epizooti, för vilket han blivit utsedd.

Planen skall underställas medicinalstyrelsen för godkännande.

Sedan en var av förut nämnda extra byråchefer utarbetat vederbörlig beredskapsplan, vilken blivit av styrelsen godkänd, samt fullgjort övriga förberedande åtgärder, bör han efter medicinalstyrelsens framställning av Kungl. Maj:t entledigas tills vidare från extra byråchefsbefattningen, dock med skyldighet för honom att noggrant följa förekomst och utbredning av den epizooti, för vars bekämpande han erhållit ifrågakvarande uppdrag.

Så snart en kreaturssjukdom av epizootisk karaktär uppträder inom landet, skall vederbörande ordförande vara skyldig att på medicinalstyrelsens anmodan omedelbart inställa sig i medicinalstyrelsen för att där i egenskap av extra byråchef (respektive ordinarie byråchefen å styrelsens veterinärbyrå) i enlighet med den uppgjorda planen till en början deltaga i bekämpandet av och handlägga ärenden beträffande den sjukdom, hans uppdrag avser. Härigenom beredes honom möjlighet att från början följa sjukdomens morbiditet och utveckling. Han blir även i tillfälle att från första stund noggrant sätta sig in i för den rådande epizootien karakteristiska särdrag.

Anser medicinalstyrelsen att epizootien tagit en sådan vändning att nämnden bör träda i verksamhet, har styrelsen att hos Kungl. Maj:t göra framställning om att nämnden måtte träda i funktion. Sedan Kungl. Maj:t meddelat beslut härom, överflyttas chefens för medicinalstyrelsen befogenheter på ordföranden i vederbörande medicinalstyrelsens epizootinämnd inom de gränser, som kunna komma att fastställas i instruktion för nämnden.

Sedan nämnden blivit tillsatt har ordföranden att omedelbart för de övriga ledamöterna framlägga beredskapsplanen rörande epizootiens bekämpande för eventuell ändring och komplettering. Nämndens samtliga ledamöter böra vid behandlingen av de frågor, som kunna uppkomma under bekämpandets gång, rådföra sig med varandra, på det att samtliga frågor må bliva ur olika synpunkter så grundligt genomarbetade som möjligt. Skulle därvid ytterligare ändringar i planen visa sig erforderliga, skola dessa företagas efter samråd mellan nämndens ledamöter. Såframt i detta stycke omförmälda ändringar såväl i fråga om bekämpningsåtgärder som i övrigt äro av principiell eller av i samhällslivet mer ingripande natur, skola de underställas medicinalstyrelsen för godkännande.

När den epizooti, för vilken nämnden är tillsatt, avtagit såväl i fråga om frekvens som utbredning, skall medicinalstyrelsen efter samråd med nämnden och efter hörande av samtliga för epizootiens bekämpande förordnade överveterinärer eller, om dylika icke förordnats, samtliga länsveterinärer inom de län, varest epizootien förekommit, hos Kungl. Maj:t hemställa om nämndens upphörande samt förordnande för ordföranden-veterinären att i egenskap av extra byråchef i medicinalstyrelsen, respektive såsom ordinarie byråchef därstädes med befrielse från övriga tjänstegöromål, tillsvidare hand-

lägga ärenden rörande sjukdomen ävensom att, sedan epizootien inom landet utslocknat, om så påfordras utarbета redogörelse för epizootiens förlopp m. m.

Synpunkter av i huvudsak samma innebörd som medicinalstyrelsen anfört ha kommit till uttryck i yttrandena från *veterinärhögskolans lärarråd*, *statens veterinärbakteriologiska anstalt* samt *flera länsveterinärer*.

Lantbruksstyrelsen, *avelsföreningen för svensk röd och vit boskap* samt *Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* ha understrukit vikten av att epizootinämnden funnes även mellan epizootierna. Lantbruksstyrelsen har yttrat:

Lantbruksstyrelsen finner det lämpligt, att nämnden göres permanent. Det torde nämligen starkt kunna ifrågasättas, om alltid tillräcklig effektivitet i epizootikampen kan vinnas, därest bekämpandet, när epizootien antagit farsots karaktär, överflyttas på en nytillsatt nämnd. En gynnsam utveckling av kampen torde i hög grad vara beroende av de beredskapsåtgärder, som vidtagits, samt den planmässighet, fasthet och kontinuitet, varmed bekämpandet bedrivs. Enligt lantbruksstyrelsens mening synes en beredskapsplan för nästa epizooti — styrelsen syftar här särskilt på mul- och klövsjuka, bekämpandet av övriga sjukdomar torde i allmänhet kunna verkställas av medicinalstyrelsen — alltid finnas. Denna beredskapsplan bör ständigt anpassas till erfarenheter, som vinnas. Nämnden synes böra finnas permanent. Dess ledamöter torde dock böra tillsättas endast för viss tid, förslagsvis 3 år. Vid behov, förslagsvis en gång om året eller oftare, synes medicinalstyrelsen böra kalla nämndens ledamöter jämte sitt vetenskapliga råd för överläggningar och informationer rörande vunna erfarenheter och de justeringar i den beredskapsplan, som bör finnas.

Lantbruksakademien har framhållit:

Lantbruksakademien anser liksom de sakkunniga, att en särskild organisation eller förstärkning av medicinalstyrelsens veterinärbyrå är behövlig vid bekämpandet av mera svårartade smittsamma sjukdomar, såsom t. ex. mul- och klövsjuka och svinpest, och det bör kunna förväntas, att man härigenom kan nå en betydligt effektivare kamporganisation. Lantbruksakademien vill emellertid framhålla den stora betydelsen av att förberedelser i god tid vidtagas för bekämpandet av sådana sjukdomar, som kunna antaga farsots karaktär. Från denna sistnämnda synpunkt synes det knappast vara lämpligt att vänta med tillsättandet eller förberedandet av en medicinalstyrelsens epizootinämnd, tills utbruten epizooti antagit farsots karaktär, detta helst som nämndens först då utsedda ledamöter måhända icke tidigare varit speciellt beredda för uppgiften.

För att nå bästa möjliga beredskap vid sjukdomsbekämpandet synes det vara lämpligt, att Kungl. Maj:t uppdrager åt medicinalstyrelsen att temporärt tillkalla sakkunniga veterinärer — en för mul- och klövsjuka- och en för svinpestbekämpande — att inom medicinalstyrelsen utarbета fullständiga och detaljerade planer för respektive sjukdoms bekämpande. Dessa beredskapsplaner, som böra utarbetas i samarbete med lantbruksstyrelsen samt slakteri- och mejerierorganisationer m. fl., böra omfatta bland annat specialutbildning av veterinärer avsedda för sjukdomsbekämpandet, materialanskaffning, överenskommelser med slakteri- och mejerierorganisationer, planläggning av erforderlig upplysningsverksamhet bland den djurägande allmänheten m. m.

Åt den sakkunnige inom medicinalstyrelsen, som närmast skulle få att ombesörja planläggningen av viss sjukdoms bekämpande, bör också uppdragas att i mån av behov biträda medicinalstyrelsen när det gäller att tillhandagå allmänheten med upplysningar rörande denna sjukdoms bekämpande och frågor som sammanhånga härmed under de perioder, då epizootinämnd icke fungerar.

Detta förslag innebär sålunda inrättandet av en permanent sakkunniginstitution, där de sakkunniga inkallas till medicinalstyrelsen i mån av behov för vidtagande av de förberedande åtgärderna. En enskild sakkunnig torde dock endast böra förordnas för en tid av t. ex. 2 år i sänder.

Beträffande åtgärder vid utbruten epizooti tillstyrkes förslaget om tillsättande av epizootinämnd. Lantbruksakademien vill emellertid förorda, att denna åtgärd snarast vidtages, sedan det konstaterats att epizootien är av mera allvarlig karaktär. Det synes även böra framhållas vikten av att epizootinämnden placeras inom det område, där sjukdomens utbredning är mest hotande.

Länsstyrelsen i Malmöhus län, som biträtt de sakkunnigas förslag, har framhållit i huvudsak följande.

Det synes länsstyrelsen angeläget att denna epizootinämnd tillsättes på ett tidigt stadium, helst innan epizootien börjat. Det är nämligen enligt länsstyrelsens förmenande av vikt att de som komma att ha ansvaret för ledningen äro väl förberedda för sin uppgift. Epizootinämnden bör alltid finnas, åtminstone i den gestalt att ordförande och två andra ledamöter äro utsedda för lämplig period i sänder. Någon kostnad för staten skulle en dylik beredskap ej medföra, då nämnden icke borde träda i verksamhet, förrän Kungl. Maj:t därom förordnade. Värdet av angivna beredskap skulle huvudsakligen ligga däri, att de utsedda ledamöterna gjorde sig beredda för den kommande uppgiften genom att hålla sig å jour med vad som händer i fråga om mul- och klövsjuka och kanske annan smittsam husdjursjukdom såväl här i landet som i utlandet, för vilket ändamål medicinalstyrelsen hade att tillhandahålla dem uppgifter från statistiken m. m.

Sveriges lantbruksförbund har understrukt vikten av att epizootinämnden finge en självständig ställning, som gjorde det möjligt för nämnden att med kraft driva bekämpandet.

Beträffande den av de sakkunniga föreslagna epizootinämndens organisation har i ett stort antal yttranden påyrkats att ordföranden skulle vara veterinär. *Länsstyrelsen i Hallands län* har ifrågasatt om icke nämnden borde få en mera representativ sammansättning och till ordförande utses en av landshövdingarna i de län som drabbats av epizootien. *Lantbruksstyrelsen, länsstyrelsen i Skaraborgs län samt hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Östergötlands, Skaraborgs och Värmlands län* ävensom *avelsföreningarna för svensk låglandsboskap* och *svensk röd och vit boskap* ha uttalat sig för att en ledamot av nämnden borde vara jordbrukare. *Sveriges lantbruksförbund* har understrukt önskvärdheten av att jordbrukare eller affärsman, som enligt förslaget skulle insättas i nämnden, stode i intim kontakt med jordbrukets affärsorganisationer, vilka i flera fall starkt berördes av mul- och klövsjukeepizootiernas verkningar.

Sveriges yngre veterinärers förening har förordat, att antalet ledamöter i nämnden ökades till fyra och att chefen för veterinärbyrån i medicinalstyrelsen bleve självskreven ledamot av nämnden.

Statskontoret har ifrågasatt lämpligheten av att anförtro en av nämndens ledamöter ensam beslutanderätten i ersättnings- och kostnadsfrågor. Enligt statskontorets mening vore det med hänsyn till arten och omfattningen av den utanordningsverksamhet, det här gällde, påkallat, att hithörande ärenden föredrogs för nämndens ordförande eller, därest hinder härför skulle möta, avgjordes av tvenne ledamöter i förening.

Riksräkenskapsverket har motsatt sig att utbetalningsärendena överflyttades från medicinalstyrelsen till epizootinämnden. Riksräkenskapsverket har såsom skäl härför anfört:

Ett genomförande av de sakkunnigas förslag även i detta avseende skulle emellertid nödvändiggöra, att epizootinämnden, vilken merendels torde komma att fungera endast jämförelsevis korta tider, tillfördes kvalificerade kameralt utbildade arbetskrafter. Att för ett tillfälligt ändamål organisera en så omfattande kameral förvaltning, som skulle erfordras, komme att föranleda stora kostnader och dessutom icke verka befrämjande på den enhetlighet vid handläggningen av dessa ärenden, vilken är önskvärd. Därtill kommer, att inom medicinalstyrelsen redan finnes en stark kameral organisation, som utan större svårighet torde kunna åtaga sig dessa utbetalningsärenden även under sådana förhållanden, då epizootinämnd anses böra tillsättas. Med hänsyn till det nära samband, som skulle bestå mellan nämnden och medicinalstyrelsen, anser sig riksräkenskapsverket böra för sin del bestämt förorda, att, även om epizootinämnd tillsättes, det likväl skall fortfarande ankomma på medicinalstyrelsen att handlägga de utbetalningsärenden, vilka föranledas av nämndens verksamhet.

Medicinalstyrelsen har omfattat samma mening som riksräkenskapsverket.

Såsom jag redan inledningsvis framhållit visade sig under den stora mul- och klövsjukeepizootien 1938—39 särskilt i fråga om ledningen av sjukdomsbekämpandet allvarliga brister i nu gällande bestämmelser. Dessa medförde, att osäkerhet uppstod hos de myndigheter som handhade ledningen, nämligen medicinalstyrelsen och länsstyrelserna, rörande respektive myndigheters befogenheter och skyldigheter. Någon enhetlig ledning kom härigenom icke till stånd. Understundom utfärdades i samma fråga olika bestämmelser inom närbelägna län. Denna brist på gemensam ledning medförde ävenledes svårigheter då det gällde utfärdande av föreskrifter som avsågos att tillämpas i ett flertal län. Varje länsstyrelse kunde härvid endast meddela bestämmelser såvitt angick länsstyrelsens eget verksamhetsområde. Fall förekom även då länsstyrelse vägrade att utfärda bestämmelser, som medicinalstyrelsen ansett påkallade. Understundom inträffade emellertid motsatta förhållandet i det länsstyrelse meddelade föreskrifter som medicinalstyrelsen icke fann behövliga. Med hänsyn till dessa och liknande erfarenheter från den senaste mul- och klövsjukeepizootien synas starka skäl tala för att ledningen av epizootibekämpandet principiellt lägges i en myndig-

*Departements-
chefen.*

hets hand. I likhet med de sakkunniga anser jag, att ledningen bör åvila medicinalstyrelsen. Såsom de sakkunniga framhållit äro övertvägande flertalet av de åtgärder, som skola vidtagas, betingade av veterinärhygieniska skäl och kunna därför bäst bedömas av medicinalstyrelsen. Större möjligheter förefinnas också för styrelsen att överblicka läget i fråga om en epizooti samt att ur en större synvinkel bedöma densamma och avgöra vilka åtgärder som lämpligen böra vidtagas. De sakkunnigas förslag i nu förevarande hänseende har även vunnit allmän anslutning i de avgivna yttrandena. De skäl mot förslaget, som anförts av länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus samt Örebro län, grunda sig huvudsakligen på länsstyrelsernas erfarenheter från den senaste epizootien. Enligt min mening kunna dessa erfarenheter näppeligen åberopas mot förslaget, då under denna tid just frånvaron av enhetlig ledning i stor utsträckning torde ha föranlett de brister, som länsstyrelserna påtalat i sina yttranden.

Även om i princip sålunda enligt min uppfattning beslutanderätten i frågor rörande åtgärder mot en epizooti bör tillkomma medicinalstyrelsen, anser jag likväl den ståndpunkten icke böra drivas därefter att länsstyrelserna berövas befogenheten att fatta beslut i frågor av mera lokal natur eller med begränsad räckvidd. Dylika frågor synas länsstyrelserna i allmänhet självständigt kunna avgöra. I anslutning till vad de sakkunniga anför vill jag i detta sammanhang betona, att vad nu förordats icke innebär att länsstyrelserna skulle betagas möjligheten eller skyldigheten till initiativ i fråga om de åtgärder, som styrelserna anse nödiga och nyttiga. I kampen mot epizootierna torde man icke kunna undvara länsstyrelsernas biträde och verksamhet. Såsom de sakkunniga framhållit böra länsstyrelserna emellertid alltid vara skyldiga att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter eller direktiv, som medicinalstyrelsen meddelar. I överensstämmelse med vad jag nu anför bör omredigering av 4 § epizootilagen samt vissa stadganden i epizootikungörelsen ske så att den nu förordade principen kommer till klart uttryck i författningarna.

Även de sakkunnigas förslag om centralisering av utbetalningarna till medicinalstyrelsen synes välbetänkt och torde böra genomföras. I anledning härav torde en ändring i 8 § epizootilagen företagas avseende att anspråk på ersättning för kostnader eller förlust i anledning av epizooti skall framställas hos medicinalstyrelsen. Preklusionstiden bör på sätt de sakkunniga föreslagit utsträckas till sex månader från den dag anspråket uppstod. I samband med denna ändring synes såsom medicinalstyrelsen framhållit viss ändring i kungörelsen nr 243/1928 vara påkallad. För veterinärernas ersättningar bör gälla vad därom särskilt finnes stadgat.

Erfarenheterna från den senaste mul- och klövsjukeepizootien giva vid handen, att medicinalstyrelsen icke kan med de ordinarie arbetskrafter, som stå styrelsen till buds, bära den arbetsbörda som påvilar styrelsen vid en mera svårartad epizooti. Åtgärder måste därför vidtagas för att antingen tillföra styrelsen nya arbetskrafter i tillräcklig omfattning eller ock inrätta

ett särskilt organ som handhar epizootibekämpandet. Under den senaste epizootien kom den förstnämnda utvägen till användning, i det en särskild byrå för handläggning av epizootiärenden inrättades. Resultatet av detta förfaringssätt synes emellertid såsom de sakkunniga framhållit i flera hänseenden icke ha varit helt tillfredsställande. De sakkunniga ha ansett att en bättre och mera rationell lösning av detta organisationsproblem vunnas där est ett särskilt organ kunde tillsättas för handhavande av epizootibekämpandet. Jag kan i huvudsak dela de sakkunnigas mening i detta hänseende. I likhet med de sakkunniga anser jag lämpligt, att möjlighet öppnas för Kungl. Maj:t att tillsätta en särskild nämnd att leda kampen mot epizootierna. I vissa yttranden har väckts frågan huruvida icke nu borde inrättas en särskild veterinärstyrelse som kunde handha alla veterinärfrågor. Såsom framgår av vad de sakkunniga anfört har riksdagen hemställt om en utredning rörande inrättande av en dylik styrelse. Det torde emellertid vara nödvändigt att underkasta detta spörsmål ett grundligt övervägande innan detsamma avgöres. Jag anser med hänsyn härtill, att den i yttrandena framförda frågan icke i detta sammanhang kan upptagas till behandling. Icke heller kan jag dela den i vissa yttranden uttalade meningen att epizootinämnden skall vara permanent. Epizootier av den omfattning, att en nämnd skulle behövt tillsättas, ha hittills förhållandevis sällan uppträtt i landet. Enligt vad erfarenheten visar förekomma mul- och klövsjukeepizootierna, vilka torde vara de epizootier som kunna påkalla särskilda åtgärder av nu ifrågavarande slag, ungefär med 8—10 års intervaller. Något behov av ett särskilt organ som skulle behandla epizootifrågor eller arbeta med planer för mötande av epizootier torde icke föreligga. Den för medicinalstyrelsen tillgängliga ordinarie arbetskraften lärer kunna räcka till härför, i varje fall torde någon permanent förstärkning av densamma endast för ifrågavarande ändamål icke vara erforderlig. I yttrandena synes ha förbisetts, att en av de viktigaste uppgifterna för medicinalstyrelsens veterinärbyrå består just i att handha ledningen av kampen mot de smittsamma husdjurssjukdomarna. Det är emellertid av vikt att under de epizootifria tiderna inom medicinalstyrelsen vidtagas de förberedelser, som äro nödvändiga i detta hänseende. Det torde sålunda böra ankomma på medicinalstyrelsen att taga under övervägande de av de sakkunniga utarbetade föreskrifterna rörande mul- och klövsjukan och tillse att dessa bringas i det skick att de kunna komma till användning därest en ny epizooti skulle utbryta. Det ligger så mycket större vikt härpå som medicinalstyrelsen enligt vad jag förut anfört bör ha den huvudsakliga ledningen av kampen mot epizootier. Jag vill emellertid, i anledning av vad i vissa yttranden framhållits rörande vikten av att epizootinämnden icke tillsättes på ett för sent stadium av epizootien, understryka, att den enligt min mening bör tillsättas så tidigt att densamma kan organisera och leda hela kampen mot sjukdomen. Tidigare mul- och klövsjukeepizootier ha samtliga kommit över Danmark och förebud för desamma ha varslats lång tid innan sjukdomen nått Sverige.

I vissa yttranden har påtalats, att de sakkunniga icke förutsett det för-

hållandet att två epizootier samtidigt kunde utbryta och att det sålunda kunde föreligga behov av två olika nämnder. Enligt vad tidigare erfarenhet på detta område visar har i landet under senare tid icke samtidigt förekommit två epizootier av den omfattning att särskild nämnd skulle ha behövt tillsättas. Såvitt jag kan finna ha de föreslagna bestämmelserna emellertid icke givits den utformningen, att desamma skulle förhindra tillsättande av flera epizootinämnder, därest så skulle visa sig av behovet påkallat.

Nämnden bör i förhållande till medicinalstyrelsen ha en fullt självständig ställning. I och med att nämnden tillsatts böra i stort sett samtliga medicinalstyrelsens skyldigheter och befogenheter med undantag för förordnandet av veterinärer överflyttas på nämnden. Förordnandet av veterinärer att biträda i kampen mot epizootier torde såsom de sakkunniga uttalat böra ske av medicinalstyrelsen i samråd med nämnden. Medicinalstyrelsen bör emellertid härvid i möjligaste mån söka tillmötesgå nämndens önskemål i personfrågor. Måhända bör även bestyret med utbetalandet av ersättningar kvarbli hos medicinalstyrelsen. Denna fråga torde emellertid få avgöras i samband med nämndens organisation.

Vad angår nämndens organisation kan jag även i detta hänseende i hudsak ansluta mig till de sakkunnigas förslag. Frågan huruvida ordföranden skall vara veterinär eller icke anser jag i likhet med de sakkunniga för närvarande böra lämnas öppen. Till ordförandeposten bör utses den person som kan anses därför lämpligast, oavsett om han är veterinär eller icke. Kungl. Maj:t synes icke, lika litet som vid tillsättande av andra chefsbefattningar, böra vid val av ordföranden vara bunden av något förslag från medicinalstyrelsen. I likhet med vad i några yttranden uttalats anser jag, att en ledamot i nämnden bör vara jordbrukare eller knuten till jordbrukets organisationer. Epizootierna drabba kraftigast jordbrukare och dessas förtroende för ledningen skulle säkerligen ökas därest de ägde en representant i densamma. Såsom de sakkunniga föreslagit torde vara lämpligast att ordföranden äger ensam besluta i alla frågor inom nämnden. Frågan huruvida hans beslutanderätt i viss utsträckning bör kunna delegeras till annan ledamot av nämnden torde få avgöras i samband med nämndens tillsättande och under hänsynstagande till dess sammansättning. I enlighet med vad de sakkunniga uttalat torde utgifterna för nämnden och dess befattningshavare böra bestridas från det under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Övriga utgifter.

Den av mig nu förordade anordningen påkallar att ett tillägg göres till 9 § i epizootilagen. I första stycket av denna paragraf torde böra upptagas en föreskrift därom att Kungl. Maj:t, då särskilda skäl därtill föranleda, må förordna att i fråga om bekämpande av viss sjukdom de befogenheter och skyldigheter som jämlikt epizootilagen eller enligt densamma meddelade bestämmelser åvila medicinalstyrelsen helt eller delvis skola fullgöras av en av Konungen tillsatt nämnd.

Veterinärorganisationen.

Gällande bestämmelser.

Den veterinära personal som står till förfogande för bekämpandet av en epizooti består i första hand av länsveterinärer och distriktsveterinärer, varjämte extra veterinärer kunna för ändamålet anlitas. Därest smittsam kreaturssjukdom antagit farsots karaktär samt Kungl. Maj:t eller medicinalstyrelsen finner de till hämmande av dylik farsot inom orten tillgängliga veterinära krafterna icke vara för ändamålet tillräckliga, är jämlikt föreskrift i 41 § veterinärinstruktionen i regel varje veterinär på anmodan skyldig att mot ersättning deltaga i arbetet för farsotens bekämpande.

Vad beträffar länsveterinärs åligganden framgår av veterinärinstruktionen, att länsveterinär under vanliga förhållanden skall utöva den veterinära ledningen av en epizootis bekämpande.

Under den senaste mul- och klövsjukeepizootien ha emellertid länsveterinärerna i denna sin egenskap handhaft det lokala befälet över bekämpandet allenast i Södermanlands och Blekinge län. Beträffande de övriga län där sjukdomen förekommit har medicinalstyrelsen i stället med stöd av föreskrifterna i epizootikungörelsen förordnat särskilda överveterinärer att inom för dem bestämda distrikt leda kampen mot sjukdomen. Till överveterinär har i allmänhet förordnats länsveterinär. De mest arbetstyngda länen, Malmöhus, Kristianstads, Hallands och Skaraborgs län, ha dessutom uppdelats i två eller flera överveterinärdistrikt, därvid länsveterinären övertagit ett av dessa distrikt. I Kristianstads län har länsveterinären därjämte handhaft högsta ledningen av bekämpandet inom länet. I de övriga länen har han däremot i tjänstgöringshänseende varit jämställd med andra inom länet förordnade överveterinärer.

Överveterinärs åligganden under en mul- och klövsjukeepizooti äro angivna i särskild instruktion som utfärdas av medicinalstyrelsen. Överveterinärs åligganden då isoleringsförfarandet vunnit tillämpning ha i regel handhafs av vederbörande tjänsteveterinär. De förordnade överveterinärerna ha då i enlighet med medicinalstyrelsens direktiv fullgjort vissa inspektioner.

Distriktsveterinärs liksom även annan veterinärs åligganden i kampen mot mul- och klövsjuka och vissa andra smittsamma husdjurssjukdomar framgå närmast av bestämmelserna i 13 § epizootikungörelsen. Anser sig veterinär vid mottagande av anmälan om sjukdomsfall ha grundad anledning misstänka dylik sjukdom, skall han ofördröjligen i och för undersökning avresa till stället för sjukdomsfall. Tillika skall han omedelbart i enlighet med epizootilagens bestämmelser förklara stället spärrat tills närmare undersökning verkställes. Distriktsveterinärernas uppgifter under den senaste epizootien ha åtminstone i början av farsotens utbredning koncentrerats till att undersöka och ställa diagnos av alla anmälda misstänkta fall. Sedan nedslaktningsförfarande inom ett distrikt eller län övergivits och isolering av insjuknade besättningar tillgripits, ha distriktsveterinärerna i mycket stor utsträckning tagits i anspråk för själva sjukdomsbekämpandet, såväl i vad

detsamma avsett avspärrning och smittrening av smittade ställen som ock beträffande vården av de angripna djuren.

Vid varje epizooti av betydelse inom vårt land ha extra veterinärer inkallats för att biträda vid kampen mot sjukdomen. Så har också skett under 1938—39 års mul- och klövsjukeepizooti, i det att ej mindre än ett sjuttioal dylika veterinärer tagits i anspråk för ändamålet. Dessa extra arbetskrafter ha i allmänhet utgjorts av yngre veterinärer utan fast anställning, vid slakterier och hushållningssällskapens tuberkulosavdelningar anställda veterinärer ävensom veterinärkandidater från veterinärhögskolan.

De sakkunniga.

Den nuvarande veterinärorganisationen ha de sakkunniga ansett i flera hänseenden behäftad med vissa svagheter. De sakkunniga ha framhållit, att vad som framför allt medverkat till att denna organisation icke haft den effektivitet som varit påkallad med hänsyn till sjukdomens stora utbredning syntes ha varit bristen på personal. Ett mycket stort behov av veterinärer hade förelegat inom de av sjukdomen berörda områdena, ett behov som tidvis endast dåligt kunnat fyllas. Denna brist på veterinära arbetskrafter hade medfört, att de åtgärder av olika slag som erfordrats för sjukdomens bekämpande icke kunnat påbörjas eller fullföljas med den snabbhet som vore av nöden. Bristen på veterinära krafter hade även haft till följd, att distriktsveterinärer måst tagas i anspråk för bekämpandet i en utsträckning som enligt de sakkunnigas mening icke kunde anses lämplig. I stort sett blevo ock distriktsveterinärerna tvungna att genom deltagande i mul- och klövsjukebekämpandet eftersätta andra dem åvilande viktiga arbetsuppgifter på den allmänna husdjurssjukvårdens område, mången gång till stort men för sistnämnda arbete. De sakkunniga ha framhållit, att detta system även ur en annan synpunkt varit mindre lämpligt. Det hade nämligen visat sig att många djurägare, åtminstone under epizootiens tidigaste skede, ej vågat för den vanliga sjukvården anlita distriktsveterinärerna av fruktan att härigenom få sin besättning smittad av mul- och klövsjuka. Riskens för att smitta skulle kunna överföras genom veterinären från en sjuk till en frisk kreatursbesättning anse de sakkunniga — oavsett alla tili förhindrande härav vidtagna försiktighetsåtgärder — vara uppenbar.

De sakkunniga ha för att i möjligaste mån söka vinna bot mot berörda brister i den nuvarande organisationen föreslagit, att medicinalstyrelsen skulle uppgöra en plan för de disponibla veterinära krafternas deltagande i kampen mot epizootier. En dylik plan borde på förhand ligga utarbetad för den händelse ett uppbåd av veterinärer måste ske. De sakkunniga ha ansett, att liksom hittills den lokala ledningen av bekämpandet borde anförtros åt överveterinärer. Vid valet av dessa borde hänsyn uteslutande tagas till vederbörandes kvalifikationer för uppdraget. De sakkunniga ha föreslagit, att under de tider, då en epizooti vunne större utbredning och då sjukdomsutbrott förekomme tätare, till överveterinärernas hjälp ställdes biträ-

dande överveterinärer. Enligt de sakkunnigas mening borde dessa biträdande överveterinärer lämpligen bland annat kunna handha kontrollen över mejerierna. De sakkunniga ha även ifrågasatt att, då en epizooti vunne större spridning en särskild veterinär omedelbart förordnades att såsom extra veterinär taga den närmaste befattningen med samtliga fall av den smittsamma sjukdomen. Härvid ha de sakkunniga betonat, att hinder icke borde möta att för detta speciella uppdrag anlita distriktsveterinären därest han ansåges vara för uppdraget särskilt lämplig. I så fall borde annan veterinär förordnas att upprätthålla distriktsveterinärtjänsten. Ej heller borde enligt de sakkunnigas mening hinder möta att låta samme veterinär sköta inträffade fall av den smittsamma husdjursjukdomen i två eller flera veterinärdistrikt. De sakkunniga ha framhållit, att vid rekryteringen av extra veterinärer borde — i den mån ej distriktsveterinären anlätades — liksom tidigare skett tagas i anspråk veterinärer från slakterier och hushållningssällskapens tuberkulosavdelningar, yngre veterinärer utan fast anställning samt veterinärkandidater från veterinärhögskolan.

Yttrandena.

De sakkunnigas förslag i förevarande hänseenden har givit anledning till vissa erinringar. I flertalet yttranden har förslaget dock biträtts eller icke föranlett erinran.

Svenska länsveterinärföreningen har framhållit att, endast då länsveterinären vore av en eller annan anledning mindre lämplig såsom överveterinär, annan veterinär borde förordnas till denna tjänst.

Svenska veterinärläkareföreningen har ansett, att veterinärorganisationen ute i fältet torde upprättas genom utbyggande av den nuvarande organisationen, icke genom en förändring av densamma. De extra veterinära krafter, som visade sig erforderliga borde icke förordnas såsom självständiga tjänsteveterinärer utan inordnas inom ramen för nuvarande organisation och underställas de ordinarie tjänsteveterinärerna.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har uttalat i huvudsak följande.

Det vill synas som om de sakkunnigas mening vore, att distriktsveterinärerna i regel skulle under en epizooti avkopplas från arbetet med sjukdomens bekämpande och i stället ägna sig åt den vanliga djurvården. Länsstyrelsen kan för sin del icke finna denna anordning tillfredsställande. Erfarenheten visar, att lantbrukarna i synnerhet i början av en epizooti tillkallar veterinär i följd av misstanke om förekomst av mul- och klövsjuka, även där misstanken vilar på mycket svaga grunder och fråga i stället är om annan sjukdom. Skulle diagnostiserandet regelmässigt ankomma på extra veterinärerna, bleve det dessa som tillkallades, vilket medförde en avsevärd försämring i fråga om sjukvården. Distriktsveterinärerna kunna så mycket mindre undvaras i kampen mot sjukdomen som dessa i regel väl äro mera erfarna och mera i stånd att ställa en säker diagnos än extra veterinärerna. Vad som framför allt behöves i fråga om veterinärorganisationen under epizootien är tillräckligt antal veterinärer som därtill står till förfogande. Erfarenheten från tidigare epizootier visar att det ej sällan brustit i detta avseende. Även där ett starkt behov förelegat för ökning av den veterinära arbets-

kraften, har det förekommit att svårighet funnits för att tillräckligt snabbt fylla behovet. Det är således angeläget att en plan för tillgodoseende av detta behov alltid finnes och snabbt kan genomföras.

Länsveterinären i Kristianstads län har anfört bland annat:

Angående den vid mul- och klövsjukans bekämpande synnerligen viktiga detaljen veterinärorganisationen synas de sakkunniga ha överdrivit risken av smittöverföring genom veterinär och till följd härav, dels i sitt förslag i viss grad raserat den betydelsefulla läns- och distriktsveterinärorganisationen, och dels framkommit med förslag, som skulle utöka behovet av veterinärkrafter i en grad, som praktiskt taget är omöjlig att ernå. De beklagliga men dess bättre relativt få fallen, där veterinär synes ha förmedlat smittöverföring bero på slarv, felaktiga dispositioner eller olyckliga tillfälligheter och kunna säkerligen icke elimineras genom de sakkunnigas förslag till skiljande av sjukvården från smittbekämpandet. Helt olycksdigert skulle det säkert bliva, om de relativt oerfarna extraveterinärerna, som under nedslaktningsförfarandet biträda överveterinär vid smittfallen, även skulle undersöka de besättningar där misstänkta fall förekomma. Extraveterinärerna böra, då nedslaktningsförfarandet tillämpas, endast användas på smittade ställen och under isoleringsförfarande underställas distriktsveterinärerna, då dessa kunna verkställa arbetsfördelningen så, att minsta möjliga risk för veterinär smittspridning uppstår. För den vid smittbekämpandet betydelsefulla länsveterinärorganisationen är icke i de sakkunnigas förslag uppdagna klara linjer. Länsstyrelse måste för att rätt kunna fylla sin ansvarsfulla ställning, då det gäller smittbekämpandet, ha till sin disposition lämplig veterinär. Länsveterinär bör genom sin utbildning och ställning i övrigt vara för detta ändamål lämplig. Skulle han emellertid av en eller annan anledning vara mindre lämplig, bör han vid hotande mul- och klövsjukeepizooti ersättas.

Länsveterinären torde, så länge fallen inom länet äro sporadiska, jämte sin ställning som rådgivare till länsstyrelsen kunna som överveterinär handlägga smittfallen. Vinner emellertid sjukdomen spridning, bör länet uppdelas i lämpligt antal överveterinärdistrikt, och länsveterinär befrias från direkt handläggning av smittfall. Han behövs då i stor utsträckning på länsstyrelsens mul- och klövsjukebyrå som rådgivare till de biträdande överveterinärerna vid svårare fall och för inspektionsverksamhet, som tidigare nära nog helt legat nere. För att markera överveterinärens ledarställning böra de övriga överveterinärerna, i enlighet med de sakkunnigas förslag, benämnas biträdande överveterinärer.

Liknande synpunkter ha även anförts i *svenska distriktsveterinärläkareföreningens* samt *vissa länsveterinärers* yttranden.

Å andra sidan har i yttranden från *lantbruksstyrelsen*, *lantbruksakademien*, *länsstyrelsen i Blekinge län* och *Sveriges lantbruksförbund* understrukits önskvärdheten att veterinär icke deltog i epizootibekämpandet samtidigt som han handhade annan husdjursjukvård.

*Departements-
chefen.*

Såsom framgår av vad de sakkunniga anfört torde veterinärorganisationen under den senaste epizootien varit behäftad med vissa brister. En av de förnämsta anledningarna härtill synes emellertid ha varit att veterinärer icke kunnat disponeras för deltagande i sjukdomsbekämpandet i till-

räcklig omfattning. I likhet med de sakkunniga anser jag, att berörda bister i varje fall i viss mån kunna undanröjas genom att en plan för disponerande av alla tillgängliga veterinära krafter upprättas. En dylik plan bör på förhand finnas utarbetad inom medicinalstyrelsen för den händelse en epizooti skulle utbryta.

Liksom de sakkunniga anser jag, att ledningen av det lokala bekämpandet såsom nu i regel sker bör ledas av överveterinärerna. Härtill böra utses de för ändamålet lämpligaste veterinärerna. Intet torde heller vara att erinra mot de sakkunnigas förslag att vid behov biträdande överveterinärer kunna förordnas att bistå överveterinärerna.

Även i fråga om organiserandet av övriga veterinärers deltagande i kampen mot epizootier delar jag de sakkunnigas uppfattning. Det torde sålunda vara lämpligt att, då en epizooti vinner större spridning, en särskild veterinär förordnas att i egenskap av extra veterinär i den utsträckning så kan ske taga den närmaste befattningen med sjukdomsbekämpandet. Man torde icke kunna bortse från att vissa risker för smittspridning föreligga, därest samme veterinär anlitas för sjukdomsbekämpandet och den vanliga husdjurssjukvården. I början av en epizooti torde det icke vara möjligt att helt avkoppla tjänsteveterinärerna från befattningen med epizootibekämpandet. Jag vill i likhet med de sakkunniga understryka, att till extra veterinärer att delta i bekämpandet även böra kunna förordnas vederbörande distriktsveterinärer där så finnes lämpligt.

Ersättning av allmänna medel för kostnader och förluster i anledning av smittsamma husdjurssjukdomar.

Ersättning för smittrening, gravgrävning och nedslaktning samt för intrång i näring m. m.

Gällande bestämmelser.

Enligt 8 § epizootilagen skall ersättning av allmänna medel för kostnad och förlust, som föranletts av stadgandena i lagen eller enligt densamma meddelade bestämmelser, utgå jämlikt föreskrifter, som Kungl. Maj:t utfärdar.

Dylika föreskrifter ha meddelats i 9—11 §§ epizootikungörelsen samt genom kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 343) angående bestridande av vissa kostnader i anledning av mul- och klövsjukan. Dessa bestämmelser innebära i huvudsak följande.

Djurägare är berättigad till ersättning av allmänna medel för djur, med undantag för hund och katt, som efter vederbörligt förordnande enligt epizootilagen avlivas eller som dör till följd av skyddsympning, vilken verkställts efter medicinalstyrelsens beslut. Ersättning skall utgå efter det värde djuret skulle ha haft om sjukdomen ej inträffat. För djur, som dödats så-

som angripet av rots, skall dock ersättning av allmänna medel utgå med endast halva värdet, därest djurets ägare medgivit dödandet eller djuret vid obduktion befinnes angripet av sjukdomen. Därest nedslaktat djur eller del därav kan användas och sådan vara ställes till djurägarens förfogande, skall densamma särskilt värderas och avdrag därför göras vid ersättningens bestämmande.

Ersättning för förlust på grund av förbud att begagna betesmark skall utgå av allmänna medel i den mån förlusten icke kan täckas genom försäkring med bidrag av statsmedel. Förlusten skall uppskattas till sitt fulla värde. Ersättning skall dock icke utgå, då betesförbudet föranletts av nedgrävning av kadaver.

För den händelse förbud mot utförsel av produkt av mjölk utfärdas till förhindrande av smittas spridande, skall ägaren, i den mån försäkring icke kan erhållas mot den genom förbudet honom tillskyndade förlusten, vara berättigad till ersättning för densamma av allmänna medel. Ersättningen skall uppskattas efter vad i varje fall prövas skäligt.

Ersättning av allmänna medel för föreskrivna smittreningsåtgärder skall utgå i den mån försäkring icke kan erhållas till täckande av kostnaden för dylika åtgärder. Djurägare är dock icke berättigad till ersättning av allmänna medel på grund av att han i enlighet med bestämmelserna i 7 § första stycket epizootilagen ställt till förfogande arbetskraft och redskap för vidtagande av åtgärd som nyss nämnts.

Då djurägare tillhandahållit arbetskraft för handräckning för annat ändamål än för verkställande av smittreningsåtgärder, skall han därför vara berättigad till gottgörelse av allmänna medel i den mån han för ändamålet måst anställa särskilda arbetare eller arbetet utförts på övertid eller å sönd- eller helgdag. Ersättning skall utgå efter den arbetslön, som i orten i allmänhet tillkommer sådan arbetare, dock högst med belopp som djurägaren nödgats utgiva i ifrågakomna hänseende.

Beträffande ersättning vid mul- och klövsjuka för kostnader i anledning av smittrening samt för vissa handräckningsåtgärder ha särskilda bestämmelser meddelats genom förenämnda kungörelse nr 343/1939. Enligt denna skall ersättning utgå av allmänna medel för smittreningsåtgärder, som i enlighet med i vederbörlig ordning meddelade föreskrifter vidtagas i anledning av mul- och klövsjuka, dock ej för av djurägaren till förfogande för ändamålet ställda redskap eller för handräckning, som lämnats av djurägaren eller dennes hustru. För arbetskraft, som kommit till användning, skall ersättning utgå efter den arbetslön, som i orten i allmänhet tillkommer arbetare för likartat arbete, dock högst med belopp som djurägaren nödgats utgiva i ifrågakomna hänseende. Ersättning för handräckning för verkställande av gravgrävning och för nedslaktning av djur, där nedslaktningen skett å gården, skall bestridas av allmänna medel enligt nyss omförmälda grunder.

I 9 § epizootikungörelsen stadgas beträffande ersättning för slaktning och transport till slaktplatsen att ersättning härför skall utgå av allmänna medel då nedslaktning sker jämlikt bestämmelserna i 5 § epizootilagen med anli-

tande av slakthus, under offentlig kontroll ställd slakteriinrättning, annan av medicinalstyrelsen godkänd lokal eller å slaktautomobil.

Av allmänna medel skola vidare gäldas kostnad för vakthållning och övriga kostnader för områdes avspärrning, för värdering varom i 10 § förmåles, för av djurägare använda, av veterinär föreskrivna vacciner eller andra förebyggande medel, för av veterinär vid undersökning för konstaterande av här ifrågavarande sjukdom använda hjälpmedel såsom mallein och dylikt, för undersökning å statens veterinärbakteriologiska anstalt eller av medicinalstyrelsen godkänt veterinärbakteriologiskt laboratorium beträffande förekomsten av sådan sjukdom samt för fraktkostnad för insändande till anstalten eller laboratoriet av prov och dylikt. Likaledes skall, där icke annorledes särskilt stadgas, av allmänna medel gäldas ersättning för av veterinär företagen förrättning eller eljest i vederbörlig ordning givna föreskrifter för bekämpande av här avsedd sjukdom. Enligt 21 § epizootikungörelsen är ägare av kreatursbesättning, som smittats av mul- och klövsjuka, då sjukdomen bekämpas genom isolering, skyldig att på egen bekostnad ställa besättningen under veterinärvård. I 22 § samma kungörelse föreskrives, att djurägare vid isoleringsförfarandets tillämpning skall vara skyldig att inom viss tid tillkalla veterinär för undersökning huruvida slutlig smittrening må ske. Veterinären skall därest smittrening kan ske utfärda intyg härom. För förrättningen och intyget skall djurägaren utgiva gottgörelse.

Därest vid bekämpande av smittsam husdjurssjukdom isolering av område eller annan dylik åtgärd påbjudes och någon därigenom vållas väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst må, om Kungl. Maj:t finner skäl sådant medgiva, ersättning därför beredas honom av allmänna medel. Likaledes kan, om Kungl. Maj:t finner särskilda omständigheter därtill föranleda, vid förekomsten av smittsam husdjurssjukdom ersättning utöver vad förut stadgats beredas djurägare för kostnad för dödande eller oskadliggörande av djur samt för smittreningsåtgärder och därav försakad förlust.

De sakkunniga.

I bestämmelserna rörande ersättning av statsmedel för förlust och kostnad i anledning av mul- och klövsjuka ha de sakkunniga framlagt förslag till ett flertal ändringar. De sakkunniga ha sålunda förordat, att ersättning för smittreningskostnaderna framdeles borde gäldas av allmänna medel vid samtliga sjukdomar som avsåges i epizootilagen. Ersättning borde enligt de sakkunnigas mening dock ej utgå för av djurägaren till förfogande ställda redskap eller för handräckning, som lämnats av djurägaren eller dennes hustru. Även kostnaderna för gravgrävning och nedslaktning av djur borde bäras av staten enligt samma grunder. De sakkunnigas förslag innebär, att i epizootikungörelsen skulle inarbetas de bestämmelser som utfärdades i kungörelsen nr 343/1939 i anledning av mul- och klövsjukeepizootien 1938—39. Enligt de sakkunnigas förslag borde vidare en viss skärpning av bestämmelserna angående ersättning för väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbets-

förtjänst ske. Ersättning härför föreslås sålunda endast böra utgå då särskilda skäl kunde anses föranleda därtill. Enligt vad de sakkunniga uttalat borde ersättning i allmänhet endast utgå till enskilda personer. I syfte att förhindra anhopning av ärenden av ifrågavarande slag hos Kungl. Maj:t ha de sakkunniga föreslagit, att medicinalstyrelsen medgäves rätt att pröva ansökning om ersättning, då det begärda beloppet icke överstege 200 kronor.

Bestämmelser, att Kungl. Maj:t kan utöver vad förut i kungörelsen stadgats bereda djurägare ersättning för kostnad för dödande eller oskadliggörande av djur samt för smittreningsåtgärd och därav föranledd förlust, ha de sakkunniga icke ansett behöva upptagas i den nya lagstiftningen med hänsyn till den av de sakkunniga föreslagna utvidgningen av rätten till ersättning för smittrening, nedslaktning och gravgrävning. Enligt vad de sakkunniga uttalat torde Kungl. Maj:t oavsett bestämmelsen ha en dylik rätt.

De sakkunniga ha därjämte förordat vissa ändringar av bestämmelserna i 21 och 22 §§ epizootikungörelsen. Den i 21 § föreskrivna skyldigheten att ställa smittad besättning under veterinärkontroll har föreslagits skola upphöra. I fråga om ersättningen till veterinären varom föreskrives i 22 § ha de sakkunniga ansett, att denna borde gäldas av djurägaren endast därest djurägaren tillkallat veterinären för tidigt, så att denne icke kunde intyga att smittrening kunde ske. I annat fall borde kostnaden gäldas av statsverket. I anslutning härtill ha de sakkunniga ifrågasatt, att det veterinärbesök, som för närvarande gjordes å gård, sedan denna varit friförklarad tjugu dagar, för att tillse att spårplakat bleve avlägsnade, kunde upphöra. Härigenom undvekes en ökning av statsverkets kostnader.

De sakkunniga ha såsom motivering till sitt förslag rörande överflyttande av smittreningskostnaderna å statsverket anfört bland annat följande.

De bestämmelser som upptagits i kungörelsen nr 343/1939 angående bestridande av vissa kostnader i anledning av mul- och klövsjuka anse de sakkunniga även i fortsättningen böra vinna tillämpning. Bestämmelserna synas nu böra utsträckas att gälla även ifråga om ersättning vid andra i epizootilagen omförmälda sjukdomar än mul- och klövsjuka.

Såsom ett skäl att statsverket helt bör övertaga kostnaderna för smittreningsåtgärderna kan framhållas, att dessa åtgärder till övervägande del måste anses såsom en det allmännas angelägenhet. För det allmänna, som har ett starkt intresse att hejda sjukdomen, är det av största vikt att smittrening skyndsamt och på det mest effektiva sätt kommer till stånd. En annan synpunkt som pekar mot att staten närmast bör bära kostnaderna för smittreningen är det förhållandet, att utförandet av densamma helt regleras av statliga organ. Det ankommer enligt gällande bestämmelser på de veterinära myndigheterna att bestämma omfattningen och sättet för dessa åtgärders utförande. I praktiken synes i regel så tillgå, att veterinären eller särskilt förordnad desinfektör anskaffar erforderlig materiel och med lejt folk verkställer desinfektionen. I förhållandevis få fall synes djurägaren under senaste mul- och klövsjukepizootien själv ha utfört några av desinfektionsåtgärderna eller biträtt med deras utförande. Djurägaren kan sålunda å ena sidan ej alls eller i allt fall ej i nämnvärd grad påverka desinfektionsförfa-

randet men å andra sidan är han dock betalningsskyldig för största delen av kostnaderna därför. Detta synes obilligt, i synnerhet med hänsyn till att kostnaderna på sina håll stigit till icke obetydliga belopp.

För närvarande finnes visserligen möjlighet för djurägaren att erhålla försäkring hos de statsunderstödda försäkringsbolagen för täckande av den del av smittreningskostnaderna som ej påvilar staten. Denna utväg har under den senaste epizootien av mul- och klövsjuka endast i förhållandevis ringa utsträckning anlåtats. I Skåne voro vid den senaste epizootiens början endast omkring 40 procent av besättningarna försäkrade i sådant hänseende. I övriga av sjukdomen berörda län var procentsatsen ännu lägre. Flertalet djurägare har sålunda drabbats av betydande kostnader, som de såsom regel icke torde ha varit beredda att möta.

Det kan icke bortses från att en fördel även skulle vinnas genom att staten övertog kostnaderna i nu ifrågavarande avseende därutinnan att smittreningsåtgärderna då säkerligen skulle snabbare komma till utförande. Vikten av att genom ett skyndsamt ingripande söka förebygga smittspridning är uppenbar. Ju snabbare smittreningsåtgärderna vidtagas desto större effekt ha de till förhindrande av smittans spridande.

Kostnaderna för smittreningsåtgärderna kunna för den enskilde komma att uppgå till synnerligen betydande belopp. Å andra sidan komma deras överförande helt och hållet på statsverket att medföra dryga utgifter för statskassan. De sakkunniga finna emellertid de skäl, som tala för att berörda kostnader övertagas av staten, vara av den styrka, att de ökade krav på staten som därav skulle uppstå icke få tillmätas avgörande betydelse vid lösandet av den föreliggande frågan. Hänsyn får även tagas till att genom smittreningens snabbare utförande statens övriga kostnader för sjukdomen kunna väsentligt nedbringas. Det må framhållas, att i förhållande till övriga kostnader för statsverket i anledning av mul- och klövsjukeepizooti smittreningskostnaderna komma att vara av relativt underordnad betydelse. Smittreningskostnaderna torde i fall, då nedslaktningsförfarandet använts, kunna beräknas till högst 3 å 4 procent av statens utgifter för inlösen av nedslaktade besättningar.

De sakkunniga vilja framhålla, att genom den förenkling och rationalisering av smittreningsförfarandet, som innefattas i de sakkunnigas förslag, smittreningskostnaderna torde kunna högst avsevärt nedbringas utan att likväl effektiviteten eftersättes.

I fråga om sitt förslag angående ersättning för väsentligt intrång i näring m. m. ha de sakkunniga framhållit i huvudsak följande.

Enligt 9 § 8 mom. epizootikungörelsen må — därest vid bekämpande av ifrågavarande sjukdomar isolering eller annan dylik åtgärd påbjudes och därigenom någon vållas väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst — ersättning därför beredas honom av allmänna medel, om Kungl. Maj:t finner skäl sådant medgiva. Under åberopande av detta stadgande ha under senaste mul- och klövsjukeepizootien gjorts ett stort antal ansökningar om ersättning för förluster i anledning av isoleringsbestämmelsernas tillämpning. Sammanlagt ha sålunda till utgången av september 1940 inkommit 837 ansökningar. Av dessa ha avgjorts 605, av vilka endast 87 i någon utsträckning bifallits. I allmänhet torde ansökningarna avse endast mindre belopp. Sammanlagt ha i anledning av de ansökningar, som hittills behandlats, beviljats ersättningar å omkring 12,500 kronor. Ersättning har merendels endast medgivits då ömmande omständigheter talat därför.

Det har syntts de sakkunniga önskvärt, att åtgärder vidtagas i syfte att förhindra att en så stor mängd ansökningar vilka icke torde böra bifallas inkommer till Kungl. Maj:t. För detta ändamål synes en viss skärpning i avfattningen av den nuvarande bestämmelsen böra ske. Ersättning bör sålunda endast medgivas då särskilda skäl kunna anses därtill föranleda. Såsom sådana skäl läres i första hand kunna åberopas att ömmande förhållanden föreligga, såsom då lantbrukare eller arbetare med svag ekonomisk ställning genom isoleringsbestämmelsernas tillämpande eller andra dylika åtgärder väsentligen hindras i sin näringsutövning. Likaledes bör enligt de sakkunnigas mening gälla att ersättning i allmänhet endast bör utgå till enskilda personer.

Yttrandena.

De sakkunnigas nu ifrågavarande förslag har i allmänhet biträtts i de avgivna yttrandena. I vissa hänseenden har emellertid yrkats på längre gående ändringar till förmån för djurägarna i bestämmelserna rörande ersättningar för förluster och kostnader i anledning av epizootier. *Medicinalstyrelsen, veterinärhögskolans lärarråd* samt *statsens veterinärbakteriologiska anstalt* ha föreslagit, att ersättning borde utgå till djurägare icke blott för djur som avlivats eller dött till följd av skyddssympning utan även för djur, som inom 8 dygn aborterat efter skyddssympning, vilken verkstälts efter medicinalstyrelsens beslut, såframt aborten inträffade inom besättning, varest vederbörande tjänsteveterinär vederligen annan abort av infektiös eller parasitär natur icke förefunnes.

I fråga om förslaget om överflyttande helt av kostnaderna för smittreningen på statsverket har detta i det övervägande antalet yttranden tillstyrkts. *Statskontoret* har visserligen förklarat sig hysa betänkligheter mot förslaget men har dock — med hänsyn till det läge vari ersättningsfrågan nu är och den förhållandevis ringa betydelse ur kostnadssynpunkt, som utökningen av tillämpningsområdet förväntas kunna få för statsverket — icke velat motsätta sig de sakkunnigas förslag. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har ifrågasatt om ej en mindre del av smittreningskostnaderna borde stanna å djurägarna.

I ett stort antal yttranden har yrkats, att ersättning för handräckning som avsåges i 9 § 4 mom. epizootikungörelsen jämväl borde kunna utgå till djurägaren och hans hustru.

I några yttranden har ifrågasatts om icke ersättning för gravgrävning endast borde ifrågakomma vid mul- och klövsjuka.

Veterinärhögskolans lärarråd har med instämmande av *statsens veterinärbakteriologiska anstalt* föreslagit, att bestämmelserna om ersättning för vacciner eller andra förebyggande medel ändrades sålunda att ersättning utginge för använda, av medicinalstyrelsen påbjudna vacciner eller andra förebyggande eller botande medel. Lärarrådet har framhållit, att enligt den nuvarande formuleringen av bestämmelserna skulle ersättning utgå endast för av djurägaren använda vacciner och förebyggande medel. Ersättning skulle alltså icke kunna gäldas för av veterinär använda medel, ej heller för botande medel. Liknande uttalande har gjorts av *medicinalstyrelsen*.

I nyssberörda yttranden har även ifrågasatts en mindre jämkning i formuleringen av bestämmelserna angående ersättning för intrång i näring och minskning i arbetsinkomst. I yttrandena har påpekats, att enligt nuvarande lydelse av bestämmelserna ersättning utginge endast då förlusten uppkommit i anledning av påbudna åtgärder vid bekämpande av sjukdom. En ändring borde ske så att ersättning utginge även då åtgärderna avse förekommande av sjukdom.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har ansett, att skäl icke föreläge att begränsa ersättning varom nu vore fråga endast till enskilda personer. Särskilt handelsbolag och ekonomiska föreningar t. ex. för handel med svin hade samma intresse som enskilda personer att erhålla ersättning för väsentligt intrång i näring.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har ifrågasatt om bestämmelsen om rätt för Kungl. Maj:t att bereda ersättning för smittrening och därav förorsakad förlust utöver vad förut i epizootikungörelsen sagts borde helt utgå. Länsstyrelsen har framhållit, att det hade förekommit vid desinfektion av gård, att det ansetts billigare att nedriva en gammal och murken stallinredning än att desinfektera den och att skäl funnes att i dylika fall tillerkänna gårdsägaren ersättning. Det hade också förekommit att en mindre halmstack uppbränts i stället för att påkostas desinfektion. Även i ett sådant fall borde ersättning skäligen kunna utgå.

Den mest betydelsefulla av de av de sakkunniga förordade ändringarna i fråga om ersättningsgrunderna är förslaget om överflyttande å statsverket av hela kostnaden för smittrening för sjukdomar som avses i epizootilagen. Såsom framgår av vad förut anförts vidtogs en dylik överflyttning i fråga om smittreningskostnaderna vid mul- och klövsjuka i anledning av beslut av 1939 års lagtima riksdag (prop. nr 295; r. skr. nr 348). Bestämmelser härom avsågos emellertid endast skola vara av provisorisk natur i avbidan på de sakkunnigas förslag till bestämmelser rörande epizootibekämpandet. Det av de sakkunniga nu framlagda förslaget rörande frågans definitiva lösning kan jag biträda. Flera skäl synas tala för att kostnaderna för smittrening gäldas av statsverket. Såsom de sakkunniga framhållit kan man icke bortse från att smittreningsåtgärderna till övervägande del måste anses som en det allmännas angelägenhet. För djurägaren, vars besättning redan drabbats av sjukdomen, har vidtagande av dessa åtgärder — vid det förhållande att deras huvudsakliga syfte uppenbarligen är att förhindra sjukdomens vidare spridning — icke något större intresse. Det torde sålunda i fall, då nedslaktningsförfarandet icke tillämpas, vara för honom tämligen likgiltigt, huruvida smittreningsåtgärder vidtagas eller ej, då hans besättning ändock under förhållandevis lång tid är immun mot smittan. Nedslaktas besättningen, förefinnes, i allt fall innan djurägaren hunnit anskaffa en ny sådan, vilket vanligen drar avsevärd tid, ur hans synpunkt intet större behov av snabb smittrening å gården. För det allmänna, som har ett starkt intresse av att sjukdomen hejdas, är det däremot av största vikt, att smittrening sker skyndsamt

*Departements-
chefen.*

och på det mest effektiva sätt. Erfarenheten har visat att i kampen mot sjukdomen smittreningen är en mycket viktig åtgärd för dess hejdande. Det är vidare att märka att djurägaren icke alls eller i allt fall i mycket ringa grad kan påverka desinfektionsförfarandet. Kostnaderna för detsamma skulle han däremot det oaktat vara skyldig att bära. På sätt de sakkunniga påpekat måste detta framstå såsom obilligt. För djurägarna, i synnerhet för dem som inneha gårdar med mindre besättningar som äro mera avsidet belägna, kunna kostnaderna för smittreningen ofta bliva mycket betungande. Av utredningen framgår att smittreningskostnaderna, då nedslaktningsförfarandet använts, kunnat beräknas till högst 3 à 4 procent av statens utgifter för inlösen av nedslaktade besättningar. Genom förenkling och rationalisering av smittreningsåtgärder i enlighet med vad förut förordats torde dessa kunna väsentligt förbilligas.

Även de sakkunnigas förslag att kostnaderna för gravgrävning och nedslaktning av djur skall gäldas av statsmedel anser jag mig kunna tillstyrka. Gravgrävning och nedslaktning ske nu merendels genom det allmännas försorg. I anslutning till vad i ett flertal yttranden yrkats vill jag tillika förordda, att ersättning skall utgå även för handräckning, som lämnats av djurägaren och hans hustru.

I anslutning till vad veterinärhögskolans lärarråd föreslagit torde vidare en mindre jämkning i formuleringen av bestämmelserna rörande ersättningen för vacciner och andra förebyggande medel böra ske. Redan för närvarande torde bestämmelsen i stort sett ha tillämpats i överensstämmelse med vad som förordats. Däremot är jag icke beredd att tillstyrka det av lärarrådet och vissa myndigheter framförda förslaget att ersättning skall utgå vid abort. Det torde vara förenat med stora svårigheter att finna någon tillfredsställande form för ersättningens fastställande. Dylika aborter i samband med skyddsympning torde hittills ha varit sällsynta.

De av de sakkunniga föreslagna ändringarna i bestämmelserna rörande ersättning för väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst torde i huvudsak kunna godtagas. Enligt min mening läser i stort sett den praxis, som hittills gällt vid ersättningsfrågornas bedömande även i fortsättningen böra tillämpas. De sakkunnigas förslag synes mig avse att så skall ske. Hinder bör icke föreligga att, då särskilda skäl därtill föranleda, lämna ersättning även till bolag och föreningar. I anledning av vad länsstyrelsen i Malmöhus län anfört vill jag framhålla, att såsom de sakkunniga anfört Kungl. Maj:t läser äga rätt att, oavsett den av länsstyrelsen omnämnda bestämmelsen finnes kvar eller icke, lämna ersättning i de av länsstyrelsen omförmälda hänseenden.

De av mig nu förordade ändringarna i ersättningsgrunderna föranleda att vissa ändringar böra vidtagas i epizootikungörelsen och kungörelsen om allmänna grunder angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar.

Även de av de sakkunniga förordade ändringarna i 21 och 22 §§ epizooti-

kungörelsen kan jag tillstyrka. Dessa ändringar medföra vissa förenklingar i förfarandet och torde såsom de sakkunniga framhållit icke komma att medföra någon ökning i statsverkets nuvarande kostnader för epizootiekämpandet.

Värdering för bestämmande av ersättning.

Gällande bestämmelser.

I epizootikungörelsen ha upptagits närmare bestämmelser angående värdering för bestämmande av ersättning för nedslaktade djur samt för förlust på grund av förbud att begagna betesmark och för förlust på grund av förbud mot utförsel av produkt av mjölk. Bestämmelserna härutinnan finnas upptagna i 10 § av kungörelsen. Enligt dessa bestämmelser skall såsom regel värderingen verkställas av vederbörande tjänsteveterinär eller av länsstyrelsen därtill förordnad veterinär jämte en värderingsman. Då fråga är om värdering av besättning, som, oberäknat mindre djur, består av mer än 10 nötkreatur eller 10 hästar över två års ålder eller 50 får eller 50 svin över fyra månaders ålder, skola i värderingsförrättningen deltaga jämte veterinären två värderingsmän. Värdering av djur, som skola nedslaktas för fastställande av diagnos, må verkställas av veterinären ensam, därest djurägaren godkänner värderingen. Vid den svinpestliknande sjukdom, som under 1940 uppträdde i landet, medgavs, att veterinären ensam fick värdera besättningar med högst 75 svin.

Rörande utseende av värderingsmän stadgas, att det skall ankomma på lantbruksstyrelsen samt hushållningssällskap eller dess förvaltningsutskott att var för sig inom varje hushållningssällskaps område utse minst två värderingsmän jämte suppleanter för dessa. Värderingsman skall utses för en tid av tre år. Därest medicinalstyrelsen vid häftigt utbrott av smittsam sjukdom skulle finna så erforderligt, skola efter framställning av styrelsen ytterligare värderingsmän utses för den tid sjukdomen varar. Till värderingsmän böra väljas personer, som äro bosatta inom olika delar av länet eller hushållningssällskapets område.

Det åligger vederbörande veterinär att utsätta tid och plats för värderingsförrättningen samt därtill kalla erforderligt antal värderingsmän. Skola i förrättningen deltaga två värderingsmän, skall till densamma kallas en av de av lantbruksstyrelsen utsedda och en av de av hushållningssällskapet eller dess förvaltningsutskott utsedda värderingsmännen. Skulle veterinären icke kunna med kallelse anträffa sådan värderingsman, eller kan värderingsman icke utan avsevärt dröjsmål komma tillstädes, må veterinären i dennes ställe kalla annan värderingsman. Till värderingsförrättningen skall genom veterinärens försorg, såvitt ske kan, jämväl kallas djurägaren. Dennes frånvaro skall dock icke utgöra hinder för förrättningens verkställande.

I fråga om ersättningens bestämmande gäller att, då i värderingsförrättning deltaga veterinär och en värderingsman och de icke kunna enas om er-

sättningens storlek, densamma skall bestämmas efter medeltalet av de utav envar av dem föreslagna värdena. Deltaga i förrättningen veterinär och två värderingsmän och kan enighet om ersättningens storlek icke uppnås, skall det värde gälla, varom två av de i förrättningen deltagande enats. För den händelse alla äro av olika mening, skall ersättningen beräknas efter medeltalet av de utav dem var för sig föreslagna värdena, dock ej till högre belopp än som motsvarar det näst högsta av sagda värden.

Över varje värdering skall värderingsinstrument enligt formulär som medicinalstyrelsen fastställer upprättas i två exemplar, av vilka det ena skall överlämnas till djurägaren och det andra skall, försett med bevis om delgivningen med denne, insändas till länsstyrelsen. Värderingsmännens beslut i värderingsfrågan skall lända till efterrättelse. Någon rätt att överklaga densamma hos myndighet har icke öppnats i författningarna.

De sakkunniga.

De sakkunniga ha såsom förut berörts framlagt förslag rörande förfarandet vid värdering av djur, för vilka ersättning skall utgå enligt förut omnämnda bestämmelser. *De sakkunnigas förslag* innebär i huvudsak följande. Kungl. Maj:t lämnas befogenhet att meddela föreskrifter, vilka skola vara vägledande för värderingens verkställande. Dessa föreskrifter avses endast skola innehålla allmänna riktlinjer för värderingsförfarandet. På medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen skall sedermera ankomma att meddela de närmare detaljanvisningar som äro erforderliga för den egentliga prissättningen. Vid värderingen skall hänsyn tagas dels till djurets slaktvärde och dels till det livvärde djuret därutöver kan äga. Vid uppskattning av livvärdet skall särskilt tagas i betraktande djurets ålder, avkastningsförmåga samt avelsvärde ävensom, såvitt angår nötkreatur, frihet från tuberkulos. Därest djur är behäftat med sjukdom, som nedsätter dess värde, skall detta beaktas vid värderingen. De närmare anvisningarna angående värderingsförfarandet skola utfärdas först i omedelbar anslutning till utbruten epizooti så att prissättningen noga kan anpassas efter rådande prisläge. Anvisningarna skola om särskilda skäl därtill föranleda få frångås vid värderingen. I så fall måste dock skälen härför angivas i det instrument som skall upprättas över värderingen. Klagan över värderingen skall icke få föras.

De sakkunniga ha även föreslagit vissa jämkningar i bestämmelserna rörande värderingsnämndens sammansättning. Enligt förslaget avses att veterinär ensam skall kunna värdera besättning, som består av högst 3 nötkreatur eller högst 3 hästar eller högst 75 får, getter eller svin över fyra månaders ålder. I andra fall bör i värderingen deltaga förutom veterinären en värderingsman samt, när det är fråga om besättning som består av mer än 30 nötkreatur eller 10 hästar, två värderingsmän.

De sakkunniga ha såsom *allmän motivering* för de föreslagna ändrade bestämmelserna anfört följande.

Att värderingen sker på ett i möjligaste mån tillförlitligt och objektivt sätt är ur såväl statens som djurägarnas intresse av största betydelse. Emellertid

torde genom den individuella värdering som enligt gällande regler praktiseras knappast kunna undvikas att en betydande ojämnhet i resultaten uppstår. Under senaste mul- och klövsjukeepizootien synes även en viss tendens ha framträtt att vid nedslaktning värdera djuren alltför högt. Det är uppenbart av stor vikt att så icke sker. För djurägarna komma i annat fall de smittsamma husdjursjukdomarna, vid vilka nedslaktningsförfarandet användes, icke att framstå såsom en olycka, vilken så vitt möjligt bör undvikas.

För att råda bot mot sistnämnda olägenhet hade kunnat ifrågasättas att införa den regeln, att djurägarna vid nedslaktningsförfarandet få stå viss självrisk, exempelvis 10 procent av djurens värde. En sådan utväg synes emellertid de sakkunniga icke böra tillgripas annat än i nödfall. De sakkunniga vilja i stället föreslå, att Kungl. Maj:t lämnas befogenhet att meddela föreskrifter vilka skola vara vägledande för värderingens verkställande. Av praktiska skäl synes det mest ändamålsenligt, att de av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifterna endast innehålla allmänna riktlinjer. På medicinalstyrelsen och lanbruksstyrelsen i förening torde det få ankomma att meddela de närmare detaljanvisningar som härutinnan äro erforderliga, bland annat beträffande den egentliga prissättningen.

Genom nu berörda anvisningar torde värderingarna bliva verkställda efter mera enhetliga bedömningsgrunder i hela landet. Förekomsten av dylika regler synes jämväl ägnad att i avsevärd mån förhindra att djuren värderas för högt.

Till närmare belysande av förslaget rörande värderingsförfarandet ha de sakkunniga framlagt detaljerade exempel på de ifrågasatta anvisningarnas utformning. De sakkunniga ha emellertid understrukt att de av dem angivna siffrorna endast äro exempel och sålunda icke avsedda att vara bindande för framtiden. Rörande värderingen av nötkreatur ha de sakkunniga yttrat i huvudsak följande.

Vid värderingen av *kor*, *kvigor* och *kvigkalvar* torde det vara lämpligast att utgå från djurens slaktvärde. Enklast synes vara att bestämma detta värde genom uppskattning av djurets levande vikt. Då i allmänhet ett större antal djur i varje besättning nedslaktas å slakteri, torde det mest rationella vara att för dessa djur begagna slakteriets viktuppgifter. Djur som nedslaktas å gården kunna med hänsyn till storleken indelas i lämpliga grupper och jämföras med djur som föras till slakteriet. Vikten kan sedermera utan svårighet uppskattas med ledning av de siffror som erhållas från slakteriet. På den myndighet Kungl. Maj:t bestämmer — enligt de sakkunnigas mening medicinalstyrelsen och lanbruksstyrelsen i förening — torde få ankomma att fastställa visst pris för kilogram levande vikt. En sådan prisbestämning kan utan svårighet ske med ledning av gällande noteringar. Givetvis måste prisbestämningarna tid efter annan omprövas i den mån noteringarna ändras. Ett icke avelsdugligt djur (t. ex. en gallko) kan — åtminstone om djuret upphört att mjölka — icke anses ha högre värde än vad som utvinnes vid slakt. För avelsdugliga djur bör för vissa egenskaper utgå tillägg utöver slaktvärdet. Genom detta system synes en tämligen exakt uppskattning av djurens värde kunna ernås. Då högre värde än slaktvärde ej bör få åsättas annat än i särskilt angivna fall och med fixerade belopp, torde värderingarna i varje fall kunna hållas inom skäligen gränser. De sakkunniga förmäna att tillägg för egenskaper, som anses öka livvärdet, i allmänhet endast bör utgå, då dessa egenskaper kunna styrkas genom att djuren i ett eller annat avseende äro ställda under tillfredsställande kontroll.

För alla avelsdugliga djur synes först och främst ett tillägg böra utgå för normallivvärdet, d. v. s. det livvärde utöver slaktvärdet en okontrollerad och icke stamboksförd ko normalt kan anses äga. Detta tillägg torde böra bestämmas med hänsyn till djurets ålder. För en låglandsko om tre års ålder synes tillägget exempelvis kunna utgå med 200 kronor samt minska med 10 procent för varje år däröver. Tillägget för en sådan ko vid 8 års ålder skulle alltså utgå med 100 kronor och helt bortfalla för djur över 12 års ålder. För en ännu mjölkande gallko synes böra utgå visst tillägg, dock icke högre än för en 10-årig ko. För dräktiga kvigor torde samma tillägg böra utgå som för en 3-årig ko eller med 200 kronor. Beträffande övriga ungdjur synes tillägget skäligen kunna bestämmas till belopp av exempelvis lägst 25 och högst 100 kronor beroende på djurets ålder. I fråga om djur av andra raser torde grundtillägget böra bestämmas något lägre.

Beträffande djur, som äro anslutna till kontrollförening, såväl kor som ungdjur, synes visst tillägg böra utgå med hänsyn till högre än normal mjölkavkastning. Såsom normal årsavkastning torde för svensk kullig boskap få räknas 100 kilogram smörfett, för svensk röd och vit boskap 120 kilogram smörfett och för svensk låglandsboskap 140 kilogram smörfett. Tillägget synes exempelvis böra utgå med 15 kronor för varje producerad myckenhet av 10 kilogram smörfett för år utöver angivna normalavkastning. Självfallet bör detta tillägg anpassas efter smörnoteringarna. Djurets avkastning skall beräknas efter genomsnittet för två kontrollerade år. Föreligger endast ett helt kontrollerat år bör dock detta ligga till grund för värderingen. För yngre djur, som ännu ej mjölkat eller nått fullt mjölkår, synes tillägget böra bestämmas efter moderns avkastning, om hon stått under kontroll. I annat fall torde djuret ej böra vara berättigat till tillägg. För en låglandsko, som lämnar en årlig genomsnittlig avkastning om t. ex. 200 kilogram smörfett, skulle enligt föreslagna regler tillägg utgå med 90 kronor. Jämväl detta tillägg bör i likhet med tillägget för normallivvärdet reduceras för djur över 3 års ålder.

Djurens värde ur avelssynpunkt bör även berättiga till visst tillägg. Sådant tillägg synes emellertid endast böra utgå för stamboksförda djur eller, med hänsyn till härstamningen från stamboksförda föräldrar, stamboksberättigade djur. Ifrågakarande tillägg synes exempelvis böra utgå med 50 till 150 kronor i enlighet med gällande normer för värdering. Måhända kunde avelsföreningarna härvidlag utarbета närmare riktlinjer för de individuella värderingarna.

Slutligen torde vissa tillägg böra utgå för djur, som äro ställda under kontroll med hänsyn till förekomsten av tuberkulos. Beträffande sådana djur gäller för närvarande att pristillägg i allmänhet utgår för mjölk, som från i detta hänseende kontrollerade besättningar levereras vid mejerier. Tillägget synes med hänsyn härtill böra sättas i visst förhållande till mjölkavkastningen. För nötkreatur som äro ställda under statlig kontroll med tuberkulin torde detta tillägg böra utgå med 40 procent å summan av tilläggen för normallivvärde och för mjölkavkastning. Beträffande djur som äro ställda under klinisk tuberkuloskontroll bör ifrågakarande tillägg utgå med 20 procent å summan av sistnämnda bägge tillägg. Inom områden, där nötkreaturstuberkulos praktiskt taget icke förekommer och där epizootilagens bestämmelser äro tillämpliga på sjukdomens bekämpande, synes tillägg böra utgå för alla djur, såvitt icke nedslaktningen föranletts av sjukdomen i fråga. Sålunda böra inom s. k. tuberkulosfria områden samtliga djur erhålla ett tillägg med 40 procent å summan av tilläggen för normallivvärde och för mjölkavkastning.

Ett livdjurs saluvärde sammanhänger givetvis jämväl med kalvställningen. Då förevarande ersättningar skola bestämmas under förutsättning att en

besättning i dess helhet nedslaktas, synes det åtminstone icke ifråga om större besättningar erforderligt att vid de individuella värderingarna taga särskild hänsyn till detta förhållande.

Är ett djur åter behäftat med sjukdom som väsentligen nedsätter dess värde bör härför göras visst avdrag. Storleken av avdraget synes lämpligen kunna bedömas av veterinären. Härvid har han att taga hänsyn till den verkliga minskning i djurets värde sjukdomens förekomst anses medföra. Kan sjukdomen även tänkas förorsaka kassation av kött, bör avdraget, där så anses möjligt, bestämmas jämväl med hänsyn till att djurägaren icke kan få ut fullt slaktvärde för djuret. Av den föregående framställningen framgår att ett icke avelsdugligt djur icke bör åsättas högre värde än slaktvärde. Vid sådant förhållande får självfallet något avdrag för sterilitet icke vidtagas.

I samband med att förevarande detaljanvisningar utfärdas av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen torde styrelserna jämväl böra utarbета lämpliga tabeller till ledning för värderingsmännen. Finnes tillgång till sådana tabeller torde uträkningen av de olika tilläggen knappast komma att vålla något större besvär.

Att för värdering av *tjurar* uppställa liknande regler som för kor torde knappast låta sig göra. Vid värdering av stamboksförda tjurar och tjurkalvar berättigade till stamboksföring synes med fördel biträde och utredning kunna erhållas genom vederbörande avelsförening. Icke stamboksberättigade tjurar torde i regel icke böra åsättas högre värde än slaktvärde. Tjurkalvar, som äro avsedda att försäljas såsom gödkalvar, synas däremot liksom motsvarande kvigkalvar äga ett visst livvärde, som skäligen kan skattas till exempelvis 25—100 kronor beroende på åldern.

I fråga om värderingen av svin ha de sakkuniga uttalat:

Vid värderingen av *svin* torde i stort sett samma principer som i fråga om nötkreatur kunna följas. Härvidlag synes emellertid nödvändigt att uppställa skilda regler för gödsvin och avelsdjur.

Värderingen av *gödsvin*, som uppnått lämplig slaktvikt (egentliga gödsvin), torde vara mycket enkel. Värdet av dessa motsvarar slaktvärdet enligt gällande notering. Grisar, som icke äro slaktfärdiga, d. v. s. i allmänhet djur som icke uppnått sex månaders ålder, torde äga något högre värde än vad som kan utvinnas vid slakt. En framkomlig väg för värdering av dessa djur torde vara att till slaktvärdet enligt notering lägga högst det belopp som i orten eller enligt notering betalas för s. k. smågrisar vid 6 veckors ålder. Värdering av grisar under 6 veckor torde kunna ske genom lämplig reduktion av noteringen å 6-veckorsgrisar.

För *avelssuggor*, d. v. s. djur som äro avsedda för avel och äro avelsdugliga, bör för egenskaper som anses öka livvärdet utgå vissa tillägg utöver slaktvärdet. Till en början synes tillägg böra utgå för normallivvärdet. I likhet med motsvarande värde för nötkreatur bör detta tillägg bestämmas med hänsyn till djurets ålder. Till skillnad mot värderingen av nötkreatur måste hänsyn vid den individuella värderingen tagas jämväl till djurens dräktighet. På grund härav torde tillägget för normallivvärdet göras rörligt för varje åldersgrupp. För en dräktig ungsugga synes tillägget böra utgå med exempelvis 100—125 kronor samt för suggor, 1—2 år gamla, variera mellan 75 och 100 kronor. För äldre suggor minskas gränsvärdena med 10 kronor för varje år så, att livvärdet för en sugga över sju år kan variera från 15 till 40 kronor. För icke dräktiga ungsuggor bör tillägget exempelvis bestämmas till 50 kronor.

För avelssuggor, som stå under hushållningssällskapets kontroll med hänsyn till avkastning i grisvikt (d. v. s. sammanlagda vikten å avkomman vid 3 veckors ålder), bör utgå tillägg, om grisarnas sammanlagda vikt i medeltal av tre på varandra följande grisningar eller av det mindre antal grisningar suggan medhunnit uppgår till 40 kilogram. Tillägg utgår i så fall med exempelvis 10 kronor och ökas med 10 kronor för varje 10-tal kilogram genomsnittligt producerad grisvikt utöver nämnda grisvikt.

För stamboksförda djur eller med hänsyn till härstamningen därtill berättigade inom stamboksförande besättning synes böra utgå tillägg med exempelvis 25—75 kronor.

Avdrag för sjukdom skall verkställas i enlighet med veterinärens bedömande. Härvid skall hänsyn även tagas till om förekommen sjukdom kan tänkas medföra kassation av kött.

I den mån *fargaltar* och *unggaltar* äro stamboksförda eller stamboksberättigade kunna de med fördel värderas med ledning av uppgifter från vederbörande stamboksförare.

Ice stamboksberättigade galtar åsättas i regel endast slaktvärde enligt notering.

Beträffande värderingen av får ha de sakkunniga framhållit:

Vid värdering av *får* synes man jämväl kunna utgå från slaktvärdet som kan bestämmas med ledning av noteringarna. För avelsdugliga hondjur bör utgå tillägg för livvärde och i förekommande fall för avelsvärde.

Tillägget för livvärde bör bestämmas med hänsyn till djurets ålder och utgå med exempelvis 50 kronor för tackor, 1—2 år gamla, samt minska med 10 procent för varje år därutöver så, att tillägget för tackor, 7—8 år gamla, bör utgå med exempelvis 20 kronor. Tillägget för nästa åldersgrupp torde böra bestämmas till exempelvis 10 kronor, medan tillägget för tackor, 9—10 år gamla, kan sättas till exempelvis 5 kronor. För lamm och ungfår under ett års ålder göres ett tillägg till slaktvärdet av exempelvis 25 kronor.

För avelsvärde bör utgå visst tillägg. Med hänsyn till fårens låga slaktvikt och då särskilt tillägg för avkastningen av praktiska skäl icke torde böra utgå, synes detta tillägg böra kunna sättas ganska högt. Lämpligt torde vara att det kan variera exempelvis mellan 20 och 100 kronor.

Baggarna synas böra värderas beträffande stamboksförda djur med biträde av fåravelsföreningen och eljest med hänsyn till slaktvikten efter notering.

I fråga om getter ha de sakkunniga icke ansett några särskilda värderingsregler erforderliga.

Även angående hästar ha de sakkunniga uttalat att det skulle näppeligen låta sig göra att upprätta mera bestämda värderingsregler, detta icke minst med hänsyn till att man för dessa djur icke ägde tillgång till kontrollerade prestationsprov. De med epizootilagen avsedda sjukdomarna, som kunde angripa hästar, nödvändiggjorde i regel icke massnedslaktning av sådana djur.

Såsom skäl för ändrade bestämmelser beträffande värderingsnämndens sammansättning ha de sakkunniga yttrat i huvudsak följande.

Utfärdas regler rörande värdering av djur som skola nedslaktas vid epizootier i huvudsaklig enlighet med de sakkunnigas förslag, torde nu gällande bestämmelse att förutom veterinären en eller två värderingsmän

skola närvara vid värderingen få anses onödigt sträng. Enligt förslaget skulle den egentliga värderingen praktiskt taget kunna inskränkas till en uppskattning av djurens vikt samt ett bedömande av djurens avelsduglighet och hälsotillstånd. Själva uträkningen av olika tillägg torde i stort sett kunna ske efteråt med ledning av kontrollböcker och dylika handlingar. Med hänsyn härtill synes det de sakkunniga onödigt att värdering åtminstone av mindre besättningar verkställas av annan än vederbörande veterinär. Enligt de sakkunnigas förmenande synes veterinären utan olägenhet ensam kunna värdera besättning som består av högst 3 nötkreatur eller högst 3 hästar eller, oberäknat mindre djur, högst 75 får, getter eller svin över fyra månaders ålder. I andra fall torde i värderingen böra deltaga förutom veterinären en värderingsman samt, när det är fråga om besättning som, oberäknat mindre djur, består av mer än 30 nötkreatur eller 10 hästar över två års ålder, två värderingsmän.

Dessa regler torde böra givas den tolkning, att vid bestämmande av antalet värderingsmän hänsyn endast tages till de djur som skola värderas. Det bör ej heller verkställas någon sammanräkning av olika djurslag. Är det alltså exempelvis endast fråga om värdering av får och svin samt antalet sådana djur i besättningen över fyra månaders ålder är respektive 50 och 60, kan veterinären ensam verkställa värderingen. Hade i samma besättning åter jämväl funnits 4 nötkreatur, som skulle värderas, hade en värderingsman måst tillkallas.

Enligt gällande regler torde värderingarna icke kunna överklagas. De sakkunniga avse icke att härutinnan föreslå någon ändring. Emellertid torde det böra åligga medicinalstyrelsen att före utbetalning av ersättning verkställa kontroll över värderingsmännens beräkningar. Även om dessa räknat för lågt i förhållande till de givna värderingsreglerna, bör till djurägaren oberoende av påminnelse utbetalas det högre belopp vartill hans förlust rätteligen bort uppskattas.

Under senaste mul- och klövsjukeepizooti uppgingo kostnaderna för värdering, d. v. s. ersättningar till värderingsmän, till över 50,000 kronor. Nu ifrågavarande förslag skulle alltså härutinnan medföra en viss besparing. I vilken omfattning förslaget kan åstadkomma minskade kostnader beträffande ersättning för nedslaktade djur, kan givetvis icke beräknas i förväg.

Yttrandena.

Rörande de sakkunnigas förslag till värderingsförfarande ha i yttrandena framkommit delade meningar. I ett flertal yttranden har förslaget vunnit gillande och dess genomförande har ansetts komma att medföra avsevärda fördelar. Å andra sidan har förslaget i vissa yttranden avstyrkts. De viktigaste erinringarna mot förslaget ha varit dels att detsamma vore alltför komplicerat och i tillämpningen för tungrott och dels att vid värderingen djurägarna icke omedelbart erhöle kännedom om vilket ersättningsbelopp som skulle utbetalas till dem för de dödade djuren. Mot förslaget ha uttalat sig *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, lantbruksakademien, hushållningssällskapet förvaltningsutskott i Malmöhus län, länsveterinärerna i Kristianstads, Malmöhus och Hallands län* samt de olika *veterinärföreningarna*. En viss tvekan om förslagets lämplighet har kommit till uttryck i yttrandena från *länsstyrelsen i Kristianstads län* samt *hushållningssällskapet förvaltningsutskott i Östergötlands och Kronobergs län*. I övriga yttranden har förslaget tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Ur yttrandena må i övrigt återgivas följande.

Lantbruksstyrelsen har funnit förslaget utgöra en mycket värdefull förbättring i den hittills rådande ordningen. Då enligt denna inga andra föreskrifter funnits än att djuren skulle uppskattas till det värde de haft, om de icke drabbats av sjukdomen, hade det icke kunnat undvikas, att djuren inom skilda områden blivit mycket olika värderade och vid vissa tillfällen för högt värderade, varvid staten fått ikläda sig större utgifter för nedslaktade djur än behövt. Därest noggranna och praktiska värderingsanvisningar utarbetades till ledning vid värderingen skulle vissa på olika håll befarade olägenheter av förslaget icke bliva så stora.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har anfört i huvudsak följande.

Enligt de sakkunnigas förslag skall ett exemplar av värderingsinstrumentet överlämnas till djurägaren. Länsstyrelsen förutsätter att detta skall ske, icke vid den förrättning som för ändamålet verkställs å gården, utan sedermera efter det instrumentet kompletterats med viktuppgifter och eventuellt uppgifter rörande andra förhållanden, som icke vore kända vid förrättnings-tillfället eller åtminstone behöfve kontrolleras efteråt; detta tänkt för det vanligen förekommande fallet. Ägaren skulle således icke omedelbart vid förrättningen erhålla kännedom om ersättningsbeloppets storlek. Mot anordningen i och för sig har länsstyrelsen icke något att erinra, då den sammanhänger med nödvändigheten att erhålla en värdering där bättre än nu beaktas de faktorer som inverka på priset samt dessa faktorer omöjligt kunna fastställas vid förrättningen. Emellertid torde man ej kunna helt bortse från att anordningen psykologiskt sett är mindre tilltalande. Länsstyrelsen håller före att djurägarens intresse av att så snart som möjligt vinna kännedom om ersättningsbeloppet skulle i någon mån kunna tillgodoses, om han genast erhöle upplysning om grunderna för bestämmande av ersättningen. Ett avtryck av värderingsreglerna borde överlämnas åt honom vid förrättningen, och sedan kunde han lätt nog själv beräkna beloppets storlek.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har framhållit följande.

De sakkunnigas förslag rörande värderingsförfarandet synes huvudsakligen ha tillkommit för att hindra allt för hög värdering av djuren. Det torde emellertid vara tvivelaktigt huruvida förslaget i denna del kan anses framkomligt. Sålunda förefaller det som en mycket vanskelig uppgift att genom uppskattning exakt bestämma djurets levande vikt och ålder. De betänkligheter mot det föreslagna värderingsförfarandet, som såväl i nu nämnda som övriga avseenden framförts av länsveterinären i dennes yttrande, synas värda allt beaktande. De regler för värderingen, som angivits av de sakkunniga, böra enligt vad som i betänkandet utsäges endast betraktas som exempel på hur ett värderingsförfarande kan ordnas. Då emellertid just denna fråga utgör en av kardinalpunkterna i förslaget, hade det varit önskvärt, att förslaget i denna del av de sakkunniga upptagits till mera ingående behandling. Överhuvudtaget synes det vanskligt att utan tvingande skäl överge ett system, som såvitt länsstyrelsen har sig bekant dock fungerat i stort sett tillfredsställande.

Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har funnit den föreslagna värderingsanordningen alltför invecklad och tidsödande. I stället för av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen fastställda priser för kilo-

gram levande vikt har det syntts utskottet lämpligt, att viss prisnotering å närbelägen avsättningsort lades till grund för bestämmandet av ett djurs slaktvärde. Utskottet har vidare funnit egendomligt, att man icke ansett hänsyn böra tagas till dräktighetsförhållandena, när det gällde nötkreatur, men väl när det gällde svin samt att vid värdering av ej slaktfärdiga gödsvin tillägget bestämts till högsta värdet av en 6 veckors gris. De ifrågasatta tilläggen för normallivvärde och avkastning hos nötkreatur ha ansetts för snäva och avdragen för ålder alltför schablonmässiga. Tillägget för kliniskt undersökta nötkreatur har förklarats icke stå i rimlig relation till det merpris mjölken från sådana djur betingar. Slutligen har utskottet funnit uppenbart oriktigt, att tillägg för stamboksförda svin utgår endast då dessa finnas inom stamboksförd besättning.

Lantbruksförbundet har i huvudsak anfört:

I fråga om de av de sakkunniga föreslagna grunderna för värderingen kan förbundet ansluta sig till förslaget att Kungl. Maj:t lämnas befogethet att utfärda föreskrifter till vägledning för värdering av djur som avlivas. Förbundet vill emellertid understryka vikten av att lämpliga normer för värderingen fastställas så, att värderingen sker på ett sådant sätt att den varken länder djurägaren till skada eller skaffar honom någon oförtjänt fördel. Beträffande den av de sakkunniga berörda värderingen av icke slaktfärdiga gödsvin anser förbundet metoden att göra tillägg på slaktvärdet med aktuella noteringar för sexveckorsgrisar felaktig med hänsyn till att smågrispriset alltför lätt ändras — en utbruten epidemi kan i och för sig starkt påverka smågrisnoteringen — och dessutom är väsentligen olika i skilda delar av landet. Enligt förbundets mening torde det vara lämpligare att gå på medeltalet för ett flertal noteringar bakåt i tiden för att undvika de tillfälliga prisfluktuationerna eller också att sätta smågrispriset i procent av slaktvärdet och fastställa procenttalets storlek. Förbundet förutsätter att, innan närmare bestämmelser rörande värderingsförfarandet utfärdas, frågan tages under förnyad omsorgsfull prövning.

I detta sammanhang ville förbundet framhålla önskvärdheten av att i varje län finnes ett tillräckligt antal värderingsmän, så att resorna för dessa ej bliva för långa. Såsom förhållandena varit under senaste mul- och klövsjukeepizootien hunno i många fall de flesta djuren i en besättning smittas av sjukdomen innan värderingen kunde ske.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som ansett det föreslagna värderingsförfarandet i praktiken bliva alltför schematiskt och tungrott, har ifrågasatt, huruvida det ej vore att föredraga att låta djurägaren stå en självrisk av exempelvis 10 procent av djurens värde. Såsom korrelativ mot att alltför höga värden det oaktat åsattes djuren har länsstyrelsen förordat, att vid varje epizootis början vissa enhetliga värderingsföreskrifter utfärdades. I viss mån liknande uppfattning har kommit till uttryck i *hushållningssällskapets förvaltningsutskotts i länet* yttrande.

Svenska länsveterinärföreningen har uttalat följande.

De sakkunnigas förslag till ändrat värderingsförfarande synes icke vara lyckligt. Att lägga slaktvärdet till grund vid värdering av livdjur, evad det gäller nötkreatur, kan icke vara rättvist. Hullet hos korna kan variera avsevärt i olika besättningar på grund av tillfälliga fluktuationer i fodertillgången,

liksom ett bruksdjurs värde endast till en viss del är beroende av dess storlek och hull. Det är dessutom en synnerligen vansklighetsfull uppgift för värderingsmännen att rätt uppskatta varje djurs vikt, och viktuppgiften blir lätt utsatt för kritik och klagomål från djurägarnas sida, då dessa ju lätt med tillhjälp av kreatursvåg kunna ha exakt fastställt densamma. En exakt åldersbestämning är också i många fall förenad med svårigheter. Att med ledning av viktnota från uppslaktning vid kontrollslakteri uppskatta värdet av på gården nedslaktade djur synes även vara vansklighetsfullt och skulle dessutom medföra den olägenheten, att djurägaren först efter åtskilliga dygn finge reda på ersättningsbeloppets storlek, vilket säkerligen skulle vålla stort missnöje. De sakkunnigas förslag att tillägg endast skulle utgå till kontrollerade besättningar innebär en uppenbar orättvisa mot goda icke kontrollerade bruksdjur, som skulle bli för lågt värderade, en orättvisa som i stor utsträckning kommer att gå ut över småbesättningar och småbrukare. Huruvida det framförda förslaget skulle nedbringa statsutgifterna är svårt att bedöma, men allt talar för att värderingarna icke bli rättvisa eller överhuvudtaget kunna verkställas på ett tillfredsställande sätt; vidare skulle tidsåtgången utökas i så hög grad, att snabb nedslaktning omöjliggöres, och överveterinärens tid bli så upptagen, att han förhindras verkställa andra viktiga och brådskande göromål.

Sveriges yngre veterinärers förening har förordat, att vid utbrott av epizooti för varje län skulle fastställas vissa genomsnittliga livdjursvärden.

Gotlands läns, Göteborgs och Bohus läns samt Älvsborgs läns norra och södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott ävensom *länsveterinären i Göteborgs och Bohus län* ha ifrågasatt om icke vid värderingen av djur hänsyn även bör tagas till frihet från smittsam kastning. *Avelsföreningen för svensk låglandsboskap* har framhållit, att den föreslagna minskningen i »normallivvärdet» ej borde tillämpas förrän kon ifråga uppnått en ålder av 6 år, att det föreslagna tillägget för mjölkavkastning borde bestämmas efter moderns avkastning även där det vore fråga om unga kor, som mjölkat i endast 3 år, att de föreslagna tilläggen för hondjurens värde ur avelssynpunkt syntes för låga samt att vid värdering av nyligen inköpta avelsdjur nödig hänsyn borde tagas till inköpspriset. Att tillgång till tabeller till ledning för värderingsmännen skulle underlätta värderingsarbetet har föreningen ansett möjligt men samtidigt varnat för ett alltför schablonmässigt tillvägagångssätt vid värderingen. Liknande synpunkter ha framhållits även av *Södermanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*, som tillika funnit lämpligt, att värderingsmännen lämnades större frihet, samt av *Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*, som jämväl ansett att av Kungl. Maj:ts meddelade föreskrifter med allmänna riktlinjer för värderingens verkställande vore tillfyllest, medan närmare detaljanvisningar icke vore erforderliga.

I fråga om värderingsnämndens sammansättning ha i *vissa yttranden* uttryckts viss tvekan om lämpligheten att lämna åt veterinären att ensam verkställa värderingar, särskilt om härvid komme att anlitas yngre oerfarna veterinärer. *Svenska länsveterinärföreningen* har ansett att, därest en person skall verkställa värderingen, såsom värderingsman endast borde anlitas länsveterinär, överveterinär eller biträdande överveterinär.

Av mycket stor betydelse för såväl staten som djurägaren är att värdering-^{Departements-}arna av djur som skola nedslaktas sker på ett noggrant och tillförlitligt sätt. ^{chefen.} För statsverket utgöra ersättningar för nedslaktade djur den utan jämförelse drygaste utgiftsposten vid bekämpandet av epizootierna. Under den senaste mul- och klövsjukeepizootien uppgingo ersättningarna för nedslaktade djur under tiden den 19 maj 1938—den 30 juni 1940 till 12,142,541 kronor, under det att flertalet övriga utgifter i anledning av epizootien något överstego 2,000,000 kronor. Såsom likvid för försålt kött ha emellertid under samma tid influtit 2,337,154 kronor. För djurägaren utgöra djuren ofta en av hans största tillgångar och representera icke sällan många års arbete som nedlagts för att få fram en god kreatursbesättning. För närvarande finnas icke några regler eller direktiv rörande de grunder som skola gälla för värderingen i vidare mån än att det stadgats, att ersättning skall utgå efter det värde djuren skulle haft om sjukdomen ej inträffat. Otivvelaktigt är, att denna brist på vägledande föreskrifter orsakat en viss ojämnhet vid värderingarna i olika delar av landet. De sakkunniga ha ifrågasatt huruvida icke det nuvarande värderingssystemet medfört en viss övervärdering av de nedslaktade djuren. Ur statens synpunkt är det uppenbarligen av största vikt att så icke sker. I annat fall komma såsom de sakkunniga framhållit de smittsamma husdjurssjukdomarna, som bekämpas med nedslaktning, icke att för djurägaren framstå såsom en olycka, vilken såvitt möjligt bör undvikas. I likhet med de sakkunniga anser jag lämpligt för att råda bot mot berörda olägenheter, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att utfärda föreskrifter till vägledning för värdering av djur, som skola nedslaktas. Såsom de sakkunniga föreslagit torde det emellertid vara ändamålsenligt, att detaljföreskrifterna utfärdas av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen.

De av de sakkunniga föreslagna grunderna för värderingsförfarandet ge mig anledning till vissa erinringar och påpekanden. I likhet med vad som anförts i en del yttranden anser jag det av de sakkunniga föreslagna värderingsförfarandet väl komplicerat. Emellertid synes genom vissa förenklingar och genom tillhandahållande av tabeller med erforderliga uträkningar och anvisningar denna olägenhet kunna undanröjas. Det torde under sådana förhållanden jämväl vara möjligt, i varje fall då besättningarna icke äro större, att så gott som genast lämna djurägaren meddelande om det ersättningsbelopp han kan påräkna. För värderingsmännen är det uppenbarligen till gagn att ha tillgång till vägledande grunder som de kunna följa vid värderingen. Det torde stärka deras ställning gentemot djurägarna och synes även vara ägnat att ingiva större förtroende till värderingarna hos dessa. En jämnare värdering lär även härigenom kunna ernås. Det blir genom det nu ifrågasatta förfaringssättet också större möjligheter för myndigheterna att kontrollera värderingarna. Flera värderingsmän kunna då också utan större olägenhet utses. För närvarande har man sökt begränsa antalet värderingsmän för att i möjligaste mån få till stånd likformighet i värderingarna. Liksom de sakkunniga vill även jag framhålla, att värderingsmännen böra äga frångå grunderna i sådana fall då de finna desamma av en eller annan an-

ledning lämna oriktiga resultat, blott de göra anteckning i värderingsinstrumentet om anledningen till avvikelserna från de vägledande föreskrifterna.

Beträffande detaljerna i de grunder som ifrågasatts vill jag understryka de sakkunnigas påpekande att de angivna sifferuppgifterna endast äro exempel avsedda att belysa konsekvenserna av systemet. De belopp som skola vara avgörande för ersättningen kunna fastställas först vid den tidpunkt då epizootien pågår. De sakkunnigas uttalanden giva mig emellertid här anledning till vissa påpekanden och reflexioner. I den mån noteringar böra tjäna som utgångspunkt vid värderingen synes såsom Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott framhållit ligga närmast till hands att begagna slakteriernas noteringar. I fråga om minskning av det föreslagna tillägget för livdjurvärdet för en ko, vill jag här framhålla, att denna synes böra inträda icke såsom de sakkunniga ifrågasatt vid 3 års ålder utan först vid 6 års ålder och då synes minskningen böra bestämmas till 15 procent mellan 6—10 år och därefter till 20 procent. Tillägg för avelsvärde synes enligt mitt förmenande icke böra utgå beträffande nötkreatur, med mindre djurets årliga mjölkavkastning som regel uppgår till, för svensk kullig boskap minst 120 kilogram smörfett, för svensk röd och vit boskap minst 140 kilogram smörfett samt för svensk låglandsboskap minst 160 kilogram smörfett. Det av de sakkunniga förordade förfarandet med tillägg för djur ställda under kontroll med hänsyn till förekomsten av tuberkulos finner jag icke helt tillfredsställande. Det kan ifrågasättas om man ej bör utgå från att det normala är att djuren äro anslutna till den kliniska tuberkuloskontrollen. För sådana djur bör sålunda icke utgå något tillägg. För kreatur, som äro ställda under statlig kontroll med tuberkulin, synes däremot berättigat att visst tillägg utgår. Detta synes böra bestämmas till 30 procent å summan av tilläggen för normallivvärdet och mjölkavkastningen. Äro djuren icke alls anslutna till det statliga tuberkulosbekämpandet synes ett motsvarande avdrag av 30 procent böra göras. Inom områden, där nötkreatur-tuberkulosen praktiskt taget icke förekommer och där epizootilagens bestämmelser äro tillämpliga på sjukdomens bekämpande, torde i anslutning till vad de sakkunniga föreslagit tillägg böra utgå för alla djur, såvitt nedslaktningen icke föranletts av tuberkulos. För samtliga djur inom s. k. tuberkulosfria områden bör sålunda utgå ett tillägg av 30 procent av summan av tilläggen för normallivvärdet och mjölkavkastningen.

Den i några yttranden berörda frågan, om vid värderingen av nötkreatur hänsyn bör tagas jämväl till djurens frihet från smittsam kastning, synes icke nu böra avgöras. Vid ställningstagandet till detta spörsmål torde nämligen särskild hänsyn böra tagas till sjukdomens allmänna utbredning i landet och de åtgärder som äro vidtagna mot densamma. Det synes därför böra få ankomma på Kungl. Maj:t att vid en framtida epizooti härutinnan meddela det beslut som kan föranledas av då rådande förhållanden.

Utöver vad jag nu anfört vill jag framhålla att de sakkunniga, då de vid värderingen för värdebestämningen utgå från djurets levande vikt, icke synas ha beaktat, att djuren efter kalvningen nedgå i vikt, vilket förhållande

alltså kommer att medföra att djuret åsättes ett lägre värde. Detta torde emellertid icke vara helt tillfredsställande då djurets värde såsom livdjur icke kan anses ha förändrats. Nu anmärkta förhållande synes böra beaktas av värderingsmännen och medföra erforderliga justeringar vid ersättnings bestämmande.

Jag finner mig icke heller till alla delar kunna tillstyrka de sakkunnigas förslag till värderingsnämndens sammansättning. I överensstämmelse med vad i vissa yttranden uttalats anser jag icke tillfredsställande, att veterinär ensam skall äga verkställa värdering av de mindre kreatursbesättningarna. En viss risk kan föreligga att, då under stora epizootier mindre erfarna veterinärer måste anlitas, värderingarna kunna bli mindre tillförlitliga. Men även om genom de tilltänkta föreskrifterna rörande värderingsförfarandet veterinärer kunna erhålla en god vägledning vid ersättnings bestämmande och värderingarna därigenom kunna förväntas bli i stort sett riktiga, torde man likväl icke kunna bortse från att för ägarna av de mindre kreatursbesättningarna det torde komma att framstå såsom i viss mån stridande mot rättvisa och billighet att värderingen av deras djur skall ske på annat sätt än då fråga är om besättningar med något flera djur. Jag förordar därför, att i värderingarna av kreatursbesättningarna alltid skall jämte veterinären deltaga en värderingsman. I anslutning till vad för närvarande gäller synas dock utan olägenhet svinbesättningar med högst 75 djur kunna värderas av veterinären ensam, då värderingen av svin i de flesta fall kan ske förhållandevis schablonmässigt. Detsamma torde kunna gälla då värdering endast skall ske av motsvarande antal får eller getter. Att i vissa fall två värderingsmän deltaga i värderingarna synes däremot icke erforderligt. Med den föreslagna ändringen i värderingsnämndernas sammansättning synes det icke längre vara motiverat att låta vissa värderingsmän utses av lantbruksstyrelsen utan torde dessa böra utses av vederbörande hushållningssällskap eller dess förvaltningsutskott. Begränsning av antalet värderingsmän medför jämväl viss minskning i statens kostnader för värderingsförfarandet. För att ytterligare nedbringa kostnaderna för värderingarna torde, såsom förut antytts, böra övervägas, att flera värderingsmän förordnas inom varje län varigenom resekostnaderna bli lägre.

Förverkande av ersättning m. m.

Gällande bestämmelser.

Till förhindrande av missbruk av rätten till ersättning för förluster eller skada till följd av smittsam husdjurssjukdom har i 8 § andra stycket epizootilagen upptagits en bestämmelse därom att sådan ersättning skall vara förverkad, därest den som haft kostnaden eller lidit förlusten vållat densamma genom bristande vård om honom tillhöriga djur eller genom överträdelse av de till skydd mot ifrågavarande sjukdomar givna föreskrifterna eller genom införande från utrikes ort av djur, som han visste eller hade anledning misstänka vara sjukt.

I 8 § tredje stycket epizootilagen finnes upptagen föreskrift rörande den tid, inom vilken anspråk på ersättning skall vid talans förlust framställas hos vederbörande länsstyrelse. Denna tid har bestämts till tre månader. Kungl. Maj:t är likväl obetaget att för särskilt fall medgiva undantag från denna bestämmelse.

De sakkunniga.

De sakkunniga ha föreslagit, att nuvarande bestämmelserna i 8 § andra stycket epizootilagen skola utgå och att i stället i 12 §, där nu ett stadgande finnes upptaget att förseelse mot epizootilagen eller enligt densamma meddelade bestämmelser straffas enligt strafflagen, införas två nya bestämmelser i ämnet. Enligt förslaget bör den ena bestämmelsen vara av innehåll, att i de fall, där straff ådömes för förseelse, som nyss nämnts, domstolen tillika må förordna, att ersättning av statsmedel helt eller delvis skall vara förverkad. Det andra stadgandet avses skola innebära, att, därest förseelsen innefattar olovlig införsel eller utförsel eller annan förflyttning av djur, produkter eller varor, som kunna bidra till spridande av smitta, domstolen må på talan av åklagaren tillika förklara sådan egendom eller, om den icke kan tillrättaskaffas, dess värde förbrutet. Slutligen ha de sakkunniga föreslagit utsträckande av den i 8 § tredje stycket epizootilagen stadgade preklusionstiden för ingivande av ansökan om ersättning från tre till sex månader. Sådan ansökan skall — med hänsyn till de sakkunnigas förslag om centralisering av utbetalningarna till medicinalstyrelsen — alltid ställas till denna myndighet.

Rörande sitt förslag till nya bestämmelser angående förverkande av ersättningen av allmänna medel ha de sakkunniga i betänkandet anfört bland annat:

Enligt vad de sakkunniga inhämtat ha de nuvarande bestämmelserna i 8 § andra stycket epizootilagen angående förverkande av statsersättning icke i något fall tillämpats. En anledning härtill torde vara att det i de flesta fall, då tillämpningen kunnat komma i fråga, framstått såsom obilligt att hela ersättningen skall förklaras förverkad. Det torde även vara förenat med svårigheter att i administrativ väg avgöra huruvida fullt godtagbara skäl föreligga för att förklara ersättningen av statsmedel förverkad. För såväl den enskilde djurägaren som myndigheterna innebär särskilt den nuvarande bestämmelsen, att ersättningen skall vara förverkad, därest djurägaren vållat kostnaden eller förlusten som skall ersättas genom bristande vård om honom tillhörigt djur, en alltför stor osäkerhet i fråga om när stadgandet bör vinna tillämpning. Det synes de sakkunniga ur såväl rättssäkerhets- som billighetssynpunkter mera tillfredsställande och lämpligt att spörsmålet om förlust av den statliga ersättningen avgöres av domstol. De sakkunniga vilja därför föreslå att de nuvarande bestämmelserna i 8 § andra stycket utgå och att i stället i 12 §, där ett stadgande nu finnes upptaget att förseelse mot epizootilagen eller enligt densamma meddelade bestämmelser straffas enligt strafflagen, införas ett nytt stycke av innehåll, att i de fall, där straff sålunda ådömes, domstolen tillika må förordna, att ersättning av statsmedel helt eller delvis skall vara förverkad. Domstolen får sålunda med stöd av den i målet förebragta utredningen bedöma huruvida skäl finnes

att helt eller delvis förklara djurägaren förlustig ersättningen. För djurägaren föreligger häri en större trygghet att frågan icke avgöres utan att tillräcklig utredning förebragts och han blivit i tillfälle att framföra sina synpunkter. Det torde också vara ur rättssäkerhetens synpunkt mera tillfredsställande att förlusten endast inträffar i de fall då djurägaren gjort sig skyldig till straffbar förseelse.

I sin motivering till förslaget om införande av en förverkandebestämmelse i 12 § epizootilagen ha de sakkunniga till en början erinrat därom att i skrivelse den 19 november 1938 länsstyrelsen i Östergötlands län hemställt, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande framläggande av förslag om höjning av straffmaximum för det i 19 kapitlet 17 § andra stycket andra punkten strafflagen behandlade fallet att sjuka ej kommer av gärningen. Med anledning härav hade inom justitiedepartementet utarbetats en promemoria i ämnet jämte utkast till lag om sådan ändrad lydelse av nämnda lagrum att straffet enligt andra stycket för det fall, att sjuka ej kommer av gärningen, bestämdes till böter eller fängelse. Över promemorian jämte lagutkastet hade utlåtanden avgivits av ett flertal myndigheter, som därvid i allmänhet lämnat lagutkastet utan erinran. Handlingarna i ärendet hade överlämnats till de sakkunniga.

De sakkunniga ha beträffande sin ståndpunkt till ifrågavarande spørsmål därefter vidare yttrat:

De sakkunniga hysa den uppfattningen, att påföljderna vid förseelse mot föreskrifter för hindrande av spridning av smittsamma husdjursjukdomar mången gång icke stå i rimligt förhållande till den skada som därigenom kan uppkomma och den ekonomiska vinning överträdelsen stundom medför. Ifrågavarande lagrum torde emellertid jämväl i annat avseende kräva omarbetning, vilken lämpligast kunde ske i samband med vidtagande av mera omfattande ändringar i strafflagen. De sakkunniga ha därför övervägt om icke frågan nu kunde givas en tillfredsställande lösning på annat sätt än genom en skärpning av själva straffskalan. Man torde därvid främst böra taga hänsyn till sådana överträdelser av ifrågavarande bestämmelser som kunna medföra ekonomisk vinning. Detta syfte torde ernås därigenom att överträdelser, vilka innefatta olovlig införsel, utförsel eller annan förflyttning av djur, varor eller produkter som kunna bidra till spridande av smitta, kunde medföra att sådan egendom eller dess värde förklarades förbrutet. På grund härav anse sig de sakkunniga böra föreslå, att, i analogi med föreskriften i 19 § 2 mom. förordningen den 10 maj 1940 (nr 373) angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur inom vissa områden, en förverkandeklausul av nu angiven innebörd upptages i 12 § epizootilagen.

Yttrandena.

I de avgivna yttrandena ha de sakkunnigas nu ifrågavarande förslag tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

De sakkunnigas här ifrågavarande förslag kan jag helt biträda. Såsom de sakkunniga framhållit ha de nuvarande bestämmelserna om förverkande av ersättning aldrig tillämpats. Anledningen härtill torde vara att söka däri att det är förenat med stora svårigheter för administrativ myndighet att

*Departements-
chefen.*

få en klar uppfattning huruvida omständigheterna äro sådana att det kan anses berättigat att förklara ersättningen förverkad. I de flesta fall torde det även komma att framstå såsom obilligt att djurägaren skall berövas hela ersättningen. Ett överflyttande till domstols avgörande i samband med rättegång mot djurägaren för överträdelse av epizootibestämmelserna av frågan om förverkande av ersättningen synes ur såväl rättssäkerhets- som billighetssynpunkt vara mera tillfredsställande än den nuvarande ordningen. I likhet med de sakkunniga anser jag att den ifrågasatta höjningen av straffmaximum för det i 19 kapitlet 17 § andra stycket andra punkten strafflagen omförmälda brott icke bör upptagas till avgörande i nu förevarande sammanhang. Frågan synes lämpligen böra utredas i samband med den nu pågående revideringen av vissa delar av strafflagens speciella del. De sakkunnigas förslag torde för närvarande innebära en ändamålsenlig lösning av det föreliggande spörsmålet huru man skall kunna förhindra att en överträdelse av epizootibestämmelserna, oaktat bötesstraff ådömes, medför ekonomisk vinning för den felande. Mot det sätt varpå de sakkunniga utformat de nya bestämmelserna är från min sida intet att erinra. De föreslagna ändringarna i 8 och 12 §§ epizootilagen synas sålunda böra genomföras.

Anskaffande av arbetskraft, transportmedel och materiel.

Gällande bestämmelser.

Enligt 7 § epizootilagen åligger det djurägare att vid förrättning, som företages på grund av lagen eller enligt densamma meddelade bestämmelser, ställa för honom tillgänglig arbetskraft till förfogande. I samma paragraf stadgas vidare att djurägaren skall ombesörja, att djur, om vilkets dödande jämlikt epizootilagen förordnats, avlivas samt att kropp av sådant djur eller av djur, som dött i någon i epizootilagen avsedd sjukdom eller efter skyddsympning, oskadliggöres på sätt medicinalstyrelsen föreskriver. Därest någon underlåter att skyndsamt fullgöra föreskriven åtgärd, skall densamma genom länsstyrelsens försorg verkställas på den försumliges bekostnad.

I epizootikungörelsen 3 § punkt 7 har ytterligare föreskrivits, att, därest djurägare icke tillhandahåller nödig arbetskraft för gravgrävning eller för utförande av annat arbete, som föranledes av i vederbörlig ordning meddelad föreskrift till bekämpande av i epizootilagen avsedd sjukdom, länsstyrelsen skall på hemställen av veterinär anmoda polismyndighet att skyndsamt tillkalla arbetsmanskaf för arbetets utförande. Jämlikt 16 § 1 mom. epizootikungörelsen skall länsstyrelsen vid fara för utbrott av mul- och klövsjuka inom länet från vederbörande kommunalnämndsordförande, magistrat och stadsstyrelse infordra uppgift å inom kommunen eller staden bosatta personer, vilka vid utbrott av sjukdomen kunna anses lämpliga att utföra arbete såsom desinfektörer, vaktmanskaf, slaktare m. m. ävensom upprätta samt till länsveterinären och vederbörande överveterinär översända förteckning å sådan personal. För att leda desinfektionsarbetet kan länsstyrelsen

enligt 18 § epizootikungörelsen förordna särskild desinfektör. Enligt gällande bestämmelser utgår arvode till desinfektör av statsmedel med 15 kronor om dagen. Någon resekostnadsersättning utbetalas icke. Tillika åligger det länsstyrelsen enligt punkt 5 i 3 § att i den omfattning som anses nödig föranstalta om effektiv bevakning av område, som förklarats smittat eller misstänkt för smitta, samt, där så finnes påkallat av förhållandena, söka utverka, att armén tillhörigt manskap med befäl och materiel i avvaktan på Kungl. Maj:ts beslut i ärendet ställes till förfogande för vakthållning.

Enligt 6 § epizootilagen åligger det offentligt slakthus ävensom annan under offentlig kontroll ställd slakteriinrättning, att där så påkallas för nedslaktning ställa lokal och personal till förfogande.

De sakkunniga.

De sakkunniga ha i sitt betänkande behandlat vissa frågor avseende anskaffande av arbetskraft och materiel av skilda slag för bekämpande av epizootier. De sakkunniga ha framhållit, att de problem, som under den senaste mul- och klövsjukeepizootien i fråga om anskaffande av *arbetskraft* särskilt påkallat uppmärksamhet och även vållat vissa svårigheter avsett lämpligaste sättet att få arbetskraft för gravgrävning och desinfektion samt för vakthållning vid spärrgränser. Under den senaste epizootien övergick man mer och mer enligt vad de sakkunniga vidare uttalat till att anlita vägdistriktens arbetare för gravgrävning. De sakkunniga ha funnit denna praxis ändamålsenlig. Enligt de sakkunnigas mening skulle det icke låta sig göra att under tid mellan epizootierna hålla någon permanent organisation eller beredskap i fråga om arbetskraft. Det borde ankomma på länsstyrelserna att, då fara för epizooti vore för handen, träda i förbindelse med vägstyrelserna i syfte att söka träffa överenskommelse om att få anlita vägdistriktets arbetare för gravgrävning. I de fall där dylik överenskommelse icke kunde träffas, finge det i första hand ankomma på vederbörande veterinär att anskaffa arbetsfolk och, där han icke vore i stånd därtill, å länsstyrelsen. De sakkunniga ha understrukit vikten av att största möjliga sparsamhet iakttoges vid bestämmande av arbetslönerna. Det borde åligga medicinalstyrelsen att vaka häröver.

I fråga om anskaffande av desinfektörer ha de sakkunniga ansett lämpligt att liksom hittills genom länsstyrelsens försorg uppgjordes en förteckning över personer, som kunde förordnas för detta ändamål. Förordnandet ha de sakkunniga för undvikande av onödig omgång föreslagit böra meddelas av vederbörande överveterinär i stället för länsstyrelsen. Högre arvode än det hittills tillämpade, 15 kronor, ha de sakkunniga ej funnit anledning ifrågasätta i vidare mån än att medicinalstyrelsen borde lämnas befogenhet att, där så finnes nödvändigt, medgiva höjning av beloppet.

Bevakningsmanskap vid spärrgränser ha de sakkunniga ansett lämpligast liksom hittills böra anskaffas och förordnas av länsstyrelserna. Härtill borde anlitas den ordinarie polispersonal som finnes tillgänglig och i övrigt förordnas lämpliga personer, vilka tillades polismans befogenheter. Att för

ifrågavarande ändamål använda militärmanskap såsom epizootikungörelsen under vissa förhållanden förutsätter ha de sakkunniga ansett icke vidare böra förekomma. För att nedbringa kostnaderna för spärranordningarnas upprätthållande ha de sakkunniga ifrågasatt om det icke vore lämpligt att bevakningen vid spärrgränserna, i stället för att som hittills göras stationär och permanent dygnet runt, i viss omfattning och särskilt för mindre vägar anordnades i form av patrullering av vägarna vid olika tider på dygnet. Därest patrulleringen skedde å cykel eller motorcykel, kunde ytterligare inskränkningar av bevakningspersonalens antal ske.

En annan fråga som under epizootien åren 1938—39 till en början vållade vissa besvärligheter var spörsmålet om *anskaffande av bilar för transport* av kreatur till slakterierna. I allmänhet avhämtades kreaturen genom slakteriernas försorg i av dem iordningställda bilar. De sakkunniga ha ansett att så även framdeles i stort sett borde ske. Kostnaderna för bilarnas iordningställande för ändamålet torde åvila vederbörande bilägare. Staten borde icke utan vägande skäl ikläda sig någon ersättningskyldighet härför.

De sakkunniga ha i fråga om bestämmelserna i 6 § epizootilagen angående *slakteriernas skyldigheter* föreslagit vissa mindre jämkningar. Sålunda borde i denna paragraf intagas ett uttryckligt stadgande därom, att slakterierna vid sin verksamhet skulle vara skyldiga iakttaga de föreskrifter, som till undvikande av smittas spridande meddelats av medicinalstyrelsen. I anslutning till denna ändring föreslås jämväl ändring av 2 § i kungörelsen den 30 november 1934 (nr 559) angående kontrollslakterier, avseende åläggande för dylikt slakteri att ha erforderliga tvätt- och omklädningsrum för personalen samt att vid lastbrygga eller ingång till slakteri anordna lämplig beläggning av marken med hårt material m. m. De sakkunniga ha härom anført bland annat följande.

De sakkunniga vilja framhålla, att vissa hygieniska förbättringar i slakteriernas utrustning för nedbringande av smittrisen under slakt i anledning av mul- och klövsjuka torde böra genomföras. Vid vissa slakterier är sålunda platsen framför slakteriet där djuren avlastas icke belagd med sådant ämne (cement eller asfalt), att effektiv rengöring och desinfektion kan verkställas. Likaledes torde på vissa håll saknas tillfredsställande omklädnadsrum för den personal som sysslar med mul- och klövsjukeslakten. För att kunna anses godtagbara vid dylik slakt böra omklädnadsrummen vara indelade i helt skilda avdelningar, av vilka den ena användes för desinfektion och avtagande av de under slakten begagnade kläderna samt den andra för påtagande av rena kläder. Bristen på dylika anordningar torde medföra en icke ringa smittrisk.

Av särskild vikt i detta sammanhang är också, att slakteriet har tillgång på erforderlig personal samt att möjligheter förefinnas till tillfredsställande isolering mellan lokaler som användas för vanlig slakt och sådana utrymmen som behöva tagas i anspråk för slakt av djur som härröra från smittade gårdar.

Enligt de sakkunnigas förmenande bör det åligga de offentliga slakthusen samt de andra under offentlig kontroll ställda slakteriinrättningarna, vilka jämlikt 6 § epizootilagen äro skyldiga att ställa lokal och personal till förfogande för nedslaktning, att vara utrustade med av de sakkunniga i det fö-

regående nyss omförmälda anordningar. Det torde böra ankomma på medicinalstyrelsen att för godkännande av kontrollslakteri fordra att tillfredsställande anordningar i sådant hänseende finnas. Detta lär redan nu kunna ske med tillämpning av kungörelsen den 30 november 1934 angående kontrollslakterier. För vinnande av full tydlighet i detta hänseende vilja emellertid de sakkunniga föreslå att uttryckliga stadganden upptagas i 2 § nämnda kungörelse. En mindre jämkning i 6 § epizootilagen torde även böra ske till vinnande av en klarare formulering av bestämmelserna i ämnet.

De sakkunniga ha i detta sammanhang även något berört möjligheterna att tillvarata kropparna efter sjuka djur som nedslaktades. De sakkunniga ha ifrågasatt möjligheten att även transportera de sjuka djuren till slakteri för att efter destruktion vid slakteriet kunna använda delar av djuren för tekniskt bruk (tekniskt fett, gödningsämnen m. m.). De sakkunniga ha framhållit, att så skedde i viss omfattning utomlands. Enligt de sakkunnigas mening borde medicinalstyrelsen vid epizootier ha sin uppmärksamhet riktad på denna fråga.

De sakkunniga ha slutligen i sitt betänkande föreslagit en centralisering av *materielanskaffningen*. Härom ha de sakkunniga anfört bland annat:

De sakkunniga förorda att införskaffandet av anbud å desinfektionsmedel då fara för epizooti hotar och övriga förberedande åtgärder för materielens anskaffande centraliseras till medicinalstyrelsen. Det torde kunna förutsättas att medicinalstyrelsens vanligen tillgängliga arbetskrafter icke kunna anlitas för ifrågavarande ändamål vid sidan av sitt dagliga arbete. Styrelsen torde därför böra lämnas tillstånd att för vidtagande av åtgärder för dylik materielanskaffning anställa en särskild person, som skulle ha att infordra anbud från olika firmor om leverans av materiel som behöves i större omfattning samt att förhandla om leveransvillkor. Vidare borde han undersöka möjligheten av att anskaffa lämpliga lokaler för materielens förvarande samt övriga lokaler, som kunna behövas vid en större epizooti. Över huvud synes ifrågavarande person böra under medicinalstyrelsens överinseende vidtaga alla sådana förberedande åtgärder som kunna underlätta materielanskaffningen i händelse av en kraftigare epizooti. Sedan epizootien tagit större omfattning och en särskild nämnd tillsatts för handhavande av ledningen av kampen mot epizootien, må i denna nämnd kunna ingå den särskilda tjänsteman, som handhar materielanskaffningen. Genom att anskaffningen i möjligaste mån handhaves centralt vinnes bättre överblick om vad som behöves, och fördelaktigare villkor kunna erhållas. Efter epizootiens slut torde medicinalstyrelsen böra, därest tillgängliga arbetskrafter icke kunna användas, anlita lämplig person att taga hand om överbliven materiel och antingen försälja densamma eller ock ordna med dess lämpliga bevarande. De medel som äro erforderliga för ifrågavarande tjänstemäns avlönande torde kunna disponeras ur det allmänna anslag, som finnes för täckande av utgifterna för epizootiens bekämpande.

Yttrandena.

I yttrandena ha vad de sakkunniga i nu förevarande hänseende föreslagit i allmänhet icke föranlett någon erinran. *Svenska distriktsveterinärföreningen* samt *länsveterinären i Malmöhus län* ha ifrågasatt, hurvida icke ur stadgandet i 7 § epizootilagen borde uteslutas föreskriften om att djurägare skulle

vara skyldig ombesörja oskadliggörandet av döda djur. I allmänhet skedde detta numera genom myndighets försorg. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* har ansett önskvärt, att medicinalstyrelsen vid beslutande om spärngräns lämnade länsstyrelsen direktiv om bevakningens anordnande. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* har uttalat, att det borde ankomma på polismyndigheten i orten att anskaffa arbetsfolk. *Medicinalstyrelsen* har framfört vissa erinringar mot förslaget såvitt angår slakteriernas skyldighet att hålla lämpliga omklädningsrum. Styrelsen har härutinnan framhållit följande.

De sakkunniga synas utgå från att redan nu befintliga kontrollslakterier skola vara skyldiga att på egen bekostnad vidtaga sådana ändringar och tillbyggnader att de bliva väl lämpade för utförande av slakt av djur från smittade besättningar. Visserligen torde det få anses önskvärt att kontrollslakterierna vore anordnade på sätt epizootisakkunniga tänkt sig beträffande visst antal omklädningsrum för personal och möjlighet till tillfredsställande isolering mellan lokaler som användas för vanlig slakt och sådana utrymmen, som behöva tagas i anspråk för slakt av djur från smittade besättningar. Ihågkommas måste dock att kontrollslakterierna äro enskilda personer eller sammanslutningar tillhöriga anstalter, som tillkommit i syfte dels att möjliggöra slakt under goda hygieniska förhållanden och dels att åstadkomma god kontroll av det uppslaktade köttet med avseende på tjänlighet till människoföda. Däremot har syftemålet med deras uppförande ingalunda varit att för det allmännas räkning anordna lokaler. särskilt lämpade för slakt av för smitta misstänkta djur. Vid sådant förhållande är det helt naturligt att de olika slakterilokalerna anordnats på ett sätt, som å ena sidan tillfredsställer hygieniska krav och å andra sidan ställer sig ur ekonomisk och driftsynpunkt mest fördelaktigt. Sålunda ha de för personalen avsedda tvätt- och omklädnadsrummen särskilt vid de på senare tiden uppförda kontrollslakterierna ofta icke förlagts i samma våning som slaktlokalerna utan i vinds- eller källarvåningarna, vilkas utrymmen på så sätt kunnat bättre utnyttjas.

För kontrollslakterier, till vilkas uppförande tillstånd kommer att lämnas efter utfärdandet av nya bestämmelser rörande personalens tvätt- och omklädnadsrum, torde det icke behöva medföra svårighet att uppställa fordran på slakterilokalernas anordnande enligt sakkunnigas förslag. Beträffande de förut befintliga kontrollslakterierna torde det däremot i många fall komma att draga betydande kostnader att anordna tvätt- och omklädnadsrum m. m. på sätt sakkunniga synas ha tänkt sig. Av skäl som förut angivits torde det böra anses obilligt kräva att slakterierna skola betungas med mera avsevärda kostnader för dylika av »epizootislakt» betingade ändrings- eller nybyggnadsarbeten. Kostnaderna härför torde i stället böra bestridas med statsmedel. Under denna förutsättning har styrelsen intet att erinra emot genomförande av de sakkunnigas förslag beträffande såväl tvätt- och omklädnadsrum som berörda isoleringsmöjlighet vid kontrollslakteri och de offentliga slakthusen.

Medicinalstyrelsen har därjämte förordat, att i 6 § epizootilagen intoges stadgande därom att slakteri skulle vara skyldigt att ställa materiel till förfogande samt att slakteri ävensom annan, som yrkesmässigt transporterar djur eller kött, skulle vara skyldig att — i mån av tillgång till för ändamålet lämpligt transportfordon — på anfordran av vederbörande myndighet mot den ersättning som medicinalstyrelsen bestämde verkställa transport av för nedslaktning avsedda djur och deras kött. Medicinalstyrelsen har även an-

sett, att medicinalstyrelsen borde äga bestämma den ersättning, som skulle utgå för begagnande av slakteriinrättning, ävensom ersättning till vid nedslaktningsförrättningen verksam personal.

Lantbruksförbundet har i huvudsak anfört:

Förbundet anser visserligen önskvärt att omklädningsrum i enlighet med de sakkunnigas förslag finnas, men om detta uppställs såsom villkor för att slakteri skall kunna anses godtagbart för mul- och klövsjukeslakt, torde en del av de nuvarande kontrollslakterierna icke kunna ifrågakomma för ändamålet. För flera av dem torde det även vara praktiskt taget omöjligt att anordna de förordade dubbla omklädnadsrummen. Där exempelvis omklädnadsrummen äro belägna i annan byggnad än själva slakteriet och måste användas vid mul- och klövsjukeslakt, torde risk föreligga för att hela anläggningen blir infekterad och till följd därav oanvändbar för annan slakt samtidigt. Det torde vara lämpligast att föreskriva, att för slakteridriften ansvariga personer och besiktningsveterinärer på bästa möjliga sätt ordna för mul- och klövsjukeslakt vid de slakterier, där det icke är möjligt att genomföra de av de sakkunniga föreslagna anordningarna. Förbundet vill erinra, att vid mul- och klövsjukeslakt i Skara och Stenstorp åren 1938 och 1939 närliggande rum utan olägenhet kommo till användning såsom omklädnads- och tvättrum.

I *vissa yttranden* har viss tvekan uttalats om lämpligheten av en centralisering av materielanskaffningen.

Vidtagandet av de av de sakkunniga föreslagna åtgärder skall huvudsakligen ankomma på de administrativa myndigheter, som handha bekämpandet av de epizootiska sjukdomarna. Vad de sakkunniga anfört rörande anskaffande av arbetskraft torde i stort sett icke giva anledning till erinringar. Såsom de sakkunniga framhållit synas skäl understundom kunna föreligga att medgiva högre arvode åt desinfektörerna än enligt gällande bestämmelser. I fråga om anordnandet av spärrgränser vill jag understryka vikten av att det sker på lämpligaste sätt och att den största möjliga sparsamhet iakttages. Det synes under den senaste mul- och klövsjukeepizootien vid flera tillfällen ha förekommit att vakthållningen varit ordnad på ett mindre tillfredsställande sätt och utan iakttagande av tillbörlig sparsamhet.

De erinringar som i medicinalstyrelsens och lantbruksförbundets yttranden anförts mot de sakkunnigas förslag i fråga om omklädnadsrummens anordnande synas vara förtjänta av beaktande. Inom vissa slakterier kunna förhållandena vara sådana att ett tillgodoseende av de sakkunnigas förslag kan medföra alltför höga kostnader för att man rimligtvis skall kunna fordra att åtgärderna skola genomföras av slakterierna i fråga. Möjlighet bör då finnas för medicinalstyrelsen att medgiva dispens från föreskrifterna. En övergångsbestämmelse, som möjliggör detta, synes därför böra fogas till de föreslagna ändringarna av 2 § i kungörelsen angående kontrollslakterier. Emellertid bör ett dylikt slakteri om så icke är oundgängligen nödvändigt icke anlitas för nedslaktning vid mul- och klövsjuka. Skulle slakteriet behöva användas, böra så tillfredsställande anordningar som möjligt i nu ifrågasvarande hänseende vidtagas.

*Departements-
chefen.*

Den av de sakkunniga föreslagna jämkningen av 6 § epizootilagen torde böra genomföras. Däremot anser jag icke, att slakterierna böra åläggas verkställa transporterna av djur mot ersättning som medicinalstyrelsen bestämmer. I fråga om ersättningen till slakterierna och dess personal torde den nu tillämpade ordningen böra bibehållas.

Vad de sakkunniga anfört rörande möjligheterna att bättre tillvarataga kropparna av dödade djur synes böra av medicinalstyrelsen övervägas.

Även vad de sakkunniga föreslagit rörande materielanskaffningen torde böra av medicinalstyrelsen beaktas. Det är av vikt att medicinalstyrelsen i god tid då epizooti synes hota vidtager erforderliga åtgärder eller, därest medicinalstyrelsen icke anser sig själv vara i stånd att leda kampen mot epizootien, hemställer om tillsättande av epizootinämnd.

Utöver av mig i det föregående föreslagna ändringar i epizootilagen torde en mindre jämkning av redaktionell natur böra företagas i 3 §.

I enlighet med vad jag i det föregående anfört har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till dels *lag angående ändring av vissa delar i lagen den 12 april 1935 (nr 105) om bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (epizootilag)*, dels *kungörelse om ändring i vissa delar av kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) med närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar*, dels ock *kungörelse om ändring av 2 § kungörelsen den 26 juli 1926 (nr 389) om allmänna grunder angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar*.

För att riksdagen må bliva i tillfälle att överblicka den nu förevarande frågan torde de tre sista författningsförslagen böra såsom *bilaga 1—2* fogas till protokollet. Jag har för avsikt att framdeles, sedan de ändrade bestämmelserna i epizootilagen prövats av riksdagen ånyo för Kungl. Maj:t anmäla frågan om utfärdande av tillämpningsföreskrifter och övriga erforderliga författningar.

Departementschefen hemställer härefter, att det inom departementet upprättade förslaget till lag angående ändring av vissa delar i epizootilagen måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådet övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Gustav T. Roupe.

Bilaga 1.

Förslag

till

kungörelse om ändring i vissa delar av kungörelsen den 12 april 1935 (nr 106) med närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar.

Härigenom förordnas, dels att 20 § kungörelsen den 12 april 1935 med närmare föreskrifter angående bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar skall upphöra att gälla dels ock att 2, 3, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 28 och 32 §§ samma kungörelse¹ skola erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

1 mom. Medicinalstyrelsen åligger — — — avsedda sjukdomar

1. att med uppmärksamhet följa sådana sjukdomars uppträdande och spridning såväl inom som utom riket samt att särskilt söka utröna sjukdomarnas smittvägar;

2. att till ledning för länsstyrelserna och andra myndigheter meddela anvisningar angående sjukdomarnas bekämpande;

3. att för — — — rapporter m. m.;

4. att till hjälp för djurägare meddela råd och anvisningar för sjukdomarnas igenkännande och bekämpande;

5. att skyndsamt underrätta chefen för jordbruksdepartementet, då sjukdom som avses i denna kungörelse utbrutit i landet, samt hålla honom underrättad om sjukdomens vidare utbredning och när densamma upphört;

6. att, i den mån ej nedan annorlunda stadgas, besluta om och verkställa utbetalning av ersättning av allmänna medel för kostnad eller förlust, som föranletts av stadgande i epizootilagen eller enligt densamma meddelade bestämmelser; samt

7. att i övrigt handhava ledningen av kampen mot sjukdomarna och, där så erfordras, genom framställningar till Kungl. Maj:t eller vederbörlig myndighet verka för deras bekämpande.

2 mom. Medicinalstyrelsen må — — — en suppleant.

Då så anses erforderligt, må medicinalstyrelsen förordna lämpliga veterinärer att i de hänseenden styrelsen bestämmer biträda överveterinärerna vid ledandet av kampen mot här avsedd sjukdom (biträdande överveterinärer).

¹ Senaste lydelse av 2 § se 1938:545, av 3 § se 1938:665, av 10 § se 1937:839.

Medicinalstyrelsen må — — — extra tjänsteveterinärer.

För överveterinär, biträdande överveterinär och extra tjänsteveterinär skall medicinalstyrelsen utfärda särskilda instruktioner.

Underrättelse om — — — i länet.

3 mom. Med tjänsteveterinärer enligt epizootilagen och denna kungörelse avses läns- och distriktsveterinärer samt med tjänsteårsberäkning anställda stadsveterinärer ävensom i 2 mom. omförmälda överveterinärer, biträdande överveterinärer och extra tjänsteveterinärer.

3 §.

Det åligger länsstyrelse att om utfärdandet av smittförklaring som omförmäles i 4 § epizootilagen eller förklaring, att ställe eller område är misstänkt för smitta, ävensom om de i anledning därav meddelade föreskrifterna skriftligen underrätta medicinalstyrelsen, länsveterinären, vederbörande lokala tjänsteveterinärer samt i den utsträckning så finnes erforderligt övriga myndigheter och veterinärer. Förklaringens innehåll skall ock bringas till allmänhetens kännedom genom meddelande i länskungörelserna och, i erforderlig omfattning, i en eller flera tidningar ävensom medelst anslag å lämpliga platser inom och närmast omkring det ställe eller område, som beröres av förklaringen.

Länsstyrelse åligger vidare i fråga om bekämpande av de sjukdomar som avses i denna kungörelse

1. att, då i främmande land eller inom landet dylik sjukdom yppas under sådana omständigheter, att fara för smittas spridande till länet föreligger, vidtaga åtgärder till förekommande av sådan spridning;

2. att, då — — — till utlandet;

3. att, där — — — nämnda län;

4. att vid utbrott av sjukdom som här avses meddela föreskrifter till förebyggande av smittas spridande vid djurutställningar, marknader, andra tillfällen då djur sammanföras eller auktioner vid vilka djur skola försäljas ävensom angående särskilda försiktighetsmått vid transport av djur, varor och redskap;

5. att i den omfattning som anses nödig föranstalta om effektiv bevakning av område som förklarats smittat eller misstänkt för smitta;

6. att förordna — — — smittat område;

7. att, därest — — — arbetets utförande;

8. att efter utbrott av sjukdom som här avses meddela erforderliga föreskrifter

a) för mejerier och för gårdar, som leverera mjölk till mejeri, angående åtgärder till hindrande av smittspridning, häri inbegripet förordnande om stängning av mejeri i och för smittrening;

b) för kontrollassistenter, jordbrukskonsulenter och andra personer beträffande de inskränkningar och försiktighetsmått, som skola gälla för dem vid utövande av deras verksamhet;

c) för lokala polismyndigheter beträffande deras åligganden med avseende å bekämpande av sjukdomen ävensom å undersökningar för utrönande av smittkälla och dylikt; samt

9. att, där — — — smittas spridande.

Vid utfärdande av bestämmelser och vidtagande av åtgärder i övrigt som avses i epizootilagen och denna kungörelse har länsstyrelse att ställa sig till efter rättelse de anvisningar och föreskrifter angående sjukdomarnas förekommande och bekämpande som utfärdats av medicinalstyrelsen.

9 §.

1 mom. Djurägare är — — — ersättningsbestämmande.

2 mom. Ersättning för — — — av kadaver.

3 mom. Utfärdas till — — — prövas skäligt.

4 mom. Ersättning skall utgå av allmänna medel för smittreningsåtgärder, som vidtagas i enlighet med i vederbörlig ordning meddelade föreskrifter, dock ej för av djurägaren till förfogande för ändamålet ställda redskap. För arbetskraft, som djurägaren tillhandahållit för ändamålet, skall ersättning av allmänna medel utgå efter den arbetslön, som i orten i allmänhet tillkommer arbetare för likartat arbete, dock, då lejd arbetskraft tillhandahållits, högst med belopp som djurägaren nödgats utgiva i ifrågakomna hänseende.

5 mom. Har djurägare tillhandahållit arbetskraft för handräckning för annat ändamål än för verkställande av smittreningsåtgärder, skall han därför vara berättigad till gottgörelse av allmänna medel enligt i 4 mom. stadgade grunder.

6 mom. Vid anlåtande — — — allmänna medel.

7 mom. Av allmänna medel skola gäldas kostnad för vakthållning och övriga kostnader för områdenas avspärrning, för värdering varom i 10 § förmåles, för efter föreskrift av medicinalstyrelsen eller veterinär använda vacciner eller andra förebyggande eller botande medel mot i denna kungörelse avsedd sjukdom, för av veterinär vid undersökning för konstaterande av här ifrågavarande sjukdom använda hjälpmedel såsom mallein och dylikt, för undersökning å statens veterinärbakteriologiska anstalt eller av medicinalstyrelsen godkänt veterinärbakteriologiskt laboratorium beträffande förekomsten av sådan sjukdom samt för fraktkostnad för insändande till anstalten eller laboratoriet av prov och dylikt. Likaledes skall, där icke annorledes särskilt stadgas, av allmänna medel gäldas ersättning för av veterinär företagen förrättning enligt denna kungörelse eller eljest i vederbörlig ordning givna föreskrifter för bekämpande av i kungörelsen avsedd sjukdom.

8 mom. Påbjudes vid bekämpande av sjukdom som i denna kungörelse avses isolering av område eller annan dylik åtgärd och vållas någon därigenom väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst, kan, om särskilda skäl därtill föranleda, ersättning därför beredas honom av

allmänna medel. Ansökning om sådan ersättning prövas, därest det begärda ersättningsbeloppet icke överstiger tvåhundra kronor, av medicinalstyrelsen, i annat fall av Kungl. Maj:t.

10 §.

1 mom. Värdering för bestämmande av ersättning, som avses i 9 § 1 mom., skall verkställas av vederbörande tjänsteveterinär eller av medicinalstyrelsen därtill förordnad veterinär. Då fråga är om värdering av häst eller nötkreatur eller eljest av besättning, som består av mer än 75 får, 75 getter eller 75 svin över fyra månaders ålder, skall i värderingsförrättningen jämväl deltaga en värderingsman. Värdering av djur, som skola nedslaktas enligt bestämmelserna i 3 § 1 mom. epizootilagen, må verkställas av veterinären ensam.

Värdering för bestämmande av ersättning, som avses i 9 § 2 och 3 mom., skall verkställas av vederbörande tjänsteveterinär eller av medicinalstyrelsen därtill förordnad veterinär jämte en värderingsman.

2 mom. Det skall ankomma på hushållningssällskap eller dess förvaltningsutskott att inom varje hushållningssällskaps område utse minst två värderingsmän jämte suppleanter för dessa. Värderingsman skall utses för en tid av tre år. Prövar medicinalstyrelsen vid häftigt utbrott eller med hänsyn till omfattningen av sjukdom som i denna kungörelse avses så erforderligt, skola ytterligare värderingsmän utses för den tid sjukdomen varar. Till värderingsmän böra väljas personer, som äro bosatta inom olika delar av hushållningssällskapets område. Uppgifter å de personer, som utses till värderingsmän och suppleanter, samt å deras post-, telegraf- och telefonadress skola av hushållningssällskapen skyndsamt insändas till medicinalstyrelsen och samtidigt därmed tillställas vederbörande länsstyrelse, vilken det åligger att snarast möjligt införa uppgifterna i länskungörelserna samt särskilt underrätta tjänsteveterinärerna.

3 mom. Vederbörande veterinär åligger att utsätta tid och plats för värderingsförrättningen samt, i förekommande fall, därtill kalla värderingsman.

Till värderingsförrättningen — — — förrättningens verkställande.

4 mom. Deltaga i värderingsförrättning veterinär och värderingsman och kunna de icke enas om ersättningens storlek, skall densamma bestämmas efter medeltalet av de utav dem föreslagna värden.

5 mom. Över varje värdering skall värderingsinstrument enligt formulär som medicinalstyrelsen fastställer upprättas i två exemplar, av vilka det ena skall överlämnas till djurägaren och det andra skall, försett med bevis om delgivningen med denne, insändas till medicinalstyrelsen.

11 §.

1 mom. Framställning om utbekommande av ersättning skall göras skriftligen. Har värdering varom förmäles i 10 § ägt rum, skall vid ansökningen fogas värderingsinstrument med av veterinären åtecknat intyg att honom vederligt förhållande icke förekommit, som kan föranleda förlust av er-

sättning enligt 12 § andra stycket epizootilagen, ävensom, då fråga är om ersättning för djur om vars dödande medicinalstyrelsen förordnat, bevis att djuret avlivats. Har värdering icke förekommit, skall framställningen, där icke ersättning som avses i 9 § 8 mom. begäres, vara åtföljd av räkning, attesterad av vederbörande veterinär, jämte intyg av denne som nyss nämnts. Vägrar veterinär att utfärda dylikt intyg, må ersättning ej utbetalas förrän frågan huruvida talan om förverkande av ersättningen skall föras avgjorts, eller, där talan förts, densamma genom lagakraftägande utslag blivit prövad.

2 mom. Veterinär enligt — — — veterinärs tjänsteförrättning.

3 mom. Värderingsman som — — — medicinalstyrelsen bestämmer.

12 §.

Den, som — — — förd klagan.

Över verkställd värdering för bestämmande av ersättning som i 9 § 1—3 mom. avses må talan icke föras.

15 §.

1 mom. Medicinalstyrelsen skall — — — och överveterinär.

2 mom. Yppas mul- och klövsjuka i främmande stat under sådana omständigheter att fara för smittas spridande till riket föreligger, skall medicinalstyrelsen på lämpligt sätt fästa allmänhetens uppmärksamhet på den fara som föreligger för sjukdomens införande till riket samt genom framställning till Kungl. Maj:t påkalla vidtagandet av lämpliga åtgärder för att hindra smittans införande och spridning.

3 mom. Vid fara för utbrott av mul- och klövsjuka inom riket ankommer det på medicinalstyrelsen att infordra och granska anbud å leverans av smittrenningsmedel samt till ledning för inköp översända förteckning å leverantörer till tjänsteveterinärerna inom hotade län.

4 mom. Lantbruksstyrelsen skall årligen före april månads utgång efter hörande av hushållningssällskapen eller deras förvaltningsutskott uppgöra förteckning över de nötkreaturs-, får- och svinbesättningar, vilka styrelsen anser på grund av erkänt stort avelsvärde böra, i fall då för mul- och klövsjukas bekämpande förordnas om nedslaktning av smittade eller för smitta misstänkta besättningar, enligt stadgandet i 1 mom. undantagas från dylik åtgärd. Förteckningen skall omedelbart tillställas medicinalstyrelsen.

16 §.

1 mom. Länsstyrelse skall vid fara för utbrott av mul- och klövsjuka inom länet, dels från vederbörande kommunalnämndsordförande, magistrat och kommunalborgmästare infordra uppgift å inom kommunen eller staden bosatta personer, vilka vid utbrott av sjukdomen kunna anses lämpliga att utföra arbete såsom desinfektörer, vaktmanskap, slaktare m. m. ävensom upprätta samt till länsveterinären och vederbörande överveterinärer översända förteckning å sådan personal dels ock med vägstyrelserna söka träffa över-

enskommelser att i behöfelig utsträckning få anlita vägdistriktens arbetare ävensom nödig materiel för gravgrävning.

2 mom. Så snart anmälan som i 14 § avses inkommit, åligger det länsstyrelse att utfärda smitt- eller misstänktförklaring samt vidtaga på styrelsen i övrigt ankommande åtgärder för bekämpande av ifrågavarande sjukdom. Förekommer sjukdomen icke tidigare inom landet, skall länsstyrelsen, innan smitt- eller misstänktförklaring sker, inhämta medicinalstyrelsens medgivande till förklaringens utfärdande.

18 §.

Slutlig smittrening å ställe varest mul- och klövsjuka förekommit skall utföras under uppsikt av veterinär eller desinfektör, som förordnats av vederbörande överveterinär. Arbetet skall utföras med noggrant aktgivande på utfärdade föreskrifter. Efter smittreningens avslutande skall slutbesiktning verkställas av vederbörande överveterinär eller den veterinär överveterinären därtill utsett.

19 §.

Har beslut fattats att mul- och klövsjuka skall bekämpas genom isolering av smittad eller för smitta misstänkt besättning, skall vad i 17 § 1 mom. stadgas icke vidare tillämpas. För sådant fall skola de i 21—23 §§ upptagna särskilda bestämmelserna lända till efterrättelse.

21 §.

Då kreatursbesättning smittats av mul- och klövsjuka samt sjukdomen skall bekämpas genom isolering, skall vederbörande tjänsteveterinär tillse att smittöverföring verkställas till samtliga klövbärande djur i besättningen samt under den tid stället är smittförklarat övervaka efterlevnaden av gällande isoleringsföreskrifter. Det åligger djurägaren att med uppmärksamhet följa resultatet av smittöverföringen och lämna veterinären upplysning därom.

22 §.

Hava å — — — till länsstyrelsen.

Har undersökning vid förrättning som i föregående stycke omförmäles givit vid handen att slutlig smittrening icke må verkställas, skall djurägaren för undersökningen utgiva gottgörelse till veterinären.

24 §.

Med avseende å bekämpandet av boskapspest och elakartad lungsjuka skall i tillämpliga delar gälla vad beträffande bekämpandet av mul- och klövsjuka föreskrives med undantag av bestämmelserna i 21 och 23 §§ samt under iakttagande

beträffande *boskapspest*, — — — veterinär, samt
beträffande *elakartad* — — — finner erforderligt.

25 §.

Med avseende å bekämpande av svinpest skall i tillämpliga delar, i den mån här nedan icke annorledes stadgas, gälla vad beträffande mul- och klövsjuka föreskrives i 13—16 §§ samt 19 och 22 §§.

28 §.

1 mom. Länsstyrelse må, därest fall av svinpest inträffat inom länet eller angränsande län och där så prövas erforderligt för bekämpande av sjukdomen, efter medicinalstyrelsens anvisningar förbjuda införsel och utförsel av levande svin till och från länet ävensom kringföringshandel med smågrisar inom länet.

2 mom. Finnes anledning antaga att genom användande av köksavfall (s. k. svinmat) eller slaktavfall eller dylikt för utfodring av svin kan befaras utbrott eller spridning av svinpest, må medicinalstyrelsen i den utsträckning så prövas erforderligt föreskriva, att sådant avfall skall fullständigt genomkokas, innan det användes till utfodring.

32 §.

Har veterinär konstaterat mjältbrand hos husdjur eller frasbrand hos idisslande djur, skall han ofördröjligen underrätta länsstyrelsen. Sådan sjukdom må icke av veterinär förklaras vara för handen, med mindre diagnosen fastställts genom undersökning i enlighet med av medicinalstyrelsen utfärdade föreskrifter. Kan veterinär icke själv företaga sådan undersökning, skall han för undersökning insända erforderligt prov till statens veterinär-bakteriologiska anstalt eller av medicinalstyrelsen godkänt veterinärbakteriologiskt laboratorium.

Har länsstyrelse — — — utfärda smittförklaring.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1941. Genom denna kungörelse upphävas kungörelserna *dels* den 7 december 1929 (nr 371) med vissa föreskrifter rörande inskränkningar i tillträde till ladugård, stall eller annat rum, där kreatur eller foder förvaras, *dels* den 21 juli 1938 (nr 536) angående skyddsområde vid utbrott av mul- och klövsjuka m. m., *dels* den 22 juni 1939 (nr 343) angående bestridande av vissa kostnader i anledning av mul- och klövsjuka, *dels* den 31 maj 1940 (nr 406) angående förbud att använda okokt avfall till svinföda, m. m. *dels ock* den 31 maj 1940 (nr 407) med vissa bestämmelser till förhindrande av spridning av sjukdomen svinpest.

F ö r s l a g

till

kungörelse] om ändring av 2 § kungörelsen den 26 juli 1926 (nr 389) om allmänna grunder angående försäkring med] statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar.

Härigenom förordnas, att 2 § kungörelsen den 26 juli 1926 om allmänna grunder angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar¹ skall erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

1. Försäkring, varom — — — två månader.
Försäkringen skall — — — årliga mjölkproduktion.
Försäkringen skall — — — av kadaver.
2. Ersättning skall — — — nytta användas.
3. Ersättning skall — — — skall utgå.
- 3a. Ersättning skall — — — fulla värde.
4. Lämnas i — — — utgående ersättningen.
5. Kungl. Maj:t äger förordna ombud med uppgift att hos bolag, som antagits till försäkringsgivare, övervaka bolagets skaderegleringar jämlikt denna paragraf.
Ombudet uppbär av bolaget arvode till belopp, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1941.

¹ Senaste lydelse se 1932:164.